

ANDREAE JOHANN VALENTIN

CHYMICKÁ SVATBA CHRISTIANA ROSENKREUTZE

ROKU 1459

Arcana publicata vilescent
gratiam prophanata amittunt.
Ergo: ne Margaritas objice porcis,
Asino substerne rosas.

Zveřejněná tajemství pozbývají et
lesku i hloubky;
znesvěcena, ztrácejí sílu milosti. sea
A proto: neházej perly sviním
ani nestel oslu na růžích.

RUDOLF STEINER

CHYMICKÁ SVATBA CHRISTIANA ROSENKREUTZE

KOMENTÁŘ Z ROKU 1917

Z německého originálu přeložil Jan Dostal

(Spolu s komentářem Rudolfa Steinera vydalo nakladatelství Baltazar v Praze roku 1992. Z německého originálu *Die Chymische Hochzeit des Christian Rosenkreutz anno 1459* přeložil Jan Dostal.)

GLEIN &

OBSAH

CHYMICKÁ SVATBA

CHRISTIANA ROSENKREUTZE	ROKU 1459	1
První den		3
Druhý den		9
Třetí den		18
Štvrtý den		31
Pátý den		40
Šestý den		47
Sedmý den		56

CHYMICKÁ SVATBA CHR. ROSENKREUTZE KOMENTÁŘ RUDOLFA STEINERA

		63
První den		63
Druhý den		69
Třetí den		72
Štvrtý den		75
Pátý den		78
Šestý den		79
Sedmý den		80

První den

Jednou zvečera před svátkem velkonočním seděl jsem u stolu. Již jsem si – podle svého zvyku – náležitě porozprávěl v pokorné modlitbě se svým Tvůrcem a pozamýšlel jsem se nad mnoha velkými tajemstvími (jichž mi Otec světla ve své velebné vznešenosti již dal nemálo spatřit), neboť jsem si chtěl v srdci uchystat s milým velkonočním beránkem nezkašený, neposkvrněný velkonoční bochánek, když tu pojednou přifíčel tak ukrutný vítr, že jsem myslil jinak, než že hora, v níž má chaloupka měla základy, se dočista rozskočí tou velkou prudkostí. Protože mě však u ďábla (který se mi už něco naubližoval!) takové a podobné věci nijak nepřekvapovaly, dodal jsem si odvahy a setrval jsem ve své meditaci až do té chvíle, kdy se mne pojednou někdo nečekaně zezadu dotkl. Vylekalo mě to tak, že jsem se sotva odvažoval ohlédnout, i když jsem se stavěl tak veselým, jak to jen lidská slabost v takových případech dovede. Až když mě to cosi několikrát zatahalo za kabát, ohlédl jsem se, i vidím, že za mnou stojí přeskvostně krásná žena, oděná od hlavy až k patě modrým šatem, zdobně posázeným – jako obloha – samými zlatými hvězdami. V pravé ruce držela velikou trubku, celou ze zlata, do níž bylo vyryto jméno, které jsem sice měl možnost přečíst, ale později mi bylo zakázáno je sdělit. V levé ruce měla velký svazek dopisů v rozmanitých řečech, které – jak jsem později zvěděl – musila roznést do všelikých zemí. Měla také křídla, velká a krásná, skrz na skrz plná očí, a těmi se mohla vznést a letět rychleji než kterýkoli orel. Snad bych si byl mohl na ní všimnout ještě dalších věcí, ale protože se u mne zdržela tak krátko a ještě ve mně vězel všecken úlek a úžas, musel jsem se spokojit tím, co jsem uvedl. Neboť jen jsem se ohlédl, zalistovala sem tam ve svých dopisech, a konečně vytáhla malé psaníčko, položila je s velkou úklonou na stůl, a pak se beze slova vzdálila. Když se vznesla, zadula tak silně do své krásné trubky, že to zaburácelo celou horou a já ještě málem čtvrt hodiny slyšel stěží vlastní slovo.

V takovém nenadálém dobrodružství nevěděl jsem si já ubohý sám ani rady ani pomoci. Padl jsem proto na kolena a prosil svého Tvůrce, aby na mne nedopustil nic proti mé věčné spáse. Nato jsem se strachem a chvěním přistoupil k psaníčku. Bylo tak těžké, že by sotva mohlo být těžší, i kdyby snad bylo z čistého zlata. Jak se tak na ně pilně dívám, objevím malou pečeť, již bylo uzavřeno. Na ní byl vyryt jemný křížek, s nápisem:

In hoc signo + vinces.¹

Jakmile jsem objevil toto znaménko, byl jsem nadmíru utěšen, vždyť mi nebylo neznámo, že takováto pečeť nebývá ďáblu příjemná, natož aby jí sám používal. Proto jsem psaníčko opatrně rozpečetil. Spatřil jsem tam tyto verše, zaznamenané zlatými písmeny na modrém poli:

Dnes, dnes, dnes
Králova svatba jest.

Byl-li jsi zrozen v příhodný den a od Boha
k radosti předurčen, vydej se na cestu
svou
k třem chrámům, co na hoře stojí, a viz, co
vše se tam strojí.
Na stráži stůj,
sám sebe pozoruj.
Bez lázně v čisté vodě bude ti
svatba k škodě. Kdo váháš, jistě
se mýlíš,
leč chraň se, kdo lehký jsi příliš.

Dole bylo připsáno: Sponsus et Sponsa.²

Když jsem si přečetl toto psaní, myslil jsem nejprve, že dočista omdlím. Vlasy se mi ježily a studený pot se mi řinul po celém těle. Ačkoli mi totiž bylo zřejmé, že to je právě ona svatba, o níž jsem se dozvěděl už před sedmi lety z opravdového vidění, na kterou jsem také čekal tak dlouhou dobu s převelikou žádostivostí a o níž jsem se konečně ujistil pečlivým propočítáním a kalkulací podle svých hvězdářských tabulek, přece by mě nikdy napadlo, že by k ní mělo dojít za tak těžkých a nebezpečných podmínek. Domníval jsem se dříve, že se mohu na té svatbě objevit z ničeho nic a že tam budu zajisté vítaným a milým hostem. A zatím mě řečené psaníčko upozorňovalo na Boží předurčení, kterým jsem si přece v tomhle případě nemohl být nikterak jist. A pak, čím více jsem sám o sobě rozvažoval, shledával jsem, že nemám v hlavě nic než velký nerozum a slepotu ve věcech tajných, že také nerozumím ani tomu, co mám pod nohama a s čím se obírám den co den, natož abych byl zrozen k zkoumání a poznávání tajů přírody, vždyť příroda si – podle mého domnění – mohla rozhodně najít učedníka schopnějšího, jemuž by svěřila svůj tak drahocenný (byť časný a pomíjivý) poklad. Rovněž jsem shledával, že ani mé tělo, ani mé ctnostné počínání navenek, ani má bratrská láska k bližním nejsou náležitě očištěny a vyčištěny. Rovněž se u mne ještě projevovaly sklony pomíjivého těla, obracející mou mysl spíše k vysokým poctám a světské nádeře, nikoli k dobru mých bližních, a ponoukající mě, ach, jak bych jen s pomocí takového tajného umění mohl vkrátku a co nejznamenitěji posloužit svému prospěchu, poříditi něco náramného a zajistiti si tak ve světě věčné jméno – a k dalším podobným nicotným myšlenkám. Obzvláště mě ale skličovala ta záhadná slova o třech chrámech, s nimiž jsem si nedovedl poradit pražádným rozumováním. A snad bych to nedovedl dodnes, kdyby se mi to nebylo odkrylo tak podivuhodným způsobem.

A tak jsem tedy vězel v samém strachu a naději a zvažoval jsem sám sebe z té i z oné strany, ale stále jsem objevoval jen svou slabost a neschopnost; a ježto jsem sám sobě nemohl pomoci žádným směrem a také se mocně děsil té ohlášené svatby, sáhl jsem konečně po svém obvyklém a nejbezpečnějším prostředku: uložil jsem se ke spánku po dokonané vážné a horlivé modlitbě, zdali by se mi snad z Božího dopuštění nechtěl zjevit můj dobrý anděl a nedal mi pokyn v této pochybné záležitosti, jako se už bylo stalo několikrát předtím. To se pak také splnilo, k Boží chvále, mně ku prospěchu a mým bližním k věrnému a srdečnému napomenutí a polepšení.

Neboť sotva jsem usnul, zdálo se mi, že ležím v temné věži vedle nespočetných jiných lidí, spoután velikánskými řetězy. Bez světla, bez všelikého jasu jsme se tam hemžili jeden přes druhého jako včely, a tím jsme ještě jeden druhému ztěžovali jeho žalostný stav. Ani já, ani kdo

jiný z nás jsme neviděli ani zbla, ale přece jsem slyšel, jak se pořád jeden povyšuje nad druhého, když jeho řetěz nebo okov byl jenom o maličko lehčí – jako by se měl někdo z nás čím nadýmat před ostatními, když jsme přece byli všichni docela stejní ubožáci! Když jsem tedy spolu s ostatními strávil hodnou chvíli v takovém bédném rozpoložení (zatímco pořád jeden druhému spílal slepých a zajatých), zaslechneme konečně hlaholení mnoha trub, k tomu ještě tak znamenité bubnování, že nás to přece jen i v tom našem hoří vzpružilo a potěšilo. Za takových zvuků otevřou nahofe na věži poklop a vpustí k nám maličko světla. Tu se teprve naskytl ten pravý pohled! Všichni se drali a mleli a kutáleli jeden přes druhého, a ten, kdo se přespříliš povyšoval, se co chvíli dostal jiným pod nohy! Slovem – každý chtěl být co nejvíc navrchu, jako jsem ani já sám nelenil, ale se svými těžkými okovy jsem se přece jen zpod jiných vydrápal vzhůru, zachytil se jakéhosi kamene a vyšplhal se na něj. Sice mě i tady ostatní několikrát napadli, ale přece jsem se pokaždé ubránil jak se dalo, rukama i nohama. Mysleli jsme totiž nejinak, než že nás všechny pustí na svobodu; stalo se však něco převelice jiného. Neboli když se ti páni, kteří se na nás dívali shůry otvorem věže, trochu povyrazili naším hemžením a kňučením, přikázal nám jakýsi šedivý stařec, abychom byli tiše. Když mu to nakonec bylo splněno, ujal se takto slova (jak jsem si to ještě zapamatoval):

Kdyby se nevzpouzelo to
lidstvo ubohé,
co všechno už by mělo
od dobré matky své!

Protože nesklání se, stíhá
ho mnohá tíseň
a v poutech musí dlít.

Že nectí moji matku,
odpouští ona však
a ze svých vzácných statků
jim rozdává i tak,

ovšem jen tuze zřídka, by
nestihla je výtku,
že ceny nemají.

Na počest hodu toho, jenž má
dnes slaven být, milosti vzácné
mnoho chce opět osvědčit:

Hle, lano se k vám snese, a ten,
kdo zachytne se,
jej vytáhneme ven.

Sotva to doříkal, rozkázala ona stará paní svým služebníkům, aby sedmkrát spustili do věže lano, a ty, kdo se na ně zavěsí, aby vytáhli. Ó kdyby tak Bůh dal, abych mohl náležitě vylíčit, jaký v té chvíli mezi námi povstal rozruch, neboť každý se chtěl dostat k lanu, a přece jeden jenom překážel druhému. Po sedmi minutách však bylo dáno znamení zvonečkem, načež

služebníci napoprvé vytáhli čtyři nahoru. Já jsem se tehdy ještě zdaleka nemohl dostat k lanu, protože – jak jsem se zmínil – jsem se usadil k svému největšímu neštěstí na kameni u stěny věže; a tak jsem teď neměl přístup k lanu, jež se spouštělo prostředkem.

Znova spustili lano. Protože však mnozí měli příliš těžké řetězy a příliš měkké ruce, nemohli se udržet na laně, a naopak ještě s sebou strhli leckteré, kteří by se snad byli jinak udrželi. Navíc ještě někteří, kteří se nemohli sami protlačit až k lanu, strhovali jiné dolů s lana: v té naší velké bídě jsme tedy ještě sočili jeden na druhého. Nejvíce mi však bylo líto těch, jejichž závaží bylo tak těžké, že se jim vyrvala ruka z těla, a přece se nedostali nahoru. Tak se stalo, že na pět zátahů se jich dostalo nahoru tuze málo. Jakmile totiž zaznělo znamení, popílili si vždy služebníci tak náramně s vytahováním, že většina těch, kteří vztáhli ruce po lanu, se skutáleli jeden přes druhého. Zvláště pak popáté vytáhli lano dočista prázdné! Tu si většina z nás – i já sám – počala zoufat nad naším vysvobozením a vzývat Boha, aby se nad námi slitoval, a je-li možná, vyprostil nás z této temnoty.

Bůh pak nejednoho z nás také vyslyšel. Když se totiž lano objevilo pošesté, několik se jich na ně pevně zavěsilo. A protože se lano při vytahování kývalo sem a tam, stalo se – snad z vůle Boží –, že doletělo až ke mně. V mžiku jsem je uchopil, nasedl jsem navrch na všechny ostatní, a tak jsem se nakonec proti očekávání dostal ven. Tak velice mě to rozradostnilo, že jsem ani necítil ránu na hlavě, kterou jsem při vytahování utřil nárazem na ostrý kámen, až do té doby, kdy jsem s ostatními vysvobozenými musil pomáhat při sedmém a posledním zátahu (jak už se to dalo i pokaždé předtím). Tu se mi tou velkou námahou vyřinula krev po celých šatech; ale samou radostí jsem toho ani pak nedbal.

Když byl dokonán i poslední zátaž, při němž se zachytil největší počet vězňů, dá paní odklidit lano a vyzve svého prastarého syna (čemuž jsem se tuze podívoval), aby zvěstoval ostatním uvězněným jejich ortel. Po krátkém rozmyšlení je syn oslovil takto:

Vy dítky milý, co jste
tu zbyly, jest
dokonáno,
co dávno známo.
Co matky mojí milost stálá
vám všem v tu chvíli prokázala, nechť
nikomu z vás není k zlosti. Už brzy vzejde
čas radosti,
kdy jeden bude jako druhý a
nebude boháč, ani chudý. Kdo
mnoho má,
ten mnoho dá;
od toho, komu přáno, přemnoho
bude požádáno. Ať nikdo proto
nenaříká: Co už je do dnů několika!

Jakmile dořekl ta slova, byl poklop zase spuštěn a uzamčen a opět začalo troubení a bubnování. Ale ať byl ten hlahol jakkoli silný, přece nepřehlušil hořký nářek všech uvězněných, který se pozvedl ve věži. I mně pak z toho brzy vstoupily slzy do očí.

Potom stará paní i její syn usedli na připravené stolce a stará paní přikázala, aby byli všichni vysvobození sečtení. Když uslyšela počet, zapsala si jej na zlatou tabulku; požádala ještě každého z nás o jméno a dala i všechna jména zapsat jedním mládenečkem. Když se pak na nás po řadě podívala, povzdechla a řekla svému synovi (což jsem dobře zaslechl): „Ach jak je mi hrozně líto těch ubožáků ve věži. Kdyby tak Bůh dal a mohla jsem je všechny vysvobodit!“ Na to odpověděl syn: „Matko, tak to je přikázáno od Boha, proti tomu se nezpěčujeme. Kdybychom byli všichni pány a měli na zemi všechno to nejlepší a kdybychom pak zasedli ke stolu, kdo by nám nosil pokrmy?“ A tak matka již mlčela.

Brzy nato však řekla: „Tak tedy zbavte aspoň tyto okovy.“ To se také rychle stalo, přičemž jsem já byl bezmála poslední. Ale ačkoli jsem se díval, jak si počínají ostatní, nezdržel jsem se, abych se neuklonil před starou paní a neděkoval Bohu, který mne skrze ni ráčil z takové temnoty uvésti milostivě a otcovsky na světlo. Podle mne tak potom učinili i jiní a vzdali rovněž úctu té paní.

Nakonec dostal každý z nás zlatou pamětní minci na cestu. Na ní bylo na jedné straně zobrazeno vycházející slunce, na druhé stála, pokud se pamatuji, tato tři písmena: D. L. S.³ S tím každého propustili a vyslali zpět za jeho práci, s dodatkem, abychom působili k Boží chvále a k prospěchu bližních a zachovali mlčení o tom, co nám bylo svěřeno; to jsme také slíbili. Tak jsme se rozžehnali.

Já jsem však nemohl dobře chodit – pro rány, které mi způsobily okovy; kulhal jsem na obě nohy, což stařena brzy zpozorovala, zasmála se tomu, znovu mě k sobě povolala a oslovila: „Synu, netrap se pro tento nedostatek, ale pomni svých slabostí, a nadto děkuj Bohu, jenžto tě nechal dojít k tak vznešenému světlu ještě v tomto světě a i při tvé nedokonalosti. Tyto rány nechť ti zůstanou jako vzpomínka na mne.“ Nato se pak znovu ozvalo troubení, jehož jsem se tak ulekl, až jsem se probudil. Tu jsem teprve zpozoroval, že to byl jenom sen. Ale ten sen mi tak silně utkvěl, že jsem se ho ještě pořád strachoval, a také jsem měl dojem, že ještě cítím ony rány na nohou. Ať už byl význam snu jakýkoli, vyrozuměl jsem, že mi Bůh dopřává být přítomen při oné tajné a skryté svatbě, za což jsem Jeho velebnosti s dětinnou důvěrou děkoval a prosil, aby mě i nadále zachoval ve své bázni, plnil mi srdce denně moudrostí a rozumem, i konečně, aby mě dovedl milostivě, bez mé zásluhy, ke kýženému cíli.

Nato jsem se přichystal na cestu, oblékl svou bílou plátěnou suknicí, opásal si bedra rudou stuhou, ovázanou křížem přes ramena, a připjal si na klobouk čtyři rudé růže, abych podle takových znamení mohl být tím spíše rozpoznán v zástupu. Za pokrm jsem si vzal chléb, sůl a vodu (jichž jsem pak také – na radu člověka znalého takovýchto věcí – použil v příslušné době nikoli bez užitku). Než jsem ale opustil svou chaloupku, padl jsem napřed – v takovém svém úboru a svatebním rouchu – na kolena a prosil Boha, ať už by se stalo cokoli, aby mi to ráčil obrátit k dobrému konci. Také jsem pak před tváří Boží složil slib, bude-li mi jeho milostí co zjeveno, že toho nepoužiji ke své cti a vážnosti ve světě, nýbrž k větší slávě jeho jména a k službě bližnímu. S takovým slibem a v dobré naději jsem se radostně rozžehnal se svou celou.

1 V tomto znamení zvítězíš.Č

2 Ženich a Nevěsta.Č

3 Podle okrajových poznámek ve vydání z r. 1781: Deus Lux Solis, nebo Deo Laus Semper (Buh Světlo Slunce, nebo Bohu Ustavičná Chvála).

Druhý den

Sotva jsem ze své cely vešel do lesa, už mi připadlo, jako by se celé nebe i všechny živly byly vyzdobily k oné svatbě. I ptáci, tak se mi zdálo, zpívali líbezněji než předtím, a mladí jelínci poskakovali tak vesele, že se mi mé staré srdce naplnilo radostí, až mi z toho bylo do zpěvu. A tak jsem také začal zpívat na celé kolo:

Ty ptáčku milý, radost měj, chval
Tvůrce, jenž tě chrání, a jasným
hláskem cvrlikej tam vzhůru k nebes
báni; Bůh pokrm tvůj ti připravil
a včas ti dává vždy tvůj díl, spokoj
se bez reptání.

Proč nerad měl bys, ptáčku, být
a Bohu zazlívat to,
že ptáčátko chtěl z tebe mít?

Proč měl bys reptat na to, že
nestvořil tě člověkem?
Ó mlč, on moudře činí všem,
spokoj se bez reptání.
Čím jsem já, človíček, ach čím, že s
Bohem vedu vádu
a proti nebi útočím
a nad živly chci vládu?

Vždyť Boha nelze obelstít
– kdo nejsi hoden, můžeš jít, spokoj
se bez reptání.
Že císařem tě nestvořil, proč
stěžovat si na to?
Kdo ví – snad bezbožně bys žil
a Bůh, ten předvídá to.
On jasným vidí pohledem vše, co je
skryto v srdci tvém, je marné
odmlouvání.

Takto jsem tedy po cestě lesem prozpěvoval z hloubi svého srdce, až se to všudy rozléhalo a hory mi ozvěnou vracely má poslední slova – když jsem pojednou spatřil krásnou zelenou

loučku. Vyšel jsem z lesa rovnou na ní. Na loučce stály tři vysoké, krásné cedry, které svými širokými korunami poskytovaly nádherný a žádoucí stín, z čehož jsem měl svrchovanou radost. Ačkoli jsem dosud neušel mnoho cesty, způsobila má převeliká touha, že jsem už byl dočista znaven. A tak jsem rychle zamířil ke stromům, abych si pod nimi trochu odpočal. Když jsem však přišel blíže, spatřil jsem, že na jednom ze stromů je připevněna tabulka; na ní jsem si pak přečetl tato slova, zapsaná ozdobnými literami:

Hospes salve: si quid tibi forsitan de nuptiis Regis auditum. Verba haec perpende. Quatuor viarum optionem per nos tibi sponsus offert, per quas omnes, modo non in devias delabaris, ad Regiam ejus aulam peruenire possis. Prima brevis est, sed periculosa, & quae te in varios scopulos deducet, ex quibus vis te expedire licebit. Altera longior, quae circumducet te, non abducet, plana ea est, & facilis, si te Magnetis auxilio, neque ad dextrum, neque sinistrum abduci patieris. Tertia vere Regia est, quae per varias Regis nostri delicias & spectacula viam tibi reddet jucundam. Sed quod vix millesimo hactenus obtigit. Per quartam nemini hominum licebit ad Regiam peruenire, ut pote, quae consumens, et non nisi corporibus incorruptilibus conveniens est. Elige nunc ex tribus quam velis, & in ea constans permane. Scito autem quamcumque ingressus fueris: ab immutabili Fato tibi ita destinatum, nec nisi cum maximo vitae periculo regredi fas esse. Haec sunt quae te scivisse voluimus: sed heus cave ignores, quanto cum periculo te huic viac commiseris: nam si te vel minimi delicti contra Regis nostri leges nosti obnoxium: quacso dum adhuc licet per eandem viam, qua accessisti: domum te confer quam citissime.¹

Jakmile jsem si přečetl tento nápis, přešla mě hned zase všechna radost. A jako jsem předtím vesele prospěvoval, začal jsem nyní usedavě plakat. Viděl jsem sice před sebou všechny tři cesty a věděl jsem rovněž, že nadešel čas, kdy mi bude dovoleno zvolit si jednu z nich. Jenže jsem se teď trápil starostmi, kdybych se dostal na onu cestu kamenitou a skalnatou, že bych se zabil žalostným pádem; nebo kdybych připadl na tu dlouhou, že bych mohl buď sejít z cesty a zbloudit, nebo zahynout nějak jinak na tak daleké pouti; také jsem nesměl doufat, že mezi tisíci bych měl být právě já ten, kdo si zvolí cestu Královskou. I čtvrtou jsem viděl před sebou, ale byla tak zahalena ohněm a dýmem, že jsem se k ní neodvažoval přiblížit ani z dálky. Tak jsem rozvažoval sem a tam, mám-li se zase vrátit, anebo se dát po jedné z cest. Měl jsem sice na paměti svou nehodnost, na druhé straně mě stále utěšoval můj sen, jak jsem byl vysvobozen z věže; avšak neměl jsem přece zase právo se spoléhat troufale na pouhý sen! A tak jsem se tak dlouho rozmýšlel pro a proti, až jsem pro velkou zemdlenost pocítil v útrokách hlad a žízeň. Vytáhl jsem tedy svůj chléb a rozkrojil jej.

To viděla sněhobílá holubička, která seděla na stromě (čehož jsem si dříve nevšiml), a snad podle svého zvyku slétla dolů a docela důvěrně se přiblížila až ke mně. Ochotně jsem se s ní rozdělil o svůj pokrm, což ona přijala a také mne zase trochu vzpružila svou krásou. To však uviděl její nepřítel, černý havran. Střelhitě hned zamířil k holubici, a aniž se staral o mne, chtěl jí vyrvat její díl. Holubice se nemohla bránit jinak než útekem, a tak spolu odletěli směrem na jih. Mě to tak popudilo a zkormoutilo, že jsem se vrhl bez rozvahy za zlotřilým havranem, a tak jsem vběhl proti své vůli – asi na délku jednoho pole - na jednu z vyznačených cest. Zahnal jsem havrana, vysvobodil holubici, a tu jsem si teprve všiml, co způsobila má neprozřetelnost: že jsem se už dostal na cestu, z níž jsem pod nebezpečím velkého trestu nesměl ustoupit.

Snad bych se byl jakž takž utěšil i v této nesnázi, ale nade vše mne mrzelo, že jsem u stromu zanechal svůj uzlík a chléb a že už si pro ně nemohu dojit. Jakmile jsem se totiž obrátil, zadul mi vstříc tak velký a prudký vítr, že by mě byl hravě poválil; kdežto když jsem

pokračoval v cestě, nepozoroval jsem naprosto nic. Z toho jsem snadno vyrozuměl, že by mne to stálo život, kdybych se vydal proti větru. Přijal jsem proto trpělivě přisouzený mi kříž, vykročil na další pouť a usmyslil jsem si, když to tedy musí být, že se budu aspoň snažit, abych došel na místo, než nastane noc.

Ačkoli se mi nabízely všelijaké odbočky, vymotal jsem se přece ze všeho se svým kompasem a nechtěl jsem ustoupit ani o krok od poledního směru - i když cesta byla leckdy tak drsná a neupravená, že jsem byl o ní nemálo na pochybách. Po cestě jsem myslil stále na holubici a havrana, a přece jsem nemohl nikterak vydumat, co v tom vězelo. Konečně jsem spatřil zdálky na vysoké hoře krásnou bránu. Ačkoli ležela daleko, daleko od mé cesty, zamířil jsem k ní, protože slunce se už schovávalo za hory a já jsem jinak ještě neviděl ani známku po nějakém přístřeší nebo obydlí. (Že jsem tak učinil, připisuji jedině Bohu, který by mně býval klidně mohl nechat jít dál po tne cestě a zakrýt mi oči, abych tu bránu přehlédl.) Vykročil jsem tedy, jak jsem řekl, co nejrychleji k ní a dorazil tam ještě za takové denní doby, že jsem si ji mohl přece jenom aspoň jakž takž prohlédnout. Byl to portál nadmíru a královsky krásný a bylo na něm vytesáno mnoho nádherných obrazů a jiných věcí, přičemž všechno na ní - jak jsem se později dozvěděl - mělo svůj zvláštní význam. Nahore byla připevněna dosti velká tabulka se slovy: Procul hinc, procul ite prophani.² A mnoho dalšího, o čemž vyprávět mi bylo důtklivě zakázáno.

Jakmile jsem vešel do brány, objeví se přede mnou kdosi v blankytně modrých šatech. Přívětivě jsem ho pozdravil; on sice poděkoval, ale vzápětí ode mne žádal pozvánku. Ó jak jsem byl v té chvíli rád, že jsem vzal s sebou své psaníčko; vždyť jak lehko se mohlo přihodit, že bych je byl zapomněl, což se jiným vskutku stalo (jak mi on sám sdělil). Rychle jsem je tedy předložil. Byl nejen spokojen, ale nadto mi k mému údivu vzdal hlubokou poctu a pravil: „Jen vejděte, bratře, milým jste mi hostem.“ Kromě toho mě prosil, abych mu nezatajoval své jméno. Když jsem mu odpověděl, že jsem Bratr z Růžového Kříže, podivil se a zaradoval současně. Nato řekl: „Milý bratře, nevzal jste s sebou tolik, abyste si mohl koupit známku?“ Odpověděl jsem, že mé jmění je sice skrovné, vidí-li však něco při mně, co by se mu líbilo, nechť si to vezme. Když si pak ode mne vyžádal lahvičku s vodou a já s tím byl srozuměn, dal mi zlatou minci, na té nestálo nic víc než tato dvě písmena: S. C. (Sanctitate Constantia, Sponsus Charus, Spes Charitas;³ s připomínkou, kdyby mi známka byla k užítku, ať si na něho vzpomenu. Nato jsem se ho zeptal, kolik jich vešlo přede mnou, což mi také sdělil. Konečně mi dal z dobrého přátelství zapečetěné psaníčko pro druhého strážce.

Jak jsem se tak u něho pozdržel trochu déle, snesla se noc, pročež byla na bráně zažehnutá velká nádoba se smolou, kdyby snad byl ještě někdo na cestě, aby mohl rychle dorazit. Cesta však, která vedla do samotného zámku, byla po obou stranách obehnaná zdmi a vroubena krásnými stromy s rozmanitým ovocem. Navíc byly obou stranách vždy na třetím stromě zavěšeny lucerny. Krásná panna v modrých šatech tam už zažehovala všechna světla skvostnou pochodní. Byť to pohled tak přepůsobný a mistrovský, že jsem se zdržel proti nutnosti trochu déle. Konečně, po dostatečné informaci a užitečných pokynech, rozloučil jsem se přátelsky s prvním strážcem. Cestou bych sice byl rád zvěděl, co stálo v mém psaníčku, poněvadž jsem ale od strážce nemohl očekávat nic zlého, musil jsem svou zvědavost krotit.

Tak jsem pokračoval v cestě, až jsem dorazil k druhé bráně. Byla skoro stejná jako první, ale vyzdobena jinými podobami a tajnými znameními. I na ní byla tabulka a na ní stálo: Date et dabitur vobis.⁴ Pod branou byl uvázán na řetěze ukrutný lev. Jakmile mne spatřil, vztyčil se a s velkým řevem si mne žádal. Tím probudil druhého strážce, který tam ležel na mramorovém

kvádru. Ten mě vyzval, abych neměl starost ani strach; pak zahnal lva za sebe, přijal psaníčko, které jsem mu s chvěním předal, přečetl si je a s velkou úklonou mě takto oslovil: "Buď mi vítán ve jménu Božím, hle, člověk, kterého bych už dávno byl rád viděl." Pak i on vytáhne známku a ptá se, zdali bych ji mohl za něco odkoupit. Protože jsem však už neměl nic než svou sůl, nabídl jsem mu ji, což s díky přijal. Na známce byla i tentokrát pouze dvě písmena, a to: S. M. (Studio Merentis, Sal humor, Sponso mittendus, Sal mineralis, Sal menstrualis⁵).

Když jsem se chtěl dát do hovoru i s tímto strážcem, začnou pojednou v zámku zvonit. Strážce mě proto napomenul, abych rychle utíkal, jinak že bude všechna má vynaložená námaha a práce nadarmo; neboť nahoře prý už začínají zhasínat světla. Uposlechl jsem tak rychle, že jsem ani strážci nedal sbohem, takový jsem dostal strach. A bylo toho vskutku zapotřebí: ani jsem nedokázal utíkat dost rychle, už mi byla v patách panna, na jejíž pokyn se zhasínala všechna světla. A také už bych byl ani nenašel cestu, kdyby mi nebyla posvítila svou pochodní. Nouze mě však hnala kupředu, a tak jsem do zámku vklouzl ještě těsně vedle ní. Brána se pak uzavřela tak rychle, že mi tam uvízl i kousek sukně. Musel jsem jej oželet, protože vrátného jsme ani já ani ti, kdo ještě volali venku přede dveřmi, nedokázali přimět, aby znovu otevřel. Bránil se, že předal klíče té panně a ta že je vzala s sebou dovnitř do nádvoří zámku.

A tak jsem si nyní obhlédl i tuto bránu. Byla tak nádherná, že na celera světě jí není rovna. Vedle dveří byly dva sloupy. Na jednom stála veselá socha s nápisem; Congratulor⁶. Druhá si zakrývala tvář, byla smutná, a pod ní stálo: Condoleo⁷. Zkrátka, byly tam takové temné, tajemné průpovědi a znamení, že ani ti nejchytřejší na zemi by je nebyli mohli vyložit. Vbrzku však, pokud jen Bůh dá, je všechny vypíši a pokusím se je vysvětlit. V této bráně jsem opět musel udat své jméno, to pak bylo zaneseno do pergamenové knížky – až na samý konec – a s ostatními odesláno p. ženichovi. Zde jsem také teprve dostal skutečnou vstupní známku; byla poněkud menší než obě předešlé, ale mnohem těžší. Stála na ní písmena S. P. N. (Salus per naturam, Sponsi praesentandi nuptiis⁸). Navíc mi dali pár nových stěvců, neboť podlaha v zániku byla samý světlý mramor. Své staré boty prý mohu dát někomu z chudých, komu budu chtít; seděl jich zástup pod branou, ale velmi spořádaně. Daroval jsem je tedy jednomu starci.

Nato mě odvedl chlapec s dvěma světloňosi do malého pokojíčku. Zde mě vyzvali, abych si sedl na lavici, což jsem učinil; oni však postavili své pochodně do dvou otvorů vyvrtaných v podlaze a odešli, nechali mě tam tedy sedět samotného. Brzy zaslechnu hlomoz, ale nic nevidím. Několik mužů se na mě vrhne, já ale stále nic nevidím, a tak si to musím nechat líbit a čekat, co asi se mnou provedou. Protože jsem však velmi rychle zjistil, že to jsou lazebníci, prosím je, aby se mnou tolik necloumali, že jsem přece docela ochoten dělat, cokoli budou žádat. Nato mě pustili, a jeden z nich, kterého jsem beztak neviděl, mi pěkně způsobně ostříhal vlasy do kruhu uprostřed hlavy; na čele, kolem uší a očí mi nechal viset mé dlouhé šediny. (Přiznám se, že jsem si při tom prvním útoku dočista zoufal. Když jich mnou několik začalo tak silně cloumat a přece jsem nemohl pranic vidět, myslil jsem už nejinak, než že mě Bůh přivedl k pádu pro mou všetečnost.) Neviditelní lazebníci však pečlivě sesbírali ostříhané vlasy a odnesli je s sebou. Načež se opět dostavili oba chlapci a upřímně se mi vysmáli, že jsem měl takový strach. Sotva však se mnou promluvili několik slov, už se zase odkudsi rozezněl malý zvoneček: jak mě chlapci poučili, je to prý znamení, aby se všichni shromáždili. A tak mě vyzvali, abych zase vstal, a posvítili mi na cestu všelijakými chodbami, dveřmi a po mnoha točitých schodištích, až jsme došli do velikého sálu.

V tomto sále byl velký zástup hostí. Byli tam císaři, králové, knížata a panstvo, urození i neurození, bohatí i chudí. Byla tam i všeliká sebranka, čemuž jsem se svrchovaně podivil a

pomyslel jsem si pro sebe: "Ach, jaký jsi to byl velikánský blázen, že ses tak horko-těžko soužil kvůli téhle cestě! Jen se podívej, vždyť tady jsou chlapci, které tuze dobře znáš a které jsi nikdy za nic nepovažoval, ti všichni tu nyní jsou. A ty se svým prošením a modlením jsi sem dorazil s bídou jako poslední!" Takové a jiné myšlenky mi tehdy vnukal ďábel, ale přece jen jsem mu nakonec podle svých sil ukázal dvéře. Mezitím mne oslovovali moji známí, jeden tu, druhý tam: „A hleďme, bratře Rosenkreutzi, tak ty jsi tu také?“ Odpovídal jsem: „Ano, milí bratři, milost Boží pomohla i mně, abych se dostal až sem dovnitř.“ Tu se dali do pořádného smíchu; zdálo se jim směšné, že někdo ještě pro takovýhle bídný podnik potřebuje Pánaboha. Vyptával jsem se hned každého, kterou cestou sem přišel, a většinou odpovídali, že se šplhali přes skály.

Jak jsme tak rozmlouvali, začne několik trubačů, z nichž jsme ale žádného neviděli, troubit, abychom šli ke stolu. Tu hned skoro všichni zasedli, každý vždy podle toho, jak se mu zdálo, že patří výš než druzí. A tak mně a jiným nebožákům sotva ještě zbylo místo u nejdolejšího konce stolu. Brzy se zase dostavili oba chlapci a jeden z nich pronesl tak krásné a skvostné modlitby, až mi zaplesalo srdce v těle. Ale byla tam celá řada tak tuze namyšlených panáčků, že tomu sotva věnovali pozornost: smáli se mezi sebou, kývali na sebe, kousali se do klobouků a prováděli další podobné kousky. Po modlitbě nosili na stůl jídla, a ačkoli nebylo vidět človíčka, bylo všechno obstaráno tak způsobně, že se mi zdálo, že snad každý z hostů má svého vlastního služebníka.

Když se pak mí arcikumštýři trochu posilnili a víno jim trochu zapudilo ze srdce stud, to bylo teprve slyšet vychloubání, co kdo všechno umí! Ten že prý vykoná to, onen zas ono, a ti nejničernější přitom nadělali nejvíc rámusu. Ještě teď dostávám zlost, když si vzpomenu, co nadpřirozených a nemožných výmyslů jsem tehdy slyšel. Konečně už ani nezůstali při svém rozsazení, nýbrž tu se vloučí mezi panstvo jeden ten rošťák patolízavá, tam zas druhý a začnou si přisuzovat takové kousky, jaké by nedokázali ani Samson ani Herkules při veškeré své síle. Ten že prý odejme Atlasovi jeho břímě, onen že zase vytáhne tříhlavého Cerbera z pekla. Zkrátka, každý začal mlít svoje, a velcí páni byli tak pošetili, že věřili jejich výkladům, zatímco ti daremníci byli tak drzí, že i když tu a tam dostal některý z nich nožem přes prsty, nedbali toho, a naopak, když jeden třeba ukořistil zlatý řetěz, chtěli se mu všichni vyrovnat. Jednoho jsem tam viděl, ten slyšel šumět nebesa, jiný viděl Platónovy ideje, třetí prý spočítá Démokritovy atomy. Nemálo jich bylo, co chtěli sestrojít perpetuum mobile. Leckteří, tak se mi zdálo, měli dobrý rozum, ale ke své zhoubě si sami o sobě příliš mnoho mysleli. Nakonec se dokonce namanul jeden, ten nám chtěl zčistajasna namluvit, že vidí služebníky, kteří nás obsluhují; byl by se asi o to hádal pořád dál, kdyby ho jeden z těch neviditelných pomocníků nebyl tak šťavnatě pleskl přes tu jeho prolhanou hubu, že pak už nejen on, ale i mnoho dalších vedle něho sedělo tichounce jako myšky.

To se mi ale líbilo ze všeho nejvíce, že všichni, kterých jsem si vážil, si počínali pěkně tiše a nemísili se do křiku ostatních, nýbrž považovali se za nerozumné lidi, pro něž tajemství přírody je příliš vznešené a oni příliš nepatrní. V té vřavě bych byl užuž málem proklel den, kdy jsem sem přišel: neboť jsem viděl s bolestí, jak lidé nehodní a lehkovážní zaujali nejčestnější místa, kdežto já jsem neměl mít klid ani v tom svém zastrčeném koutku; už mi jeden z těch darebáků začal posměšně spílat strakatých šašků. Mně ovšem tehdy nenapadlo, že budeme muset projít ještě nějakou další branou. Myslel jsem si, že už po celou svatbu budu muset zůstat v takovém posměchu, opovržení a nehodnosti; a že jsem si přece jaktěživ nic takového nezasloužil ani od p. ženicha ani od nevěsty; mohli si tedy po mém soudu vyhledat ke své svatbě jiného blázna než právě mne. Hle, k jaké netrpělivosti dohání nerovnost tohoto světa pošetilá srdce! Ale to byl vlastně také kus toho mého kulhání, o němž se mi, jak svrchu

uvedeno, zdálo.

Křik se však rozmáhal stále víc. Už tu byli někteří, kteří si přisuzovali falešná a vybájená vidění a kteří nám chtěli namluvit zcela očividně vylhané sny. Vedle mne však seděl jemný tichý člověk; a ten se dal občas do řeči o tuze ušlechtilých věcech. Nakonec povídá: „Hleď jen, milý bratře, kdyby teď přišel někdo, kdo by takovéhle zanedbance chtěl přivést na pravou cestu, zdalipak by také došel sluchu?“ „To sotva“, odpověděl jsem. Na to on: „A tak svět chce být mermomocí podváděn, a nechce slyšet ty, kdo to s ním myslí dobře. Vidíš tamtoho rošťáka, jakými bohapustými figurami a bláznivými myšlenkami k sobě láká posluchače? Tam zas jeden vodí lidi za nos neslyšitelnými skrytými slovy. Ale věř mi, přijde ještě čas, kdy těmhle maškarám stáhnou masky a všechnen svět se dozví, jací to jsou arcipodvodníci. Pak snad bude něco platit i to, čeho teď nikdo nedbá.“ Jak to tak říká a křik kolem je také čím dál horší, rozezná se pojednou v sále tak půvabná a znamenitá hudba, že jsem takovou co živ neslyšel. Všichni ztichli a čekali, co bude dál. V té hudbě bylo slyšet všechny strunné nástroje, jaké si lze jen vyvzpomenout, a byly sladěny do takové harmonie, že jsem zapomněl sám na sebe a seděl tak nehybně, až se mí spolustolovníci nade mnou podívovali. Trvalo to skoro půl hodiny, kdy taky nikdo z nás nepromluvil slovíčko; jakmile totiž někdo chtěl otevřít zobák, dostal z ničeho nic pleskanec a nevěděl, odkud přiletěl. Já jsem si říkal: když už nám nebylo přáno vidět nic z hudebníků, kdybych si aspoň mohl prohlédnout všechny ty instrumenty, kterých používali. Po půlhodině hudba z ničeho nic ustala a nebylo už nic vidět ani slyšet.

Brzy nato se rozezvučí za dveřmi do sálu veliké bubnování a hlahol pozounů, trumpet a vojenských kotlů; bylo to všechno tak velkolepé, jako by měl vtáhnout císař římský. Pojednou se dveře samy od sebe otevřely, tu se pak zvuk pozounů tak zesílil, že jsme to stěží mohli snést. Mezitím vejde do sálu – podle mého odhadu – mnoho tisíc světélek a v dokonalém pořádku se docela sama pohybují sálem, takže nás to načisto vyděsilo. Konečně vstoupili do sálu dva chlapci s jasnými pochodněmi, titíž, o nichž už byla řeč. Pochodněmi svítili na cestu krásné panně, jež projížděla sálem sama na nádherně zlaceném křesle. Zdálo se mi, že to byla táž, jež předtím rozsvěcela a zhasínala světla na cestě, a že to byli právě ti služebníci, které předtím rozestavila ke stromům. Nepřišla však tentokrát v modrém, nýbrž oděna do sněhobílých zářících šatů, jež se třpytily ryzím zlatem a tak se leskly, že jsme se na ni nemohli drze zadívat. Oba chlapci byli oblečeni skoro právě tak, jen o málo hůře.

Jakmile panna přijela doprostřed sálu a sestoupila ze židle, poklonila se před ní všechna světélka. Tu jsme všichni vstali ze svých lavic, přičemž každý zůstal na svém místě. Uklonila se a my jsme její úklonu opětovali. Když jsme si navzájem vzdali veškerou poctu, začne panna mluvit nejlíbeznějším hlasem:

Náš nejmilostivější král,
můj pán, jenž vás sem povolal, i s
nevěstou svou milenou
a za choť jemu souzenou, ti oba
s velkou radostí
vás přijali sem za hosti
a každého svou přízní z vás ujistit touží v každý čas; přejí pak vám
to jediné – ať blaho, zdar vás nemine, tak aby se snad nevmíchal do
blaha svatby něčí žal.

Nato se opět zdvořile uklonila i se všemi svými světélky, načež pokračovala :

Zjeveno vám je dopisem, že nikdo
z lidí nesmí sem,
leč komu souzeno být hostem dík milosti
a vzácným ctnostem a tomu dík, že dobře
ví,
co k věci té je potřebí.

Ač Veličenstva ráčí doufat,
že sotva kdo by mohl si troufat přes
varování dopisem

se vetřít mezi hosty sem,
pokud se nebyl k tomu kroku už
připravoval mnoho roků,
- ač tedy chtějí spoléhat, že
nikdo nemusí se bát,
a s velkým potěšením vidí, že
sešlo se tu tolik lidí,

- přece jsou lidé drzí dost,
že neváží svou nicotnost
a cpou se beze všeho ptaní
i na místa, kam nejsou zváni. Pro
případ, že by uličník
či šibal nějaký sem vnik
a chtěl svou nectnou přítomností stín
temný vrhnout na slavnosti, přinesou na
zítřejší den

vzácnou a přesnou váhu ven,
jež zjistí ihned podle práva, čeho se
komu nedostává. Kdo tedy nemá
odvahu
si stoupnout zítra na váhu,
ať vystoupí hned rychle z řady. Kdyby
chtěl déle meškat tady, pak zítra bez vší
milosti propadne spravedlnosti.

U koho svědomí se hlásí,
necht' v sále přes noc setrvá si, leč
zítra ať se klidí hned

a nikdy nevrací se zpět.
Ten, kdo si jist svou věcí jest, necht' sluhou
svým teď dá se vést: ten zavede ho do
ložnice,
kde v klidu může uložit se
(nemíní-li se váhy báti –
sic se mu spánek nevyplatí!).
Těm druhým sál buď na noc milý. Kdo činí,
na co nemá síly,

ten následky si přičti sám.

Vše dobré tedy přejem vám.

Jakmile skončila svou leč, opět se uklonila a vyskočila vesele na své křeslo. Nato začali muzikanti znova troubit (což však mnohým neulehčilo od těžkých vzddechů). Neviditelně jí tedy zase vyprovodili ven, ale většina světélek zůstala v místnosti a každé se přidružilo k jednomu z nás. Ani nejde vyslovit, v jakém jsme se octli zmatení, kolik se nám vyrojilo myšlenek, co sklíčených posunků tu bylo vidět. Přece však většina zamýšlela vyčkat váhy; kdyby to tam snad nemělo vyjít, doufali, že budou smět tak jako tak pokojně odtáhnout. Já jsem se brzy rozmyslil, a protože svědomí mě přesvědčovalo o mém dokonalém nerozumu a nedůstojnosti, předsevzal jsem si, že zůstanu ještě s jinými v sále a spokojím se mnohem raději přijatým pohoštěním, než bych s nebezpečenstvím očekával budoucí nesnáze.

Když pak z ostatních odvedla světélka jednoho sem, druhého tam do jejich pokojů (jak jsem se později dozvěděl, byla každému přidělena vlastní komnata), zůstalo nás v sále devět, mezi nimi i můj soused, jenž se mnou prve rozmlouval při večeři. Naše světélka nás zpočátku neopouštěla, asi za hodinu však přišel jeden z chlapců, o nichž už byla řeč, přinesl s sebou velký svazek provazů a nejprve se nás ještě zeptal, zdali jsme se vskutku rozhodli zůstat zde; když jsme na to se vzdycháním přisvědčili, připoutali každého z nás na jiné místo a pak se i s našimi světélky vzdálili a ponechali nás ubožáky v temnotě. Tu teprve mnohému vyhrkly slzy, a ani já sám jsem se nemohl zdržet pláče. Ačkoli nám nikdo nezakázal mluvit, přece pro bolest a zármutek nemohl nikdo vypravit slovo. Provazy byly zhotoveny tak podivuhodně, že by je nikdo nedokázal přerušit, natož vyvléknout z nohou. To jediné nás utěšovalo, že mnohý, kdo si teď spokojeně odpočíval, si ještě přivodí velkou hanbu, kdežto my si všechnu svou opovážlivost odpykáme jednou jedinou nocí. Konečně jsem ve svých trudných myšlenkách usnul. (Sice jen malá část z nás zavřela oči, já jsem se však po přestálou velkou námahu nemohl ubránit spánku.)

Když jsem usnul, zdál se mi sen; nepovažuji za zbytečné jej povědět, i když se za ním mnoho neskrývá. Zdálo se mi, jako bych byl na vysoké hoře a před sebou jsem viděl velké, široké údolí. V tom údolí bylo nespočetné množství lidu a každý měl na hlavě nit, pomocí níž byl zavěšen na nebi. Jedni viseli vysoko, jiní nízko, někteří dokonce stáli na zemi. V povětří však poletoval stařec, ten měl v ruce nůžky a tu jednomu, tam druhému přestříhl jeho nit. Kdo byl blízko u země, neměl tuze daleko a spadl hezky potichu. Když ale došlo na někoho ve výšce, spadl, až se zatřásla zem. Ně kterým se poštětilo, že jim byla nit popuštěna tak, že se snesli na zem, ještě než byla přestřížena. Nad těmi pády a kotrmelci jsem měl své povyražení a radoval jsem se ze srdce, když někdo, kdo se dlouho v povětří pyšnil svou povýšeností, tak hanebně sbuchnul a třeba ještě strhl s sebou několik svých sousedů. Také mě těšilo, když někdo, kdo se pořád držel při zemi, vyvázl tak pěkně potichoučkou, že to nezpozorovali ani jeho nejbližší sousedé. Ale když jsem byl právě v nejlepší zábavě, vrazil do mne znenadání jeden z mých spoluvězňů, takže jsem se probudil, za což jsem mu byl pramálo vděčný. Ještě jsem pak přemítal o tom svém snu a vyprávěl jsem jej svému bratru, jenž ležel vedle mne z druhé strany.

„To není vůbec zlé,“ řekl mi na to, „a kdo ví, zdali za tím snad nevězí ještě nějaká pomoc.“ V takovém hovoru jsme probděli zbytek noci a očekávali toužebně příchod dne.

1 Poutníku, bud zdrav. Pokud ses snad nečeho doslechl o královské svatbě, uvaž tato slova. Jménem ženichovým ti nabízíme výbr tyr cest; po každé z nich, pokud z ní neodbočíš, bys mohl dojít k jeho královskému paláci. První je krátká, ale nebezpečná a zavede tě mezi skalní útesy, z nichž sotva najdeš vyvážnutí. Druhá je delší, vede oklikami, ale rovněž k cíli, je rovná a snadno schůdná, pokud se s pomocí

kompasu nedáš svést ani doprava ani doleva. Třetí je vpravdě Královská a zpříjemní ti cestu rozličnými radovánkami a kratochvílemi, jež tu vystrojil náš král. Jenže sotva jednomu z tisíců se až do této chvíle poštěstilo tudy projít. Po čtvrté cestě nedojde ke Královskému paláci nikdo z lidí, neboť tato cesta sálá stravujícím žárem a není schůdná než pro bytosti nezničitelné. Vyvol tedy z těch tří, kterou chceš, a na ní neochvějně setrvej. Vez však: at vstoupíš na kteroukoli, že je ti tak souzeno nezměnitelným osudem, a vydat se zpátky již nelze než s největším nebezpečenstvím života. Toto jsme chteěi, abys věděl. Avšak běda ti, nechápeš-li, s jakým nebezpečím ses vydal na tuto pout. Jsi-li sis vědom, že ses provinil, byť nejmenším přestupkem, proti zákonům našeho krále, vrat se raději, dokud je čas, co nejrychleji domů toutéž cestou, po které jsi přišel.Č

2 Pryč odtud, pryč odejděte, neposvěcení.Č

3 Vytrvalost ve Svatosti, Drahý Ženich, Víra Láska.Č

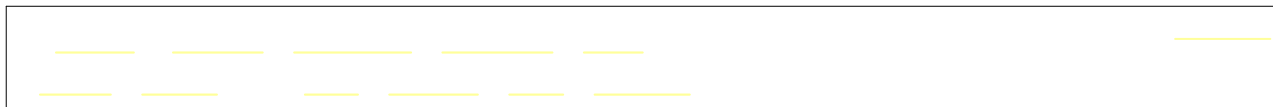
4 Dejte a bude vám dáno.Č

5 Za úsilí toho, kdo to zasluhuje, Sůl vlhkost, Vyslanec k Ženichovi, Nerostná sůl. Očistná sůl. – Vysvetlení
Sal humor pro písmena S. M. není jasné.Č

6 Blahopřeji, nebo: Sdílím tvé štěstí.Č

7 Sdílím tvou bolest.Č

8 Spása mocí přírody, účastníci svatby Ženichovy.Č

Třetí den

Jakmile nadešel milý nový den a jasné slunéčko se pozvedlo nad kopce, aby se na vysokém nebi opět ujalo svého příkázaného úkolu, počali se i mí dobří bohatíři zvedat z lůžek a pomalu se chystali na inkvizici, jeden po druhém se vraceli do sálu, popřáli nám dobrého dne a tázali se, jak jsme se té noci vyspali. Když spatřili naše pouta, dělali nám mnozí kázání, proč jsme se tak malodušně vzdali a nepustili se raději jako oni do dalšího dobrodružství, ať už se děje co se děje. Jiní se však nemísili nijak nahlas do hovoru a bylo znát, že jim srdíčko pořádně tluče. Omlouvali jsme se svým nerozumem a doufali jsme, že už brzy odtud vyvážneme se zdravou kůží a že nám ten posměch bude pouhým napomenutím a poučením, kdežto oni že ještě nemají všechno za sebou a že je snad čeká ještě největší nebezpečí.

Konečně, když se všichni zase shromáždili, ozve se opět jako předtím trubení a víření kotlů. Mysleli jsme nejinak, než že se nám představí ženich, ale neuhádli jsme. Byla to totiž opět včerejší panna, oblečená nyní od hlavy až k patě do červeného sametu a opásaná bílou stuhou. Na hlavě měla zelený vavřínový věnec, který ji skvostně slušel. Její družinu už netvořila světélka, ale na 200 zbrojnošů, oděných vesměs rudě a bíle jako ona. Jakmile seskočila z křesla, zamíří hned k nám spoutaným, a když nás pozdravila, řekne pouze těchto několik slov: „Že někteří z vás poznali svou bídu, to si můj přísný pán dá líbit a bude vám to také k dobrému.“ A jak mě tak spatří v mém oblečení, dá se do smíchu a povídá: „A hledme, i ty ses sklonil pod jeho? Myslila jsem, že ses tak přeznamení přichystal?“ (Těmi slovy mi vehnala slzy do očí.) Nato rozkázala, aby nám sňali pouta, svázali nás do jedné skupiny a postavili na místo, odkud bychom dobře viděli na váhu. Pak řekla: „Může to s nimi ještě dopadnout lépe než s některým opovážlivcem, který tu stojí bez pout.“

Mezitím zavěsili uprostřed sálu váhu, celou ze zlata. K ní přistavili malý stoleček, pokrytý červeným sametem a na něj postavili sedm závaží. První bylo dosti veliké, pak následovala zvlášť čtyři menší, konečně opět dvě velká, zase zvlášť. Tato závaží byla na své rozměry tak těžká, že by tomu nikdo nevěřil, natož aby to pochopil.

Každý zbrojnoš měl obnažený meč a silný provaz. Panna rozdělila zbrojnoše podle počtu závaží do 7 houfů a z každého houfu určila jednoho k příslušnému závaží. Pak zase vyskočila na svůj vyvýšený trůn. Když se nyní znova uklonila, začala takto mluvit zvučným hlasem:

Kdo hostem u malířů je a neví,
jak se maluje,
však řečnit chce jak jeden z nich,
ten sklídí velikánský smích.

V kumštýřů cech kdo míchá se,

ač vyvoleným nezdá se, kumštuje však
jak jeden z nich, ten sklídí velikánský
smích.

Kdo na svatbu jde jako pán, ač od
nikoho nebyl zván,
a chce si skvostně nacpat břich, ten
sklídí velikánský smích.

Kdo na váhu sem nyní stoupne a tíha
závaží ho zhoupne,
až vyletí, jak by ho pích,
též sklídí velikánský smích.

Jakmile panna domluvila, vyzval jeden z chlapců všechny, aby se postavili po pořádku podle důstojnosti a jeden po druhém aby si stoupali na váhu. Jeden z císařů se nic nezpěchoval, nejprve se maličko uklonil směrem k panně a pak vystoupil na váhu v celém svém honosném odění. Každý z předáků pak položil na váhu své závaží, on se však k všeobecnému údivu nepohnul. Teprve poslední bylo na něho příliš těžké, i vznesl se nahoru tak zkormoucen, že se mu zdálo, že i panně samé ho přišlo líto; dala svým lidem pokyn, aby mlčeli, nicméně byl dobrý císař spoután a předán šestému houfu.

Po něm však předstoupil jiný císař, ten se postavil pyšně na váhu. A protože měl pod sukni schovanou velkou tlustou knihu, myslil si, že obstojí. Ale nevydržel ani třetí závaží a vymrštil se nemilosrdné vzhůru, až mu leknutím vypadla jeho kniha; tu se začali všichni vojáci smát, i byl spoután a předán třetímu houfu. Podobně se vedlo ještě několika dalším císařům: vysloužili si pořádný posměch a upadli do zajetí. Po nich přišel na řadu drobný mužíček, rovněž císař, s kučeravým hnědým vousiskem, a po obvyklé úkloně se také postavil na váhu. Držel se tak statečně, až se mu zdálo, že i kdyby bylo ještě více závaží, byl by je všechna snesl. Tu panna rychle vstala, uklonila se před ním a kázala mu obléci rudou sametovou sukni. Pak mu podala vavřínovou ratolest, jichž měla mnoho na svém křesle, a vyzvala ho, aby usedl na stupních trůnu.

Vyprávět, jak se po tomto vedlo dalším císařům, králům a pánům, bylo by příliš zdlouhavé, avšak nemohu nesdělit, že zůstalo jen málo z počtu těchto vznešených hlav, ačkoli na nich byla jinak – proti mému očekávání – nalezena i mnohá vybraná ctnost. Jeden obstál při jednom závaží, jiný při jiném. Mnozí při dvou, leckteří při třech, čtyřech nebo pěti, málokteří však dospěli k dokonalému konci. A kdykoli někdo neobstál, dostalo se mu od zbrojnošů důkladného posměchu. Když se pak podrobili inkvizici i příslušníci šlechty, učenci a další (příčemž z každého stavu byl shledán v pořádku jeden, popřípadě dva, začasť však vůbec nikdo), došlo konečně i na pobožné pány arcíšejdře a šibaly, vyrábějící lapidem spitalauficum¹; ti lezli na váhu za takového posměchu, že i mně samému při všem zármutku málem pukalo břicho smíchem a ani zajatci se nemohli zdržet od smíchu. Většina se ani nedočkala prvního závaží, nýbrž byli vymrskáni z váhy bičem a důtkami a pak odvedeni k ostatním zajatcům, vždy k příslušnému houfu.

Z tak velikého zástupu zůstalo tedy nakonec tak maličko lidí, že se stydím uvést jejich počet. Byly mezi nimi i osoby vznešeného stavu, ale jedni jako druzí byli poctěni stejným sametovým šatem a vavřínovou ratolestí.

Když byla inkvizice dočista u konce a nikdo už nestál před váhou kromě nás, žalostně svázaných chudáků, vystoupí nakonec jeden z určených hejtmanů a povídá: „Milostivá slečno, pokud by to Vaší Milosti nebylo nevhod, nechť je dovoleno těmto ubožákům, kteří uznali svůj nerozum, aby si bez nebezpečí, jen tak pro radost, také stoupli na váhu, zdali by se snad i mezi nimi nenašlo něco kloudného.“ Sotva to řekl, přepadla mě velká tíseň, neboť to právě mi bylo útěchou v mém soužení, že jsem nemusel stát mezi všemi v takové hanbě nebo být vymrskán z váhy. Vždyť jsem nepochyboval, že mnozí ze zajatců si teď asi přáli, aby byli raději deset nocí zůstali s námi v sále. Ale protože panna přikyvla, muselo tak být.

Rozvázali nám provaz a jeden po druhém se stavěl na váhu. Ačkoli to většinou skončilo nezdarem, nikdo se jim nesmál ani na ně nebral bič, nýbrž směli se pokojně postavit stranou. Můj druh byl pátý a vydržel znamenitě, k jáсотu mnohých, zvláště však hejtmana, který si nás předtím vyprosil, a tak mu panna prokázala obvyklou poctu. Po něm vyletěli dva opět velmi svižně nahoru.

Já jsem byl osmý. Jakmile jsem celý roztřesený vstoupil na váhu, pošle mi můj druh, který si tam už seděl ve svém sametu, přátelský pohled, i sama panna se maličko pousmála. Když jsem ale setrval na všechna závaží, nařídí panna, aby mě vytáhli mocí. A tak se přivěsili ještě tři muži na druhou stranu váhy, ale nepořídili také nic. Tu vstal jeden z chlapců a zakřičel překrutně hlasitě: „To je on!“ Na to odpověděl druhý: „Tedy mu dovolte, ať užije svého práva!“ Což panna schválila. A když jsem byl s náležitými ceremonii přijat, doptal jsem na vybranou, abych vysvobodil jednoho ze zajatců, kterýkoli by se mi líbil. Dlouho jsem se nerozmýšlel a vyvolil jsem prvního císaře, kterého mi už dávno bylo tak líto. Hned ho propustili a posadili k nám se všemi poctami.

Když postavili na váhu i posledního zbylého, ale závaží byla pro něho příliš těžká, všimne si panna mých růží, které jsem odepnul z klobouku a držel v rukou, a pošle svého chlapce, aby je ode mne milostivě vyžádal. Ochotně jsem jí je poslal. Tak skončil v deset hodin dopoledne tento první akt. Opět se rozeznělo troubení, bylo však pro nás ještě stále neviditelné.

Houfy zbrojnošů se zajatci musely prozatím odstoupit a čekat na rozsudek.

Nato byla ustavena rada z pěti předáků a nás, a panna jakožto předsedkyně přednesla, oč jde, a žádala, aby každý vyslovil svoje mínění, jak by se mělo naložit se zajatci. První názor byl, aby byli všichni usmrceni, někteří však tvrději než jiní, protože všichni se dostavili svévolně proti jasným podmínkám. Jiní navrhovali, aby byli všichni ponecháni v zajetí, což se obojí nelíbilo ani předsedkyni ani mně. Konečně podal císař, kterého jsem vysvobodil, spolu s jedním knížetem a mým druhem a mnou tento návrh:

Za prvé: pokud jde o urozené pány, aby byli prostě vyvedeni ze zámku. Jiné že by bylo možno vyvést trochu potupněji.

Někteří ať jsou vyslečeni a běží odtud nazí.

Čtvrtí ať jsou zmrskáni pruty nebo vyštíváni ven psy.

Kdo se včera ochotně poddal, ať odejde bez jakéhokoli postihu.

Konečně však ti nejsvévolnější a ti, kdo se tak nenáležitě chovali při včerejší hostině, ať jsou potrestáni tělesně nebo na hrdle podle svých provinění.

Tento názor se zalíbil panně a získal vrch. Navíc byl zajatcům ještě dopřán oběd. To jim bylo oznámeno brzy nato, vyhlášení rozsudku pak odsunuto na 12. hodinu. S tím se soudní rada rozešla. Panna se svými lidmi se odebrala na své obvyklé místo, nám však nabídli nejvyšší

stůl v sále, s prosbou, abychom se s tím spokojili, než bude záležitost soudu dovedena plně do konce, pak že máme být zavedeni k p. ženichovi a k nevěstě. Tím jsme se pro ten čas ochotně nechali odbyť.

Mezitím byli zajatci znovu přivedeni do sálu a každý usazen podle svého stavu. Bylo jim také přikázáno, aby se chovali poněkud způsobněji než včera; ale ani nebylo potřeba nějakých zákazů, neboť hřebínek jim beztak spadl. Směle mohu říci – ne snad, abych lichořil, ale kvůli pravdě –, že osoby vysokého stavu se vcelku dovedly nejlépe vpravit do takové nenadálé nehody. Jejich pohoštění bylo sice dosti špatné, ale dostačující. Svě dozorce ještě nebyli s to vidět, kdežto pro nás byli viditelní, což mne nanejvýš potěšilo. Jinak však, i když nás štěstí povýšilo, nemysleli jsme si o sobě nic více než jiní, ale mluvili jsme s ostatními a dodávali jim srdce, že to nedopadne tak zle. Byli by ovšem rádi od nás vyzvěděli rozsudek, jenže nám bylo důtklivě připomenuto, že nikdo jej nesmí prozradit. Ale utěšovali jsme je, jak to jen šlo, také jsme s nimi pili, aby je víno aspoň trochu rozveselilo.

Naše tabule byla pokryta rudým sametem a byly na ní samé stříbrné a zlaté talíře a poháry, což ostatní viděli s údivem a největší bolestí. Než jsme se ale posadili, přijdou k nám oba chlapci a udělí každému z nás jménem ženichovým Zlaté rouno s okřídleným lvem, s žádostí, abychom je u tabule měli na sobě a náležitě hájili reputaci a lesk Řádu, jež nám Jeho Veličenstvo nyní propůjčuje a zanedlouho také potvrdí přiměřeně slavnostním způsobem. Přijali jsme to s největší pokorou a slíbili, že vykonáme poslušně vše, co Jeho Veličenstvo nám ráčí uložit. Kromě toho měl panoš lístek, na němž bylo zaznamenáno naše řádné rozsazení. Nesnažil bych se jinak zamlčovat své místo, kdyby mi to snad někdo nemohl přičítat za pýchu, která je přece v rozporu s čtvrtým závažím.

Protože naše pohoštění bylo věru honosné, zeptali jsme se jednoho z chlapců, zdali by nám nebylo dovoleno poslat našim přátelům a známým trochu jídla. Když chlapec neměl žádné výhrady, poslal každý prostřednictvím služebníků svým známým, co se dalo. Obdarovaní ovšem neviděli nikoho ze služebníků a proto nevěděli, odkud se to tam bere, a tak jsem jednomu z nich chtěl něco přinést sám. Ale jen jsem vstal, už byl za mnou jeden ze služebníků a hlásil mi, že mě tímto přátelsky varuje. Kdyby to byl totiž viděl jeden z chlapců, bylo by se to dostalo před krále a mělo by to pro mne jistě zlé následky. Protože si toho nevšímá nikdo než on, nemíní mne prozradit; ale v budoucnu ať lépe dbám na důstojnost Řádu. Těmito slovy mě vskutku přikoval k mé židli do té míry, že jsem se dlouhou dobu sotva pohnul. Přece však jsem poděkoval za věrné varování, jak jen mi to ve spěchu a v leknutí napadlo.

Brzy nato začnou zase troubit. Už jsme tomu přivykli a věděli jsme, že to je panna, proto jsme se přichystali k jejímu uvítání. Přijela na svém vysokém křesle s obvyklým doprovodem. Před ní nesl jeden chlapec vysoký zlatý pohár, druhý chlapec pergamenový patent. Když umně seskočila s křesla, vezme si od chlapce pohár a předá nám jej jménem královým, s oznámením, že jej přináší od Jeho Veličenstva a abychom jej dali na jeho počest kolovat. Na víku toho poháru stála Štěstěna, ozdobně odlitá ze zlata, v ruce držela vlající červený praporek. Pil jsem proto trochu smutněji, neboť jsem se teď už sdostatek obeznámil se záłudností štěstí.

Panna byla přizdobena stejně jako my Zlatým rounem a lvem, z čehož jsem se dovtipil, že by mohla být předsedkyní Řádu. Otázali jsme se jí tedy, jak se vlastně ten náš Řád jmenuje. Odpověděla, že ještě nepřišel čas, aby nám to sdělila, teprve až bude vyřízena záležitost se zajatci. Proto že jsou jim také stále drženy oči. Co se s námi stalo, že bylo pouze jim k pohoršení a zlosti a že to ještě není nic proti cti, s níž můžeme počítat.

Když to řekla, přijala od druhého chlapce patent, rozlišený ve dvě části. První skupině z něho přečetla asi toto:

Nechť doznají, že příliš lehkomyšlně uvěřili falešným, smyšleným knížkám, že přecenili své vlastní možnosti a tak přišli do tohoto zámku, k čemuž přece nikdy nebyli povoláni. Většina že se asi dostavila, jen aby se tu oddala truňku a poté si žila dále o to skvěleji a velkolepěji; ale ze také jeden druhého popichoval a tím uvrhl do takového posměchu a hanby a že jsou proto hodni vytrpět náležitý trest.

Ti, jichž se to týkalo, to kajícně doznali a dali na to ruku. Načež se druhým dostalo poněkud tvrdší domluvy asi tohoto druhu:

K tomuto doznání se ti dobří umělci odhodlávali neradi. Když jim však nejen sama panna pohrozila smrtí a přísahala, že jí neuniknou, ale když i z druhé strany začali proti nim zle zuřit a jednomyslně žalovali, že byli od nich škaredě oklamáni, doznali to konečně s bolestí, aby se uvarovali velké pohromy, ale hned také uváděli, že na tom, co se zde stalo, oni nemají nejhorší podíl. Protože se totiž páni chtěli mocí dostat do zámku a obětovali na to i mnoho peněz, použil každý z nich všech úskoků, aby něco polapil, a tak to přivedli nakonec tak daleko, jak je nyní všem patrné. Ze se to přitom nezdařilo, to podle jejich domněnky nezpůsobili oni více než páni; ti měli mít tolik rozumu a vědět, že kdyby někdo znal, jak se bezpečně dostat do zámku, neležel by s nimi pro bídný zisk s tak velikým nebezpečím přes zed'. Jejich knížky že šly také tak hojně na odbyt, že kdo se nedovedl jinak uživit, musil začít s takovým podvodem. Doufali také, bude-li soud spravedlivý, že s nimi nenaloží nikterak krutě, neboť oni pouze sloužili pánům na jejich snažnou žádost, jak se na sluhu sluší. Takovými a podobnými řečmi se chtěli omlouvat.

Panna jim však odpověděla, že královské Veličenstvo je odhodláno potrestat všechny do jednoho, byť některé tvrději než druhé. Co oni uváděli, že je sice zčásti pravda, a proto to také nemá být pánům jen tak darováno. Nechť se však chystají na smrt ti, kdo se svévolně sami nabízeli a případně i nerozumné svedli proti jejich vůli. I těm, kteří uráželi královské Veličenstvo falešnými knížkami, z čehož lze všechny takové usvědčit z jejich vlastních spisů a knížek.

Nad tím se u mnohých rozlehl žalostný nárek, pláč a žadonění, prosili a vrhali se panně k nohám, což jim ale všechno nemohlo nijak pomoci. Velmi jsem se divil, jak se panna mohla držet tak statečně, když jejich bída nám všem (ačkoli jsme od většiny z nich zkusili mnoho trápení a muk) vehnala slzy do očí a dojala nás k soucitu. Panna rychle odeslala svého panoše. Ten přivedl s sebou všechny kyrysary, kteří byli dnes přítomni u váhy. Těm panna rozkázala, aby každý si vzal k sobě svého muže a aby je odvedli do jejich velké zahrady ve spořádaném průvodu, tak aby vždycky šel jeden kyrysar s jedním zajatcem. Každý poznal tak bezpečně, koho se má ujmout, až jsem žasl. I mým včerejším druhům bylo dovoleno, aby bez pout vyšli ven do zahrady a zúčastnili se vykonání rozsudku.

Jakmile byli všichni venku, vyskočí panna ze svého křesla a požádá nás, abychom usedli na stupních trůnu a objevili se spolu s ní při rozsudku. Nezpěčovali jsme se, nýbrž nechali jsme všechno stát na stole (kromě poháru, jež panna světila do opatrování panošovi) a vezli jsme se ve své parádě ven, křeslo jelo samo od sebe a tak jemně, jako bychom projížděli vzduchem, až jsme tímto způsobem dorazili do zahrady, kde jsme pak všichni sestoupili. Tato zahrada nebyla zvlášť ozdobná, avšak líbilo se mi, že stromy byly vysázeny v takovém pořádku, jinak tam také tryskala skvostná kašna, vyzdobená podivuhodnými soškami, obrazy a nápisy, také

podivnými znaky (jichž chci vzpomenout, dá-li Bůh, v příští knize). V zahradě bylo vystavěno dřevěné lešení, ověšené krásnými malovanými závěsy a obsahující čtyři galerie nad sebou. První z nich byla nejnádhernější a zastřena bílým taftovým závěsem, takže jsme tehdy ještě nemohli vědět, kdo je za ním. Druhá byla prázdná a nezakrytá. Poslední dvě byly opět zakryty červeným a modrým taftem.

Když jsme došli k lešení, pokloní se panna skoro až k zemi, pročež jsme se velice ulekli. Snadno jsme se totiž dovítbili, že král a královna asi nejdou daleko. Když jsme i my prokázali náležitým způsobem úctu, zavedla nás panna po točitých schodech do druhé galerie. Sama se postavila na nejvyšší místo, kdežto my jsme zůstali v předešlém pořádku. Jak se tehdy (jakož i předtím u tabule) vůči mně choval císař, kterého jsem vysvobodil, o tom nemohu dobře vyprávět, nechci-li se vydat na pospas zlým jazykům. Mohl si totiž snadno spočítat, do jaké bídy a do jakých starostí by se byl teď dostal, kdyby byl musel s takovým posměchem čekat na rozsudek, zatímco mým přičiněním tu nyní stojí v takové vážnosti a důstojnosti.

Mezitím se objeví táž panna která mi kdysi přinesla pozvání a kterou jsem pak až do této chvíle znova nespátřil, zaduje nejprve do veliké trouby a pak začne hlasitě předčítat rozsudek tohoto znění:

Královské Veličenstvo, pán můj i všech, by si ze srdce přál, aby všichni zde shromáždění se byli objevili na vyzvu Jeho Veličenstva s takovými vlastnostmi, aby na jeho počest mohli být v hojnějším počtu ozdobou svatebních slavností a radovánek. Protože se však Bohu Všemohoucímu zalíbilo jinak, nemá Jeho Veličenstvo proti tomu co reptat, nýbrž musí – proti svému přání – setrvat při staroslavném obyčeji tohoto království. Aby však vrozená mírnost Jeho Veličenstva mohla být oslavována po všem světě, jednalo Jeho Veličenstvo se svými rádci a zemskými stavy v tom smyslu, aby obvyklý rozsudek byl ztateně zmírněn.

Ráčí proto nejprve pánům a mocnářům nejen cele darovat život, ale dokonce je propustit na svobodu. S přátelskou přízní a uctivou prosbou, aby se vašnosti neráčily hněvat, že se nemohou zúčastnit oslav jeho Veličenstva, aby naopak uvážily, že Bůh Všemohoucí jim beztak uložil více, než mohou patřičně a klidně unést, a že i v rozdělení svých darů má nezbadatelný úrdek. Jejich reputaci nebude na škodu, ani když u tohoto našeho Řádu budou zavrženi, protože přece na tom světě nemůžeme umět všichni všechno. Že vsak vašnosti byly svedeny od zlých šibalů nezůstane bez odplaty – jeho Veličenstvo rovněž zamýšlí předat vašnostem vbrzku Soupis knih kacířských neboli Rukověť očisty, aby mohli nadále rozlišovat s lepším rozumem mezi dobrým a zlým. Protože Jeho Veličenstvo hodlá též vbrzku provést ve své knihovně probírku a obětovat spisy svůdců Vulkánovi, prosí vašnosti o laskavou službu a podporu, ať každý naloží se svou knihovnou právě tak, aby v budoucnu, jakož doufáme, byla učiněna přítrž všemu zlému a nečistému. Mimoto je Jeho Veličenstvo napomíná, aby už nadále tak neuvážlivě netoužili dostat se dovnitř, aby jim to snad nebylo vyčteno jako omluva pro svůdce a oni aby tím neupadli u mnohých v posměch a opovržení. Konečně doufá Jeho Veličenstvo, protože země má právo něco od vašností požadovat, že nikomu nebude zatěžko vykoupit se nějakým řetězem nebo co má právě po ruce, tak se s námi přátelsky rozloučit a s našim doprovodem se opět odebrat ke svým.

Ostatní, pokud neobstáli při 2., 3. a 4. závaží, nemíní Jeho Veličenstvo propustit tak lehko. Aby však i oni pocítili mírnost Jeho Veličenstva, rozkázal, aby byli vyslečeni cele do naha a tak odesláni pryč.

Kdo byli shledáni příliš lehkými při 2. a 5. závaží, těm bude kromě obnažení ještě

vypáleno jedno, dvě nebo více znamení, podle toho, jak kdo byl lehčí nebo těžší.

S těmi, kdo byli vytaženi vzhůru 6. nebo 7. závažím, ne však ostatními, bude naloženo poněkud milostivěji... (A tak dále: na každou kombinaci byl ustanoven určitý trest, což by trvalo příliš dlouho, kdybych to zde měl vyprávět.)

Usvědčení arcišejdří konečně, kteří nebyli s to vyvážit ani jediné závaží, budou podle okolností potrestáni tělesně nebo na hrdle, mečem, provazem, vodou a pruty. Rozsudek bude proveden bez prodlení, pro výstrahu jiným.“

S tím zlomila naše panna hůlku. Druhá, jež přečetla rozsudek, zadula do své trouby a odstoupila s velikou úklonou směrem k tem, kteří stáli za závěsem.

Zde však nemohu nesdělit čtenáři něco o počtu našich zajatců. Těch, kdo vyvážili jedno závaží, bylo 7, kdo dvě – těch bylo 21, tři – 35, čtyři – 35, pět – 21, šest – 7. Jeden jediný byl, kdo se jen taktak vznesl, když došlo na sedmé, a to ten, kterého jsem vysvobodil. Jinak bylo mnoho těch, kdo veskrze propadli. Těch však, kdo se udrželi u země přes všechna závaží, několik. Tak jsem si to pilně spočítal a zaznamenal na svou tabulku, když nyní stojí před námi, rozdělení podle svých nedostatků.

Co je nanejvýš podivuhodné, že mezi věcmi, kteří něco vážili, nebyl žádný roven jinému. Neboť ačkoli jich 35, jak jsem uvedl, vážilo po třech závažích, přece jeden z nich vážil 1., 2., 3., jiný 3., 4., 5., třetí 5., 6., 7. a tak dále, takže k nejvyššímu podivení mezi těmi 126, kteří něco vážili, nebyl žádný na tom stejně jako jiný. Byl bych rád, kdybych je mohl všechny uvést jménem, každého s jeho vahou, kdyby mi to zatím ještě nebylo zakázáno. Doufám však, že v budoucnu to vyjde najevo i s patřičným výkladem.

Když dozněl rozsudek, byli především páni velmi spokojeni, protože se při takové přísnosti ani nemohli nadít mírného soudního výroku. A tak dávali ještě více, než bylo požadováno, a každý se vykupoval řetězy, šperky, zlatem, penězi a jiným, kolik kdo měl po ruce, a s úklonou se rozloučili. Královským služebníkům bylo sice zakázáno, aby se komukoli při odchodu smáli, ale několik posměváčků přece nemohlo potlačit smích; bylo totiž opravdu směšné, jak rychle jeden za druhým mizeli, aniž se ohlédli. Někteří ještě požádali, aby jim byl brzo zaslán příslíbený Katalog, že pak se svými knížkami naloží tak, aby královské Veličenstvo bylo spokojeno. Bylo jim to opětně připověděno. Pod branou dostal každý doušek z kalicha zapomnění, aby tak zapomněli na svou nehodu.

Po nich odtáhli „dobrovolníci“. Byl jim poskytnut volný odchod pro jejich poctivost, ale s tím, aby se už nikdy v této podobě nevraceli. Kdyby jim však – jakož i ostatním – bylo zjeveno poněkud více, mohou být vítanými hosty.

Zatím došlo na svlékání; i při něm byla zachována nerovnost, podle přečinu jednotlivých zajatců. Někteří byli odesláni nazí bez další úhony. Někteří byli vyhnáni se zvonečky a rolničkami. Někteří byli vymrskáni bičem. Summa summarum bylo tolik různých trestů, že je nemohu všechny vyčíslit.

Konečně došlo i na poslední, u těch se to protáhlo trochu déle. Neboť než někteří byli oběšeni, jiní sťati, někteří svrženi do vody, jiní potrestáni jinými způsoby, uběhlo drahně času. Nad takovouto exekuci jsem se docela doopravdy rozplakal, a to ne kvůli trestu samému, neboť oni si jej svým zločinným počínáním věru zasloužili, ale protože mi přišla na mysl lidská zaslepenost: že se totiž pořád a pořád pachtíme za něčím, co je pro nás zapečetěno už od pádu

prvního člověka.

A tak se zahrada, nedávno ještě přeplněná, rychle vyprázdnila, a kromě vojáků už tam nezbylo človíčka.

Když se to všechno stalo a nejprve se na pět minut rozhostilo ticho, objevil se krásný sněhobílý jednorozec se zlatým kruhem kolem šíje, na němž byla vyryta jakási písmena, přiběhl až ke kašně a tam se sklonil na obě přední nohy, jako by tím chtěl vzdát poctu lvu, jenž stál na kašně tak nehybně, že jsem měl za to, že je z kamene nebo z kovu. Ten však hned nato zvedl obnažený meč, který držel ve spárech, a rozlomil jej na dvě půlky; oba kusy, pokud vím, zapadly do studně. Pak se dal do řvaní a řval tak dlouho, až přiletěla bílá holubička a přinesla mu v zobáčku olivovou ratolest. Lev ji neprodleně zhltl a hned se upokojil. A tak se potom i jednorozec s radostí vrátil tam, odkud vyšel.

Nato nás naše panna vedla opět po točitých schodech dolů z lešení, opět jsme se poklonili směrem k závěsu a musili jsme si vodou z kašny umýt ruce i hlavy. Chvilí jsme musili ve svém pořádku posečkat u kašny, než se král zase odebral skrytou chodbou do svého sálu. Pak nás zase zavedli za zvuků podivuhodné hudby, v nádherném průvodu a za chvalitebných rozhovorů ze zahrady do naší dřívější místnosti. Byly čtyři hodiny odpoledne.

Aby nám zatím nebyla příliš dlouhá chvíle, přidělila panna každému z nás jednoho panoše. Tito chlapci nebyli toliko skvostně oděni, ale i znamenitě učení. Dovedli tak umně rozmlouvat o všech věcech, že jsme se musili prostě stydět. Měli příkaz, aby nás provedli po zámku – ovšem jen po určitých místech – a tak aby nám všemožně podle našich přání krátili čas. Panna se prozatím odporoučela, s příslibem, že se zase objeví při večeři; pak že bude slavit Ceremonias suspensionis ponderum². Prosila, abychom tedy trpělivě vyčkávali do zítřka: zítra totiž budeme představeni králi.

Když se takto s námi rozloučila, dělal každý z nás, co se mu nejlépe líbilo. Někteří si prohlíželi rozmanité krásné tabule, jež si pak sami pro sebe obkreslovali, rozvažovali též, co asi značí ty podivuhodné znaky, jiní se musili trochu osvěžit pokrmem a nápojem. Já a můj druh jsme se nechali provádět od mého chlapce sem a tam po zámku. Nikdy v životě nebudu litovat této procházky. Neboť vedle mnoha nádherných starožitností mi chlapec ukázal i královské hrobky, kde jsem se naučil více, než je napsáno ve všech knihách. Stojí tam i nádherný Fénix, o němž jsem před dvěma lety vydal zvláštní knížku. Přinese-li toto mé vyprávění užitek, jsem ochoten napsat i o Lvu, Orlu, Nohovi, Sokolu a dalších, a to o každém zvláštní malé pojednání, které bude obsahovat i jejich vyobrazení a nápis. Je mi líto všech mých ostatních společníků, že promeškali tak vzácný poklad, a přece musím mít za to, že to asi byla zvláštní vůle Boží. Měl jsem také nadmíru veliký užitek ze svého chlapce: i on totiž měl za úkol vodit svého svěřence tam, kam mu podle jeho založení bylo libo – ale právě mému chlapci byly svěřeny klíče od oněch hrobek; proto se mi dostalo před jinými tohoto štěstí. Je ovšem pravda, že ačkoli k té prohlídce vyzval i jiné, ti se dohadovali, že takové hrobky budou asi leda kdesi na hřbitově a tam že se ještě dostanou jindy, bude-li na nich vůbec co k zhlédnutí. Ani tyto pamětihodnosti, jak jsme je oba zakreslili a opsali, nemají být utajeny mým vděčným žákům.

Druhou zvláštností, kterou nám oběma ukázal, byla nádherná knihovna, tak jak byla tehdy ještě pohromadě před reformací. Ačkoli mi vzpomínka na tuto knihovnu osvěží srdce, kdykoli mi vytane na mysl, nehodlám se o ní šířit, neboť její katalog má vyjít co nejdříve. U vchodu do této místnosti stojí veliká kniha (taková, že jsem podobné jakživ neviděl), a v ní jsou narýsovány všechny sochy, sály, portály, také všechny nápisy, jinotaje apod., jež tu lze vidět v

celém zámku. Ačkoli jsme slíbili povědět něco i o ní, ještě se toho zatím zdržuji, dokud

nepoznám lépe svět.

U každé knihy je vymalován její autor. (Jak jsem vyrozuměl, má být mnoho z nich spáleno, aby u řádných lidí byla vyhlazena i vzpomínka na ně.) Když jsme prochodili i knihovnu a právě vyšli zase ven, přiběhne k nám jiný chlapec, pošeptá našemu cosi do ucha, načez ten mu předá klíče a druhý s nimi spěchá nahoru po schodišti. Náš chlapec ale převelice zbledl, a když jsme na něho zle doráželi s prosbami, sdělil nám, že královské Veličenstvo si nepřeje, aby kdokoli zhlédl ty dvě věci, tj. knihovnu a hrobky. Že nás proto prosí, je-li nám jeho život milý, abychom to nikomu nevyjevovali, neboť on to už právě nyní zapřel. Vyhověli jsme mu s radostí a strachem; zůstalo to už utajeno a nikdo se už po tom neptal.

Tak jsme na obou místech strávili tři hodiny, čehož jsem nikdy nelitoval. Odbila už sedmá, ale nedávali nám ještě jíst. Nás hlad se ovšem při tom stálém osvěžování dal snadno ožezet: celý život bych byl ochoten se postit při takové traktaci! Mezitím nám předvedli ještě i krásné kašny, doly i dílny pro všelijakou uměleckou činnost. Žádná z nich nebyla taková, aby nepředčila veškeré naše umění, i kdybychom je všechno stavili dohromady.

Všechny tyto místnosti byly postaveny do půlkruhu, aby ti, kdo v nich přebývali, mohli mít před očima skvostný orloj, který byl umístěn uprostřed na krásné věži, a aby se mohli řídit podle běhu planet (ježž bylo na orloji přenáherně vidět). Přitom jsem si opět mohl snadno všimnout, čeho se nedostává našim umělcům. Ale není mým úkolem, abych jim podával informace.

Konečně jsem se dostal do rozlehlého sálu, jenž ovšem ostatním byl předveden už dávno. V něm stál uprostřed veliký Globus Terrenus³, měřící 30 stop v průměru. Skoro polovina byla zapuštěna do země, kromě části, jež byla překryta schůdky. Tímto globusem i s jeho celým zařízením mohli dva muži otáčet pěkně dokola, přičemž nikdy z něho nebylo vidět více než právě to, co bylo nad obzorem. Ačkoli jsem si snadno uvědomoval, že asi také musil být k nějakému zvláštnímu užitku, přece jsem se nemohl dovtípit, k čemu slouží zlaté kroužky umístěné na různých místech globusu. Můj chlapec se tomu zasmál a nabádal mě, abych se na ně zadíval důkladněji. Zkrátka, našel jsem tam také svou vlast vyznačenou zlatem. Proto se i můj druh jal hledat svou, a shledal totéž. Protože tomu tak bylo i u domoviny několika dalších, kteří zůstali, ujistil nás chlapec, že včera ohlásil královskému Veličenstvu starý Atlas (tak se jmenoval královský astronom), že všechny pozlacené body odpovídají do puntíku vlasti těch, kdo obstáli, tak jak ji každý z nich udal. To byl také důvod (když viděl, že já jsem se vyřadil, ačkoli u mé vlasti je jeden z oněch bodů), že navedl jednoho z hejtmanů, aby za nás prosil, ať se postavíme na váhu, děj se co dej, aniž z toho máme mít škodu: zvláště proto, že prý vlast jednoho z nás má obzvlášť dobré znamení. Proto mi také – ne bez příčiny – byl přidělen za průvodce právě on, panoš, který měl mezi všemi ostatními největší moc. Poděkoval jsem za to, a tím pečlivěji jsem se zadíval na svou domovinu, i shledal jsem, že vedle kroužku bylo ještě několik krásných pruhů, což však neuvádím sobě k slávě nebo k chvále. Viděl jsem toho na tomto globusu ještě více, ale nehodlám to vypisovat. Necht' jen se každý sám zamyslí, proč asi nemá každé město svého filosofa.

Nato nás zavedl dokonce i dovnitř do globusu. Bylo tam prosté zařízení; na moři, kde bylo beztak mnoho místa, byla tabulka, na níž bylo trojí věnování a jméno tvůrce; tu bylo možno lehce nadzvednout a sejít po pružném prkně do středu, kam se vešly asi čtyři osoby. Bylo to pouhé sedátko z prken, na němž jsme mohli sedět a – nejspíš – i za jasného dne (teď už byla tma) pozorovat hvězdy. Byly to podle mého odhadu samé rubíny, ty se tak krásně třpytily ve svém náležitém pořádku i běhu, že se mi málem nechtělo ven. Později se chlapec o tom zmínil

naší panně a ta si mě s tím často dobírala: byl už totiž čas k jídlu, a já jsem se tak zakoukal do globusu, že jsem byl u stolu skoro poslední.

Už jsem se tedy déle nezdržoval, rychle jsem si zase oblékl kabát (který jsem předtím odložil) a odebral jsem se ke stolu. Zde se mi od služebníků dostávalo takových úklon a poct, že jsem se pro stud ani neodvažoval vzhlídnout, a tak jsem si ani nevšímal panny, která mne již po jedné straně očekávala. Ona to vlak rychle vyzorovala, chytila mě za kabát a tak mě dovedla ke stolu. Šířit se o hudbě a další nádhře mám za zbytečné, protože to jednak nejde dostatečně vylíčit a jednak jsem již svrchu o tom všem pověděl, co bylo v mých silách. Slovem – nebylo tu nic než umění a líbeznost.

Když jsme už jeden druhému vypověděli, co všechno jsme odpoledne dělali (přičemž jsme pomlčeli o knihovně a hrobkách) a když už víno nás rozveselilo, spustí panna: „Milí páni, mám náramný spor s jednou ze svých sester. Máme doma orla. Krmíme ho tak pilně, že mu každá chce být nejmilejší, a mnoho jsme se už kvůli tomu nahádaly. Onehdy jsme se dohodly, že k němu půjdeme obě společně, a vůči které se bude chovat nejpřívětivěji, té že bude náležet. Stalo se tak. Jako obyčejně jsem nesla v ruce vavřínovou snítku, má sestra však neměla žádnou. Jakmile nás obě spatřil, daroval ihned mé sestře větvičku, kterou držel v zobáku, a naproti tomu si žádal mou, kterou jsem mu dala. Každá z nás si teď myslí, že jí má nejraději. Jak se mám zachovat?“

Toto způsobilé vyprávění naší panny se nám všem tuze zamlouvalo, každý by také byl rád slyšel řešení; protože však se mnozí dívali na mě a žádali, abych se první ujal slova, dostala se má mysl do takového zmatení, že jsem si nedovedl pomoci jinak, než že jsem namísto řešení předložil jiný příběh.

Řekl jsem tedy: „Milostivá slečno, otázka Vaší Milosti by se dala snadno vylústit, kdyby mě jedno netrápilo. Měl jsem dva druhy, oba mě nadmíru milovali. Protože byli na pochybách, kterého z nich mám nejraději, usnesli se, že se znenadání rozběhnou ke mně, a koho z nich popadnu do náručí, ten že bude ten pravý. Učinili tak. Jenomže jeden z nich nestačil druhému, a tak zůstal pozadu a dal se do pláče. Druhého jsem přijal s údivem. Když mi dodatečně tu záležitost vysvětlili, nevěděl jsem, jak se rozhodnout, a tak jsem to ponechal až do této chvíle, že tady se mi snad dostane dobré rady.“ Tomu se panna podívala a dobře pochopila, kam jsem mířil; proto odpověděla: „Dobrá, my dva jsme spolu vyrovnáni; žádám tedy rozluštění od druhých.“

Ale teď už si ostatní nabrali ode mne rozumu, a tak další také začal: „V mém městě nedávno odsoudili jednu pannu k smrti. Soudci jí však přišlo z jakéhosi důvodu líto, i dal rozhlásit, kdyby snad někdo toužil si tu pannu vybojovat, to že může. Panna však měla dva nápadníky. Jeden z nich se rychle vypravil a přišel na kolbiště, aby tam očekával soka. Časem se dostavil i druhý, ale protože přišel pozdě, usmyslil si, že bude sice bojovat, ale dá se dobrovolně přemoci, jen aby panna zůstala naživu. Tak se stalo. Nato každý z nich ji chtěl mít pro sebe. Poučte mne tedy, pánové, komu přísluší?“

Panna se už nemohla zdržet a pravila: „Myslila jsem, že se mnoho dozvím, místo toho se sama zaplétám do sítě. Přece však bych chtěla slyšet, zdali je takových ještě více?“

„Zajisté,“ odpověděl třetí. „Nikdo ještě nikdy nevyprávěl větší dobrodružství, než se přihodilo mně samému. Miloval jsem za mlada jednu počestnou pannu. Aby tato má láska

mohla dospět k vytouženému cíli, musil jsem použít služeb jedné stařenky, ta mne také

nakonec dopravila k ní. Tu se stalo, když jsme mi tři dleli spolu o samotě, že tam přišli bratři oné panny. Rozlítili se tak velice, že mi chtěli vzít život. Protože jsem však tuze prosil, musil jsem konečně přísahat, že pojmu každou z nich na jeden rok za manželku. Povězte mi tedy, vzácní páni, měl jsem si vyvolit napřed tu starou nebo tu mladou?“

Této hádance jsme se všichni pořádně zasmáli. Ačkoli si někteří o tom mezi sebou šuškali, nechtěl nikdo o věci rozhodnout.

Nato začal čtvrtý: „V jednom městě žila počestná urozená paní. Mnoho jich bylo, kteří k ní cítili lásku, zvláště však jeden mladý šlechtic. Když od ní požadoval více, než mu byla ochotna poskytnout, vzkázala mu konečně: zavede - li ji uprostřed zimy do krásné zelené zahrady plné růží, stane se mu po vůli; ne - li, ať se již neukazuje. Šlechtic se vydal na cestu a putoval po všech možných zemích, aby našel člověka, který by mu dovedl něco takového vykouzlit. Konečně potkal jakéhosi stařečka, ten se zavázal, že to dokáže, slíbí - li mu za to polovic svého majetku, šlechtic souhlasil a stařeček to provedl. Mladý muž pozval onu paní k sobě do té zahrady, ta proti očekávání viděla, že se tam všecko zelená a je tam veselo a teplo, a vzpomněla si na svůj slib. Nežádala nic jiného, než aby se ještě jednou mohla vzdát k svému manželovi, jemuž s vzdycháním a slzami vypověděla své hoře. Protože však manžel poznal dostatečně její věrnost, odeslal ji zpátky s tím, aby vyhověla svému nápadníku když ji vydobyl za tak velikou cenu. Šlechtice dojala poctivost manželova tak velice, že se obával hříchu, kdyby se dotkl tak počestné manželky, i poslal ji čase se ctí nazpět jejímú pánovi. Když se pak dozvěděl stařeček o velkomyslnosti těchto obou, nechtěl zůstat pozadu, a i když byl sám dočista chudobný, vrátil šlechtici jeho majetek a odtáhl, A teď nevím, milí páni, kdo vlastně mezi těmi osobami osvědčil největší velkodušnost?“ Nu, tady nám huba sklapla jaksepatri, ani panna nechtěla odpovědět; řekla tedy, aby pokračoval někdo jiný z pánů.

Pátý se proto nerozpakoval a začal: „Milí páni, nehodlám to natahovat. Kdo má větší radost? Ten, kdo se dívá na to, co má rád, nebo ten, kdo na to pouze myslí?“ „Ten, kdo to vidí,“ řekla panna. „Nikoli,“ odporoval jsem. Povstal spor, a proto zvolal šestý: „Milí páni, mám se oženit a mám před sebou pannu, vdanou a vdovu. Pomozte mi v mých pochybách, já pak také pomohu urovnat, v čem se nemůžete shodnout.“

Hádky dalších byly poněkud zamotanější, takže jsem si je nedokázal všechny zapamatovat. Jedna však mi ještě napadá. To jeden vyprávěl, že před několika lety potkal jakéhosi doktora medicíny, ten že si nakoupil na zimu dříví, také se při něm po celou zimu hřál, jenomže jakmile zase nadešlo jaro, tu prý totéž dříví zase prodal, takže ho užíval zadarmo. „V tom musí být čáry,“ řekla panna, „ale náš čas uplynul.“ „Ano,“ povídá můj druh, „a ten, kdo by nedovedl vyřešit všechny ty hádky, ať to každému vzkáže po zvláštním poslu. Mám za to, že by mu nemělo být odepřeno řešení.“ Mezitím už začali pronášet děkovnou modlitbu, a tak jsme všichni vstali od stolu, spíše spokojeni a rozveseleni, než přejedeni; však bych si také přál, aby se všechny hody a hostiny odbývaly tímto způsobem!

Když jsme se zase chvíli prošli po sále, ptá se nás panna, zda si přejeme, aby se začalo se svatebními obřady. „Jistě, šlechtná ctná panno,“ odpoví jeden z nás. Odešle tedy tajně panoše, mezitím však pokračuje v hovoru s námi a počíná si vůči nám ve všem všudy tak nenuceně, že jsem se odvážil se jí zeptat na jméno. Panna se usmála mé všetečnosti, nedala se však k tomu pohnout, nýbrž odpověděla: „Moje jméno čítá 55, a přece obsahuje pouze 8 písmen, z nichž třetí je třetinou pátého, ale připočte - li se k šestému, vznikne z toho číslo, jehož odmocnina je o první písmeno větší než samo třetí, a přitom je polovinou čtvrtého. Páté a sedmé písmeno je stejné; rovněž tak první a poslední; ty pak dají s druhým dohromady tolik jako šesté, které však

čítá jenom o čtyři více, než třikrát třetí. Nu, a teď mi, milý pane, řekněte sám, jak se jmenuji?“ Ta odpověď mi připadala až dost zvláštní, ale nepovolil jsem a řekl: „Šlechtná a ctná panno, nemohl bych se dozvědět aspoň jedno z těch písmen?“ „Buďsi,“ na to ona, „ano, to by šlo.“ „Kolik tedy,“ odpověděl jsem zase já, „čítá sedmé?“ „Tolik,“ řekla, „kolik je tady všech vážností dohromady.“ Více jsem neřádal a její jméno jsem už nyní vypočítal snadno.⁴ Byla s tím velmi spokojena a hned nám připověděla, že nám bude odhaleno ještě leccos jiného.

Zatím se už přichystaly další panny a přicházely do sálu s okázalou nádherou. V čele průvodu jim svítily na cestu dva jinoši. První s veselou tváří, světlýma očima a jemného vzrůstu. Druhý se tvářil poněkud hněvivě, a jak jsem se měl později přesvědčit, všecko muselo vždy být tak, jak on to chtěl mít. Pak následovaly nejprve čtyři panny. První s pohledem cudně sklopeným k zemi a v pohybech tuze pokorná. Druhá byla rovněž způsobná a stydlivá. Třetí se něčeho polekala, hned jak vešla do světnice; dozvěděl jsem se, že nemůže vydržet nikde, kde je příliš veselo. Čtvrtá si přinesla plno kytiček, aby mohla dávat najevo svou lásku a štědrost. Za těmito čtyřmi přicházely dvě, jež byly oděny poněkud skvěleji, a pěkně nás pozdravily. První měla sukni celou modrou, posázenou zlatými hvězdičkami, druhá zelenou, vyzdobenou červenými a bílými čárkami. Na hlavách měly vlající šátky, které jim slušely co nejlíbezněji. Nakonec kráčela jedna o samotě, na hlavě měla korunku, ale dívala se víc nahoru k nebi než na zem. Všichni jsme měli za to, že to je nevěsta. Ale zdaleka tomu tak nebylo, ač tato panna jinak značně převyšovala nevěstu počtami, bohatstvím i stavem, a později také řídila celou svatbu. Když došla až k nám, následovali jsme příkladu naší panny a padli jsme před ní na kolena, ačkoli ona sama se projevovala nadmíru pokorně a bohobojně. Každému podala ruku a připomínala, abychom se tomu příliš nedivili, neboť to prý je pouze jeden z jejích nejnepatrnějších darů; ať jen pozvedáme oči k Stvořiteli a učíme se tak poznávat jeho všemohoucnost. Také ať nadále používáme na své započaté dráze stejné milosti, Bohu k chvále a lidem k užitku. Zkrátka, její slova byla úplně jiná než slova naší panny (ta byla přece jenom trochu světšší); pronikala mi až do morku kostí. „A ty,“ tak se obrátila ke mně, „ty jsi přijal více než jiní, hled, abys také více vydal.“ Takové kázání mi připadalo náramně podivné. Když jsme totiž viděli přicházet panny s hudbou, mysli si, že se už začne tancovat; jenomže k tomu ještě věru nenadešel čas.

Závaží, o nichž byla dříve řeč, stála ještě v sále. Proto přikázala královna (kdo to vlastně byl, to jsem ještě nevěděl) každé panně, aby převzala jedno závaží. Naší panně ale přidělila své vlastní – poslední a největší – a pokynula nám, abychom šli vzadu za nimi. Naše důstojnost tentokrát poněkud poklesla: všiml jsem si, že naše panna se k nám chová přespříliš laskavě a že naše vážnost není tak tuze veliká, jak jsme si už sami začali namlouvat. Šli jsme tedy ve svém obvyklém pořádku za nimi.

Zavedli nás do první komnaty, tam nejprve naše panna zavěsila královnino závaží. Zpívala se přitom krásná duchovní píseň. V této komnatě nebylo nic zvlášť vzácného kromě několika krásných modlitebních knížek, jež tam jsou nepostradatelné. Uprostřed byl postaven pult, velmi příhodný k modlitbám, u něho poklekla královna, kolem ní jsme museli pokleknout i my všichni; panna vzala jednu z knížek a předříkávala z ní slova modlitby, my jsme je opakovali po ní: aby se svatba, jež nyní započala, dokonala k Boží slávě a našemu užitku.

Potom jsme přišli do druhé komnaty, tam pověsila první panna své závaží, a tak dále, až byly vykonány všechny obřady. Nato královna opět podala každému ruku, pak se odporučela i se svými pannami.

Naše presidentka zůstala ještě chvíli u nás, protože však už bylo kolem druhé hodiny po

půlnoci, nechtěla nás déle zdržovat. Řekl bych, že byla docela ráda v naší společnosti, nicméně nám popřála dobré noci a abychom v noci pokojně spali a rozžehkala se tak s námi přátelsky a jakoby nerada. Naši panoši byli podrobně poučeni, a tak každého uvedli do jeho pokoje. Zůstali také u nás na druhé posteli, aby nám byli k službám, kdybychom něco potřebovali. Můj pokojík (jak vypadaly ostatní, nevím) byl vybaven královsky a byl ověšen krásnými koberci a obrazy. Nade všechno jsem si však zamiloval svého chlapce; ten dovedl tak trefně mluvit a tak se vyznal v uměních, že mě připravil o jednu další hodinu. Usínal jsem až o půl čtvrté. Byla to první noc, kdy jsem spal v klidu. Ale hanebný sen mi nedopřál, abych ji prožil v plné pohodě. Celou noc jsem se totiž potýkal s jakýmsi dveřmi, ty jsem nemohl otevřít, až se mi to nakonec přece podařilo. S takovými fantaziemi jsem trávil svůj čas; konečně jsem se za úsvitu probudil.

1 Znetvořené označení, patrně „kámen mudrců“.Č

2 Obřad zavěšení závaží.Č

3 Zemský glóbus, zeměkoule.Č

4 Jde v zásadě o číselnou abecedu, kde jedničky odpovídá písmeno A atd. CH je rozděleno na 2 písmena: C a H. Písmena M a N jsou v abecedě prohozena (autor je častěji v textu nerozlišuje). Jméno panny: ALCHIMIA = 1–11–3–8–9–13–9–1.

Počet hostí: 9.Č

Čtvrtý den

Ještě jsem ležel na svém lůžku a prohlížel jsem si poklidně všechny ty nádherné obrazy a figury, jež byly porůznu umístěny v mé komnatě, když jsem pojednou zaslechl troubení na cinky, jako by se už byl hnul průvod. Můj chlapec, ten vyrazil z postele jako pominutý, také se podobal spíš nebožtíku nežli živému člověku. Jak bylo mně, to si lze snadno domyslit, neboť řekl, že ostatní jsou právě představováni králi. Nezmohl jsem se na nic, než že jsem plakal, až se mi koulely slzy po tváři, a že jsem proklínal svou lenost. Ještě jsem se oblékal, ale můj chlapec už byl dávno hotov a vyběhl z komnaty, aby zjistil, jak se věci mají. Brzy však přišel zpátky a přinesl radostnou zprávu, že nic není ještě zmeškáno, leda že jsem zaspal snídani (pro mé stáří prý mne nechtěli budit); nyní že je však čas, abych s nim sešel ke studni, kde už se prý většina z nich shromáždila. Když jsem uslyšel tuto útěchu, vzpamatoval jsem se, a tak jsem pak byl brzy hotov se svou kutnou a ubíral jsem se za chlapcem do zahrady, o níž už byla řeč, a ke studni. Pozdravili jsme se navzájem, a když se mi panna pěkně navysmívala pro můj dlouhý spánek, vzala mne za ruku a dovedla ke studni. Tu jsem spatřil, že lev drží namísto meče dosti velkou tabulku. Ihned jsem si ji prohlédl a shledal jsem, že byla přenesena ze starých náhrobků a přesazena sem k obzvláštní počtě. Nápis byl stářím poněkud zašlý, pro jeho hodnotu jej však celý přepíši, a necht' se jen každý nad ním zamyslí:

Hermes Princeps
Post tot illata
Generi humano damma, Dei
consilio:
Artisque adminiculo,
Medicina salubris factus
Heic fluo.
Bibat ex me qui potest: Lavet, qui vult: Turbet qui audet: Bibite fratres, et
vivite.

Nápis byl dobře čitelný i srozumitelný, a snad jej sem umístili právě proto, že byl snazší než kterýkoli jiný.

Když jsme se nejprve omyli vodou ze studně a také se každý napil z číše, jež byla celá ze zlata, musili jsme následovat pannu znova do sálu a tam se obléci do nových šatů. Byly dočista zlaté, vyzdobené přeskvostně květinami. Každý také dostal jiné zlaté rouno, poseté drahokamy, s všelikým účinkem, podle účinnosti každého z nich. Na rouně visel těžký kus zlata, na něm byly proti sobě vyobrazeny slunce a měsíc, na druhé straně však stála tato

průpovídka:

Měsíce jas
bude co Slunce jas, a
Slunce jas
bude sedmkrát jasnější než v tento čas.

Naše předchozí klenoty však byly uloženy do truhlice a svěřeny jednomu za služebníků.

Po tomto nás panna vyvedla zase podle našeho pořadí ven. Předě dveřmi už čekali muzikanti, všichni oblečení do červeného sametu s bílým lemováním. Nato se otevřely dveře ke královskému schodišti (do té doby jsme je ještě nikdy neviděli otevřené). Panna nás vedla i s hudbou vzhůru po točitých schodech, celkem po 365 stupních. Kolem jsme neviděli nic než převzácnou a umělou ptáci. Čím jsme šli dále, tím nádhernější byla výzdoba, až jsme konečně nahoře vyšli do vymalované klenuté síně. Tam na nás čekalo na šedesát panen, všechny skvostně oděné. Když se nám uklonily a my jim rovněž projevíli všemožně svou úctu, poslali naše muzikanty pryč – ti musili zase po schodech dolů – a dveře byly uzavřeny.

Pak zazvonili na malý zvoneček, i vyšla krásná panna a přinesla pro každého vavřínový věnec, kdežto naše panna dostala ratolest. Mezitím se rozhrnula opona, a tu jsem spatřil krále a královnu, sedící zde ve svém majestátu. Nebýt toho, že mě včerejší královna tak upřímně napomenula, byl bych se zapomněl a byl bych takovou nevýslovnou nádheru přirovnal k nebi. Neboť nejen že sál se skvěl samým zlatem a drahým kamením, ale navíc byl šat královny vybaven tak, že jsem se na ni ani nemohl dívat. A jestliže jsem předtím něco považoval za krásu, bylo tady přece jenom všechno povzneseno nade vše ostatní jako hvězdy na nebi.

Mezitím předstoupila panna, ostatní panny nás vzaly jednotlivě za ruku, a tak nás s nejhlubší úklonou představily králi.

Nato se panna ujala takto slova: „Že na počest Vašich královských Veličenstev, nejmilostivější králi a královno, se zde přítomní pánové vypravili sem s nebezpečím těla a života, to nechť Vaše Veličenstva náležitě potěší, vždyť většina má také předpoklady, aby zvelebila království a země Vašich Veličenstev, jak Vaše Veličenstva budou moci sama ověřit u každého z nich. Tím si je ve vsí oddanosti dovoluji představit Vašim Veličenstvům, s poníženou prosbou, aby mne nadále ráčila zprostit tohoto mého pověření a od každého si nejmilostivěji vyžádala potřebnou vědomost o veškerém mém konání.“ S těmito slovy položila svou ratolest na zem.

Teď by se, pravda, bylo slušelo, aby i našince k tomu něco promluvil, jenomže nám všechněm přespříliš spadl hřebínek.

Konečně tedy předstoupil starý Atlas a pravil jménem královým: „Jeho Veličenstvo král je nejmilostivěji potěšen vaším přijezdem, ráčí též připovědět svou královskou milost každému a všem. S konáním tvého úřadu, milá panno, je také nejmilostivěji spokojen, proto ti též vyhrazuje královské pocty. Jest však míněním Jeho Veličenstva, aby ses ho i dnes ještě ujala. Neboť se nedomnívá, že bys byla schopna čehokoli zlého.“ Nato panna opět pokorně zvedla svou ratolest. My i s našimi pannami jsme museli pro ponejprv odstoupit.

Sál, do něhož jsme se odebrali, byl vpředu čtverhranný, pětkrát tak široký jako dlouhý, směrem k východu tam však byl velký oblouk jako brána a pod ním stály v kruhu tři nádherné královské trůny; prostřední z nich byl o něco vyšší než druhé. Na každém trůně seděly dvě

osoby. V prvním seděl starý král s šedivým vousem, jeho manželka však byla nadmíru krásná a mladá. Na třetím trůně seděl černý král prostředního věku; po jeho boku byla jemná stařenka, bez koruny, zahalená závojem. Na prostředním seděli dva mladí lidé. Na hlavách měli sice vavřínové věnce, nad nimi však visela veliká a skvostná koruna. Pravda je, že tehdy nebyli tak krásní, jak jsem si je v duchu představoval; ale tomu tak musilo být. Za nimi seděli na okrouhlé lavici převážně starší mužové. Nikdo z nich neměl – což mne udivovalo – při sobě meč ani jinou zbraň; také jsem neviděl žádnou jinou osobní stráž. Po obou stranách oblouku seděl jistý počet panen, ty, které byly včera s námi.

Co nemohu zamlčet: malý Cupido tu také poletovat sem a tam, většinou se však producíroval na veliké koruně. Občas se posadil rovnou mezi oba milence a smál se na ně se svým lukem. Dokonce se občas stavěl, jako by chtěl střelit po někom z nás. Slovem, to klučisko bylo tak rozpustilé, že neušetřilo ani malé ptáčky, kteří poletovali po sále v celých hejnech, ale zlobilo je, jak jen mohlo. Panny s ním měly také kratochvíli, a kdyby ho byly mohly polapit, nebyl by tak rychle zase vyvázl. Zkrátka – klučina působil všem potěšením a povyražením.

Před králi stál malý, ale nadmíru ozdobný oltářiček. Ležela na něm kniha vázaná v černém sametu (s trochou zlatého kování). Vedle ní stála malá svíčka na svícnu ze slonové kosti. Ačkoli byla drobounká, hořela bez ustání a tak nepohnutě, že kdyby občas Cupido nebyl z rozpustilosti foukl do plamene, nebyli bychom jej ani považovali za oheň. Vedle svíčky stála sféra čili nebeskoule, jež se sama od sebe způsobilně otáčela. Dále pak bicí hodinky, na nich malá křišťálová fontána, z níž ustavičně tekla průzračná, krvavě červená voda. A konečně lebka: v té bylo vidět bílého hada, tak dlouhého, že i když se plazil kolem dokola kolem ostatních věcí, stále ponechával ocas v jednom oku, až zase jeho hlava vklouzla do druhého; nikdy se tedy nevzdaloval ze své lebky. Stalo - li se, že ho Cupido trochu zalechtal, zmizel tak bleskurychle v lebce, až jsme všichni žasli.

Vedle oltářičku byly tu a tam po sále podivuhodné sochy, ty se všecky pohybovaly jako živé a byla v nich tak podivuhodná fantazie, že bych ani nedokázal o tom všem vyprávět. Když jsme vycházeli, rozezvučela se tak podivuhodná zpívaná muzika, že jsem vlastně nevěděl, zdali to zpívají panny, které ještě zůstaly uvnitř, nebo snad ty samy sochy.

Co se nás týče, byli jsme protentokrát spokojeni a odcházeli jsme i s našimi pannami. Už tu byli také naši muzikanti, ti nás vedli dolů po točitém schodišti; dveře za námi byly opět pečlivě uzavřeny na závoru.

Když jsme se tedy vrátili do sálu, začne jedna z panen: „Sestřičko, já se ti divím, jak ses mohla odvážit mezi tolik osob.“ „Sestřičko moje,“ odpoví naše presidentka, „před nikým jsem neměla tak nahnáno, jako před tuhle tím“ – a ukáže na mě. To slovo se mne dotklo až u srdce, protože jsem dobře chápal, že si tropí smích z mého věku: byl jsem totiž nejstarší mezi všemi. Ale zase mě hned utěšila příslibem, že mi pomůže od tohoto břemene, budu - li s ní i nadále zadobře.

Zatím už nosili zase na stůl, každý dostal za souseda svou pannu, a ty nám věru uměly krátit chvíli rozmilým hovorem. Jaký to byl hovor a jaká kratochvíle, to zde nesmím vyzvonit. Většina otázek se týkala kouzelnických umění, přičemž jsem snadno zpozoroval, že mladí i staří se zaobírají takovými uměními.

Mně přitom pořád nešlo z hlavy, jak bych mohl zase omládnout, byl jsem proto trochu posmutnělý. Panna si toho všimla, a tak začala: „Vždyť já vím dobře, co chybí tomuhle

mládenci. Vsadme se, když se vyspím tuto noc u něho, že bude zítra ráno veselejší?“ Na ta slova se dali do smíchu, a i když jsem se červenal až po uši, musel jsem se i já zasmát svému vlastnímu neštěstí. Byl tu však jeden, ten chtěl panně náležitě splatit za to, jak mě zahanbila, a proto řekl: „Doufám, že nejen my, ale i samy panny dosvědčí našemu bratrovi, že se naše panna presidentka zavázala, že bude tuto noc spát u něho.“ „Což, byla bych s tím také docelarozuměna,“ odpoví panna, „kdybych se nemusela obávat těchhle mých sester. Ony by se s tím asi nesmířily, kdybych si bez jejich souhlasu vyvolila toho nejsličnějšího a nejlepšího.“ „Sestřičko má,“ ozvala se brzy jiná, „cítíme, že jsi svou vysokou hodností nezpychla. Protože bychom si nyní s tvým dovolením chtěli losem rozdělit zde přítomné pány za spolčníky na dnešní noc, měj si ty zase z naší dobré vůle právo první volby.“

Vzali jsme to jako žert a pokračovali jsme opět v hovoru, jenže naše panna nás nemínila nechat na pokoji, a spustila tedy nanovo: „Milí páni, což kdybychom nechali štěstěnu rozhodnout, kdo by měl dnes u koho spát?“ „Budiž,“ já na to, „když tedy není vyhnutí, nemůžeme takovou nabídku odmítnout.“

Protože bylo stanoveno, že ke zkoušce dojde až po jídle, nechtěli jsme už také sedět dále u stolu; zvedli jsme se tedy a každý se začal procházet se svou pannou sem a tam. „Ne,“ pravila panna, „ještě nejsme tak daleko, počkejme, jak nás dá štěstěna dohromady.“ Nato jsme byli od sebe odděleni. Nyní se začlo nejprve disputovat, jak do toho, ale všechno byla jenom navlečená hra, neboť panna přišla brzy s návrhem, abychom se navzájem promíchali a utvořili kruh; ona že začne u sebe s rozpočítáváním, a každý sedmý že musí vzít zavděk s následujícím sedmým, ať to bude panna nebo muž. Netušili jsme v tom žádnou lest, souhlasili jsme tedy. Ale zatímco jsme měli za to, že jsme se promíchali, jak se patří, byly panny tak vykutálené, že každá znala už předem své místo. Když naše panna začla počítat, potrefilo to nejprve jednu z panen, ale po ní padla sedmička znovu na pannu, do třetice zase na pannu, a tak to pokračovalo tak dlouho, až byly k našemu údivu všechny panny z kola venku, a z nás to nepadlo na nikoho. A tak jsme tu, chudáci, zbyli na ocet, a nadto jsme si musili dát líbit posměch a doznat, že jsme se dali se vši poctivostí napálit. Zkrátka, kdo by nás byl viděl před chvílí v kruhu, byl by se spíše nadál, že se propadne nebe, než že by se nedostalo na nikoho z nás. Tím byl náš žert u konce, a nezbylo, než se s šibalstvím panen smířit.

Mezitím zavítal mezi nás i malý rozverný Cupido. Jenomže přišel ve jménu královského Veličenstva (také nám z toho titulu dal zavdat nápoje ve zlaté číši) a odvolal naši pannu ke králi. Vedle toho prohlásil, že se tentokrát nemůže déle pozdržet, nemohli jsme se s ním tedy ani jaksepatří pokochat. Tak jsme ho nechali zase odletět, s náležitým nejponíženějším díkůvzdáním.

Protože se mým druhům mezitím radost vrazila do nohou (a panny to také neviděly nerady), uspořádali zkrátka způsobilý taneček, přičemž jsem spíše radostně přihlížel, než pomáhal. Moji merkuralisté se totiž dovedli tak znamenitě vpravit do hry, jako by se tomu řemeslu byli naučili už dávno. Po několika tanečcích se zase navrátila naše presidentka. Ohlásila nám, že umělci a studenti nabídli jejich královským Veličenstvům, že před jejich odchodem by sehráli k jejich počtě a zalíbení veselou komedii. Pokud bychom ji prý chtěli rovněž zhlédnout a doprovodit královská Veličenstva na Sluneční dům, že by jim to bylo milé a že by pro to měla nejmilostivější uznání. Nato jsme se nejprve co nejponíženěji poděkovali za nabídnutou čest a s veškerou pokorou jsme nabídli své chabé služby nejen v této věci, ale i v dalších. Panna to tlumočila, a brzy přišla se zprávou, abychom očekávali královská Veličenstva na chodbě v obvyklém seřazení. Brzy nás tam odvedli, a nestáli jsme tam dlouho, když se objevil královský průvod – tentokrát bez jakékoli hudby.

Vpředu šla neznámá královna, která byla včera u nás, s malou, skvostnou korunkou, oděna bílým atlasem; na šatech neměla žádnou ozdobu, jen malý krucifix, vyrobený z jediné perly (byl dnes vystaven mezi mladým králem a nevěstou). Za ní šlo šest panen, o nichž už byla řeč, po dvojicích, a nesly královské klenoty patřící na malý oltář. Pak šli všichni tři králové, přičemž ženich šel vprostřed; oděn byl nuzně – jenom v černém atlasu na italský způsob, na hlavě měl kulatý černý klobouček se špičatým malým černým pérem. Přátelsky jej smekl směrem k nám, aby nám tak projevil svou přízeň. My jsme se uklonili jak před tímto králem, tak před prvními, jak nám bylo připomenuto. Po králích přicházely tři královny, z nichž dvě byly oblečeny skvostně, avšak prostřední šla také celá v černém; Cupido jí nesl vlečku. Nato nám pokynuli, abychom následovali, po nás dostaly znamení panny, a konečně uzavíral průvod starý Atlas. V takovém procesí jsme konečně došli mnoha nádhernými chodbami až k Slunečnímu domu, abychom tam z připravené fortelné tribuny přihlíželi vedle krále a královny předvedení komedie. Stáli jsme odděleně od králů po jejich pravici, panny však po levici, s výjimkou těch, jimž byly svěřeny královské insignie; tem bylo vykázano zvláštní stanoviště docela nahoře. Ostatní služebnictvo se musilo spokojit s tím, že stálo dole mezi sloupy.

Protože mnohé v této komedii dává ne jeden podnět k přemítání, nechtěl bych opominout, abych v krátkosti vylíčil její děj:

Nejprve vystoupil starý král, s mnoha služebníky. Před trůn mu donesli malou skříňku, s hlášením, že byla nalezena na vodě. Když ji otevřeli, bylo v ní krásné dítě, u něhož leželo vedle četných šperků i malé, zapečetěné pergamenové psaníčko, adresované králi. Král je proto hned otevřel, a když je přečetl, dal se nad ním do pláče. Nato oznámil služebníkům, že černý král uchvátil říši jeho sestřenic, natropil tam velikou škodu a vyhladil všechno sítě královské až na toto děťátko. On sám že odedávna mínil zasnoubit s její dcerou svého syna. Pak odpřisáhl věčné nepřátelství vůči Četnému a jeho pomocníkům, a že se pomstí za to, co spáchali. Hned také přikázal, aby se dítěte něžně ujali a vychovali je a aby se všichni připravili na útok černého krále. Přípravy na válku a disciplína dcerušky (když trochu povyrostla, byla dána na vychování starému učiteli) pokračovaly po celé první jednání, s leckterou jemnou a chvályhodnou kratochvílí.

V mezihře vypustili k zápasu lva a ptáka Noha, přičemž vítězem zůstal lev; i to byla pěkná podívaná.

V dalším jednání se už také objevil černý král – zlý a zálučný černocho. Ten se dozvěděl s bolestí, že jeho vraždění bylo vyzraženo a že mu přece jen byla Istí vyrvána královská slečinka. Radil se proto, jak by se mohl uskokem obrátit proti mocnému protivníkovi, což se mu také nakonec podařilo s pomocí několika utečenců, kteří k němu uprchli z hladu, a navzdory všeobecným nadějím mu panenka padla do rukou. Chtěl jí dát ihned zardousit, ale podivuhodným způsobem ho podvedli jeho vlastní služebníci. Tak skončilo toto jednání velkolepým triumfem Černého.

Ve 3. jednání shromáždil král proti Četnému veliké vojsko a podřídil je starému udatnému rytíři. Ten vpadl do země černého krále, až nakonec násilím vysvobodil pannu z věže a dal ji opět náležitě obléci. Nato vystavěli rychle nádhernou tribunu a dívku postavili na ni. A už přicházelo dvanáct královských vyslanců, mezi nimiž se ujal slova zmíněný rytíř. Uvedl, že jeho nejmilostivější pan král ji nejen už podruhé vysvobodil před smrtí, ale že ji až doposud dal královsky vychovat, ona že si však nepočínala vždy tak, jak se slušelo. Nicméně že jeho královské Veličenstvo ji vyvolilo před jinými za manželku pro svého mladého pána a syna a že si také žádá uvést toto zasnoubení nejmilostivěji ve skutek, pokud se ona vůči Jeho Veličenstvu

zapřísáhne, že dodrží následující artikule. Nato rozvinul královský patent a přečetl z něho řadu skvostných podmínek, jež by si věru zasloužily, abych je zde po řadě vypočítal, kdyby se to tím přespříliš neprotáhlo. Zkrátka, panna složila přísahu, že vše toto neoblomně dodrží, a nadto se co nejpůvabněji poděkovala za takovouto převysokou milost. Načež se dali do zpívání a chválili Boha, krále a pannu a s tím protentokrát zase odstoupili.

Pro ukrácení chvíle vyvedli v mezihře všechna čtyři zvířata Danielova, jak je byl spatřil ve svém vidění a podrobně popsal (což všechno mělo svůj jistý význam).

Ve 4. jednání byla panna znovu dosazena do svého ztraceného království, korunována, takže ji nějaký čas vodili po jevišti v tomto vyšňoření a za nádherných radovánek. Nato se objevilo mnoho legátů z různých krajů, nejen aby jí popřáli Štěstí, ale také, aby spatřili její nádheru. Jenomže ona nesetřvala dlouho při své zbožnosti, ale už se zase začala rozhlížet vyzývavě kolem sebe a kývat na legáty a pány (příčemž svou úlohu opravdu sehrála, jak náleží).

Tyto její moresy se brzy donesly až k černému králi, který nemínil promeškat tuto příležitost. Protože její hofmistři na ni nedávali dostatečně pozor, dala se snadno zaslepit velkými sliby do té míry, že se přestala spoléhat na svého krále a potají a poznenáhlu se dočista svěřila Černému. Ten přispěchal, a jakmile ji měl s jejím souhlasem v moci, mluvil do ní tak dlouho pěknými slovy, až se mu podrobilo celé její království. Potom – ve třetí scéně tohoto jednání – ji dal vyvést, svléknout úplně do naha, na hrubém dřevěném pranýři přivázat ke sloupu, zbičovat, a konečně i odsoudit na smrt. Byl to pohled tak žalostný, že mnohému nad tím vyhrkly slzy. A tak byla nahá uvržena do vězení, aby tam čekala na smrt. Mělo se to stát jedem; ale jed ji neusmrtil, nýbrž celou ji pokryl hroznou vyrážkou jako malomocenstvím. Toto jednání bylo tedy z valné části truchlivé.

V mezihře vyvedli sochu Nabuchodonozorovu, ta byla na hlavě, na prsou, na bříše, na stehnech, na nohou atd. ozdobena všelikými erby; o nich bude budoucně pojednáno ve zvláštní explikaci.

V 5. jednání oznámili mladému králi, co se sběhlo s Černým a s jeho nastávající chotí. Ten šel nejprve k otci, aby za ní intervenoval, a prosil, aby ji nenechávali v té bídě. Když otec souhlasil, odešlou legáty, aby ji potěšili v její nemoci a ve vězení, ale aby ji také napomenuli pro její neopatrnost. Ona je však stále ještě nechce přijmout, nýbrž svolí, že bude konkubínou Černého. Tak se stane a je to oznámeno mladému králi.

Nato přiběhl sbor bláznů, každý si nesl hůlku, z nich zhotovili ve chvílce velkou zeměkouli a pak ji zase rozložili. Byla to jemná a zábavná fantazie.

V 6. jednání se mladý král rozhodl vyzvat Černého k boji. Utkají se, Černý je sice zabit, ale mnozí mají mladého krále také za mrtvého. Nakonec však přijde k sobě, vysvobodí svou nevěstu a chystá se na svatbu. Svěří ji mezitím péči svého hofmistra a svého dvorního kazatele. 2 nich první ji krutě ztýrá; konečně se obrátí list, a teď zase páter projeví takovou zpupnost a zlobu, až chce být povýšen nade všechny, což se donese k mladému králi. Ten vyšle rychle člověka, který zlomí páterovu moc a jakž takž vyšňoří nevěstu k svatbě.

Po tomto jednání vyvedli uměle udělaného převelikého slona, ten nesl velkou věž s muzikanty, což se rovněž všeobecně líbilo.

V posledním jednání se objevil ženich s takovou pompou, že to bylo až k nevíře, a já se jen

divil, jak to dali dohromady. Jemu vyšla vstříc nevěsta ve stejné sváteční nádheře. Všechn lid se jal volat: Vivat sponsus! Vivat sponsa!² A tím skrže tu komedii také znamenitě pogratalovali našemu králi a královně, jimž, jak jsem dobře viděl, se to nadmíru a převelice líbilo.

Konečně ještě pochodoval celý průvod kolem dokola, až se pak dali všichni najednou do takového zpěvu:

Hej, hola hou, dni
radosti jdou
s přeslavnou svatbou královou,
teď hlaholem pějte a
blaho jim přejte,
ať štěstěna bdí u nich dvou.

Nevěsta pravá jej
očekává
a ruku už navždy mu, navždy dává. Naděj a
snění
se ve skutek mění,
buď čest jim a sláva!

Vy rodiče její,
jak všichni si přejí:
už z péče a ochrany propusťte ji. Ať v
milosti Boží
a ve cti se množí,
ať tisícům budoucích krev svou vlejí!

Po tomto se herci poděkovali, a tak se komedie skončila za všeobecné radosti a s obzvláštním zalíbením ze strany královských osob.

Už také nadešel večer, proto jsme se vydali společně a ve stejném pořadí nazpět, jenomže jsme tentokrát museli doprovodit královské osoby vzhůru po točitých schodech až do zmíněného sálu. Tam už nás očekávaly skvostně upravené stoly. Bylo to poprvé, co jsme byli pozváni ke královské tabuli. Oltářík postavili doprostřed sálu a položili na něj uvedení šest královských insignií. Mladý král se k nám choval velice milostivě, ale nemohl se pořádně rozveselit. Ač s námi občas o něčem rozmlouval, přece si častokrát povzdychl, čemuž se malý Cupido jenom posmíval a prováděl kolem nás své rozpustilé kousky. Staří králové a královna byli nadmíru vážní (jenom manželka staršího krále se zdála plná svěžesti), ale důvod jsem neznal.

Mezitím zasedly královské osoby u jedné tabule, my sami u druhé, u třetí seděl jistý počet vznešených panen. Všichni ostatní muži a panny musili obsluhovat. Probíhalo to s takovou vybranou vznešeností a tichou vážností, že se ostýchám o tom mnoho mluvit. Nemohu však pominout, že všechny královské osoby se před jídlem oblékly do zářivé bílých šatů a tak usedly ke stolu. Nad tabulí visela velká zlatá koruna, o níž už byla řeč a jejíž drahokamy by asi stačily samy ozářit sál, bez všelikých jiných světél. Jinak byla všechna světla zažehnuta od malé svíčky na oltáři; proč, to vlastně nevím. Všiml jsem si však dobře, že mladý král čas od času posílal jídlo bílému hadu na oltářičku, což mě ponoukalo k mnohým úvahám.

Hovor při této hostině byl skoro výhradně záležitostí malého Cupida; ten si nemohl odpustit, aby nás nepokoušel, a obzvlášť mne. Pokaždé zase vyrukoval s něčím roztodivným. Ale nebylo tu žádného zvláštního veselí, všechno pokračovalo v tichosti. Už podle toho jsem si domýšlel, že asi nadchází nějaké veliké nebezpečí. Také nebylo slyšet žádnou hudbu. Pokud se nás někdo na něco ptal, musili jsme odpovídat k věci a stručně a s tím se spokojit. Summa summarum, mělo to všechno tak podivný ráz, že mi začal po těle stékat pot, a myslím, že i toho nejsrdnatějšího muže by byla opouštěla odvaha.

Když už se večeře chýlila ke konci, požádá pojednou mladý král, aby mu podali knihu z oltáře. Otevřel ji a prostřednictvím jednoho starého muže se nás ještě jednou důtklivě tázal, zdali míníme při něm setrvat v radosti i v utrpení. Když jsme to s třesením potvrdili, dal se nás ještě se smutnou tváří zeptat, zdali jsme ochotni se mu na to upsat. Nebylo vyhnutí, i na to muselo dojít; jeden po druhém se tedy zvedal a vlastní rukou se podepsal do knihy. Když pak i to bylo vykonáno, přinesou křišťálovou fontánu i s malířkou křišťálovou skleničkou. Z ní se postupně napily všechny královské osoby, pak ji podali i nám, a dále všem přítomným; říkali tomu „haustus silentii“³. Nato nám všechny královské osoby podaly ruku s tím, že jestliže od této chvíle nebudeme stát při nich, už je v budoucnu nikdy nespátříme – to nám věru vehnalo slzy do očí. Naše presidentka však vyřkla naším jménem slavný slib a s tím se uspokojili.

Náhle zazvonil zvoneček; všechny královské osoby v tu chvíli tak strašně zbledly, že jsme si chtěli málem zoufat. Rychle zase odložily své bílé šaty a oblékly se do úplně černých. Také celý sál byl nyní ověšen černým sametem, i podlahu pokryli černým sametem, stejně tak strop; to všechno bylo už předem připraveno. Pak byly odklizeny stoly a jeden po druhém usedal na lavice u stěny. I my jsme nyní oblékli černé kutny.

Naše presidentka, jež předtím vyšla ven, se vrátila a přinášela šest proužků černého taftu, jimiž zavázala všem šesti královským osobám oči. Když už tedy nic neviděli, přinesli rychle sluhové šest zakrytých rakví a postavili je na zem. Doprostřed postavili nízkou černou čalouněnou stoličku. Konečně vstoupil do místnosti dlouhý muž, černý jako uhel; v ruce nesl ostrou sekeru. Nejprve dovedli ke stoličce starého krále a mžikem mu byla sřata hlava; zavinuli ji do černé látky, krev však zachytili do velkého zlatého poháru. Pak přisunuli jednu z rakví, vložili do ní tělo, hlavu i krev a opět ji zakrytou odnesli stranou. Tak to šlo i s ostatními, až jsem si konečně myslil, že snad dojde i na mě. To se však nestalo. Jakmile bylo oněch šest sřato, vyšel černý muž zase ven, za ním vyšel jiný, který jej hned za dveřmi také sřal. Hlavu i sekeru přinesl do sálu; zde byly uloženy do malé truhličky.

Připadalo mi, že toto je svatba vpravdě krvavá; ale protože jsem nemohl vědět, co se má ještě stát, musel jsem svůj důvtip zatím držet na uzdě, dokud se nedozvím něco více. Také naše panna nám kázala, abychom se upokojili – neboť leckteří z nás už klesali na mysli a plakali – Pak nám řekla: „Život těchto je od nynějška ve vašich rukou; budete - li dbát na mne, pak z této smrti vzejde ještě mnoho života.“ S tím nám ohlásila, ať nyní jdeme spát a z naší strany ať si neděláme další starosti, neboť oněm se jistě dostane jejich práva. Dala nám tedy všem dobrou noc, s oznámením, že musí dnes bdít u rakví mrtvých. S tím jsme byli srozuměni a naši panoši nás zavedli každého do jeho ložnice. Můj chlapec se mnou rozmlouval o mnoha různých věcech, na něž si ještě dobře vzpomínám, musel jsem se také dost a dost divit jeho rozumu. Jeho záměr však byl, aby mě co nejrychleji uspal, což jsem nakonec postřehl, také jsem se proto stavěl, jako bych už hluboce spal. Ale oči se mi nechtěly klížit, nemohl jsem zapomenout na popravené.

Má ložnice byla obrácena směrem k velkému jezeru a bylo na ně odtud dobře vidět. Okna

byla hned u mé postele. O půlnoci, sotva odbilo dvanáct hodin, spatřil jsem pojednou na jezeře velkou záři, jako od ohně. Ze strachu jsem rychle otevřel okno, abych viděl, co z toho bude. I vidím, jak se z dálky blíží sedm lodí, všechny plně posázené světly. Nad každou se navrchu vznáší plamen, ten se míhá sem a tam, občas se dokonce snese dolů, takže jsem se snadno dovtipil, že to musí být duchové popravených. Lodi se nyní pozvolna blížily ku břehu. Na každé byl jenom jediný lodník. Když přirazily k břehu, spatřil jsem brzy, jak naše panna jim jde vstříc s pochodní. Za ní nesli oněch šest zakrytých rakví včetně skříňky a každou z nich pak ukryli do jedné z lodí.

Tehdy jsem vzbudil i svého chlapce, který mi vroucně děkoval; protože se totiž přes den mnoho naběhal, byl by toto byl dočista zaspal, ač o tom byl dobře zpraven.

Jakmile byly rakve uloženy do lodí, byla zhasnuta všechna světla. A těch šest plamenů se zase ubíralo pospolu zpátky přes jezero; každou střežilo jenom toto jediné světélko. Na břehu se zatím rozložilo asi sto strážců. Pannu poslali zpátky do zámku, ta zase všechno pozamykala, takže jsem mohl dobře odhadnout, že se dnes už nebude dít nic dalšího, že musíme vyčkat dne. Odebrali jsme se tedy zpátky na lože. Mezi všemi svými druhy jsem já byl jediný, kdo měl komnatu obrácenou k jezeru a toto viděl. Byl jsem teď už ovšem také zemdlený, i usnul jsem za všelikého přemýšlování.

(Hic desunt nonnulli versiculi, quos non ex libidine compleri jubentur, qua de causa editor decessit eos suo arbitrio reficere. Quid vult dicere quod abest, omnio est manifestum ci qui perspicit.)⁴

1 Já nejvznešenější Hermés,
když lidskému rodu
bylo už způsobeno tolik škod,
učinen jsa uzdravujícím lékem,
tryskám zde z úradku Božího
a za pomoci umění.

Ať ze mne pije, kdo může;
ať se omyje, kdo chce;
ať mne rozbouří, kdo se odváží.
Pijte, bratři, a buďte živi.

(Na konci jde patrně o zašifrovaný letopočet, podle R. Kienasta: 1378.)^č

2 Ať žije ženich! Ať žije nevěsta!^č

3 „doušek mlčení“.^č

4 (Zde chybí několik řádků, jež není dovoleno libovolně doplnit. Vydavatel proto ustoupil od toho, aby je nahradil podle svého rozumu. Což značí: to, co chybí, je zcela zjevné tomu, kdo prohlédá.)^č

Pátý den

Noc minula a nastal milý, vytoužený den. Rychle jsem vyskočil z postele; ne že bych se byl už dost prospal, ale že jsem tolik toužil zvědět, co se ještě bude dít. Když jsem se oblékl a podle svého zvyku sešel dolů po schodech, bylo ještě příliš časně: nikdo jiný dosud nebyl v sále. Poprosil jsem proto svého mládence, aby mě trochu povodil po zámku a něco obzvláštního mi ukázal. Ten byl jako vždy ochoten, zavedl mě také hned několik schodů pod zem, k velkým železným dveřím, na nichž byla velkými měděnými písmeny vysazena tato slova:¹

bzp szgg dpgsxdpö
VENVS.
dyp bshöö fsxw, bööxöahpö
HÖPÖÖXÖ
vöd qävükpfs. bpgpö, vöö wösfcsq
gpdscxhg hxgg.

Obkreslil jsem je tedy a pak zanesl do své psací tabulky. Když jsme otevřeli tyto dveře, vedl mě chlapec za ruku úplně temnou chodbou, až jsme zase přišli k malým dvířkům, jež byla pouze přivřena. Jak mě chlapec zpravil, byla tato místnost otevřena teprve včera (z ní byly přineseny rakve), proto ještě nebyla znovu zamčena. Když jsme vešli, uzřel jsem to nejskvostnější, co kdy příroda vytvořila. Tato podzemní místnost neměla žádné jiné světlo než třpyt vycházející z několika obrovských drahokamů, jež patřily (tak mi bylo řečeno) do králova pokladu. To nejnádhernější a nejvelkolepější však, co jsem zde viděl, byla hrobka, jež stála uprostřed – tak skvostná, až jsem se divil, že nebyla lépe zajištěna. Na to mi chlapec odpověděl, že bych se měl jaksepatří poděkovat své planetě, jejímž přičiněním je mi nyní dopřáno vidět některé věci, jež dosud nespátřilo žádné lidské oko kromě příslušníků královského dvora.

Hrobka měla tvar trojúhelníku; uprostřed byl leštěný měděný kotel, všechno ostatní bylo ze samého zlata a vzácného kamení. V kotli stál anděl, ten držel v náručí neznámý strom, z něhož se trvale sypaly plody jako krůpěje do kotle. Kdykoli padl do kotle některý plod, změnil se také ve vodu, jež odtékala do tří vedlejších kotlíků. Tento celý oltář nesla tři zvířata – orel, vůl a lev – stojící na nadmíru skvostném podstavci.

Ptal jsem se svého panoše, co že to znamená. „Zde je pohřbena,“ řekl, „Venuše, ta krásná paní, co mnohého vznešeného muže připravila o štěstí, čest, požehnání a blahobyt.“ Nato mi ukázal měděná dvířka na zemi. „Zde můžeme,“ pokračoval, „je - li vám to milé, sestoupit ještě

dále.“ „Jdu vždycky s sebou,“ odpověděl jsem. A tak jsem sestoupil po schůdcích. Tam, kde

jsme se nyní octli, byla naprostá tma; chlapec otevřel hbitě malou skříňku, v té stálo věčné světélko a o ně zapálil jednu z pochodní, jichž tu leželo několik. Silně jsem se ulekl a vážně jsem se ho zeptal, zdali smí něco takového činit? Odpověděl: „Protože královské osoby nyní odpočívají, nemusíme se strachovat.“

A tak jsem spatřil ustlanou nádhernou postel, zakrytou krásnými závěsy. Poodhrnul jeden z nich. I viděl jsem, jak tam leží paní Venuše, docela nahá (neboť pokrývku také nadzvedl), v takové spanilosti a kráse, že jsem dočista strnul. Také jsem ještě nevěděl, zdali to tak bylo pouze vyřezáno, nebo zdali tu leží mrtvý člověk; neboť byla úplně nehybná – ale nesměl jsem se jí dotknout. Pak ji chlapec opět zakryl a také zatáhl závěs. Bylo mně, jako bych ji měl ještě před očima, když jsem objevil za postelí tabulku, na níž byl takovýto nápis:²

uxö & p řsvahg öpzögß
dxvös w.rsg vö88pööb
upsböhöp8zpo, wpsap zch
xvfwxohpö vöb pzö
öugps bpzö pzöpb
köözgb.

Ptal jsem se chlapce na smysl toho písma. On se ale zasmál a slíbil, že prý se to jistě ještě dozvím. Uhasil pochodeň a vyšli jsme zase nahoru. Tam jsem si lépe prohlédl všechna ta zvířata a teprve jsem objevil, že v každém rohu hoří světélko, předtím jsem si toho nevšiml, neboť oheň byl tak světlý, že vypadal spíše jako kámen než jako světlo svíčky. Tím žářem se strom neustále roztavoval, přinášel však stále nové plody. „Hleďte,“ pravil chlapec, „co jsem slyšel Atlanta prozrazovat králi: až strom (tak říkal) úplně roztaje, pak se prý paní Venuše opět probudí a stane se matkou krále.“

Když toto ještě říkal, a snad mi chtěl i povědět víc, přiletěl sem malý Cupido. Nejdříve byl z naší přítomnosti trochu rozčilen, ale když viděl, že se oba podobáme spíše mrtvým než živým, dal se nakonec sám do smíchu a ptal se mne, který duch prý mne sem zanesl? Třásl jsem se, když jsem mu odpovídal, že jsem zabloudil v zámku a nechtě že jsem se dostal sem; panoš že mne všude hledal a konečně potkal až tady; a že doufám, že mi to nebude vykládáno ve zlé.

„No, ještě je to v pořádku,“ povídá Cupido, „můj starý všetečný tatíku. Ale snadno jste mi mohl spískat šeredný kousek, kdybyste si byl všiml tady těch dveří. Musím je líp zajistit.“ Přivěsil tedy silný zámek k měděným dvířkům, jimiž jsme předtím sestoupili. Děkoval jsem Bohu, že nás tu nenatrefil dříve. A můj chlapec byl ještě víc rád, že jsem mu tak pomohl z bryndy.

„Ale přece nemohu nechat nepomstěno,“ pravil Cupido, „že byste byl býval málem přepadl mou milou maminku.“ Zvedl tedy hrot jednoho ze svých šípů, vsunul ho do plamene, až, se trochu zahřál, pak mě jím píchl do ruky. Tehdy jsem toho málo dbal, byl jsem rád, že se nám tak poštěstilo a že jsme vyvázli bez dalšího nebezpečství.

Mezitím se moji druhové už také vyhrabali z postelí a dostavili do sálu. Vmísil jsem se mezi ně a stavěl jsem se, jako bych byl teprve vstal. Když Cupido všechno pečlivě pozamykal, přišel také mezi nás a musel jsem mu ukázat ruku. Byla na ní ještě kapička krve. Smál se tomu

a ostatním hned hlásil, aby dávali na mě pozor, že budu v brzké době nebožtíkem. Všecky nás udivovalo, jak Cupido může být tak veselý a tak vůbec nedbat včerejší smutné historie. Ale o smutku nemohla být řeč.

Mezitím se připravila i naše presidentka k odjezdu. Objevila se celá v černém sametu, přece však ještě nesla svou vavřínovou ratolest; také všechny její panny měly vavřínové snítky. Když bylo všechno hotovo, vyzvala nás panna, abychom se nejprve napili, pak abychom se rychle připravili do průvodu. Neotáleli jsme proto dlouho, nýbrž vyšli jsme za ní ven před sál, až do dvora.

Na dvoře stálo šest rakví a moji druhové mysleli nejinak, než že v nich leží těch šest královských osob. Já jsem sice poznal, že to je pouhá komedie, ale nevěděl jsem, co se bude dít s oněmi druhými rakvemi. U každé rakve stálo šest zakuklenců. Jakmile spustila hudba (byly to zvuky tak truchlivě vážné, že jsem se vyděsil), zvedli muži rakve a musili jsme jít za nimi v tom pořádku, jak jsme byli, až do svrchu uvedené zahrady. V jejím středu byl vystavěn dřevěný dům, který měl kolem střechy přenádherou korunu a stál na sedmi sloupech. V něm bylo šest vykopaných hrobů a u každého kámen, uprostřed pak ještě vyčníval další kámen, kulatý a dutý. Do těchto hrobů byly uloženy rakve, tiše, ale s mnoha ceremoniemi. Potom byly přesunuty přes ně kameny a pevně uzavřeny. Do prostředního kamene však přišla truhlička. (Tím vším byli moji druhové oklamáni, neboť si nemysleli nic jiného, než že uvnitř jsou ona mrtvá těla.) Docela navrchu byla upevněna velká vlajka a na ní namalován Fénix (snad abychom byli napáleni ještě více). Tady jsem měl mnoho co děkovat Bohu, že jsem věděl více než ostatní.

Když bylo pohřbívání u konce, měla panna, jež si stoupla na prostřední kámen, krátký proslov: abychom se drželi svého slibu a nelitovali nadcházející námahy, nýbrž dopomohli těmto pohřbeným královským osobám opět k životu; proto ať neprodleně nasedneme spolu s ní a přeplavíme se k věži Olympově, abychom odtamtud přivezli vhodný a nezbytný lék. S tím jsme byli ihned srozuměni a šli jsme za ní jinými dvířky až na břeh. Tam stálo uvedených sedm lodí – vesměs prázdných; do nich zastrčily všechny panny své vavřínové ratolesti, a když nás rozdělily do šesti lodí, rozžehaly se s námi ve jménu Božím a dívaly se za námi ještě tak dlouho, pokud nás bylo vidět. Pak odpochoďovaly se všemi strážci zase do zámku.

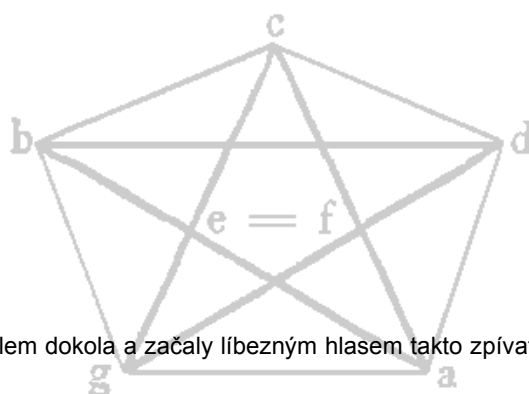
Naše lodi měly každá velkou vlajku a zvláštní znak. Pět lodí mělo za znak pět pravidelných těles, každá jiné, moje (v němž seděla i panna) kouli. Pluli jsme ve zvláštním seskupení, přičemž každá loď měla jen dva lodníky:

V čele plula loď **a**, v níž podle mého domnění ležel černý král; jelo v ní dvanáct muzikantů,

ti dělali dobrou práci; znakem té lodi byl jehlan. Pak pluly tři vedle sebe **b, c, d**. Do těch jsme byli rozděleni já a mí druhové. Sám jsem seděl v lodi **c**. Uprostřed procesí pluly obě nejkrásnější a nejstatnější lodi – **c, f**; v nich se nevezl žádný člověk, ale byly ozdobeny mnoha vavřínovými ratolestmi a na vlajkách měly znak slunce a měsíce. Nakonec plula loď **g**; v té bylo 40 panen.

Když jsme se přeplavili přes jezero, dostali jsme se úzkým průplavem teprve na skutečné moře. Tam už na nás čekaly všechny sirény, nymfy a mořské bohyně. Vyslaly k nám jednu mořskou panenku, aby nám předala dar a svatební poctu. Byla to skvostná, veliká, zafasovaná perla, jakou nikdo nikdy neviděl ani v našem, ani v novém světě, kulatá a lesklá. Když ji naše panna přívětivě přijala, prosila nymfa dále, aby jejím družkám byla udělena audience a abychom se na chvíli zastavili, k čemuž panna rovněž přivolila. Dala pokyn, aby obě velké lodi zůstaly stát v prostředku a ostatní aby kolem nich utvořily pětiúhelník.

Nato se nymfy shromáždily kolem dokola a začaly líbezným hlasem takto zpívat: Nic věru vzácnějšího nad lásku nezná zem – být srdcem u bližního a Božím obrazem.

Proto teď nad vlnami zpívejte
všichni s námi zpěv lásky
všemocné.

Co kdysi stvořilo nás? Láska.
Co potom spasilo nás?
Láska.
Z čeho že zrozeni jsme? Z
lásky.
Bez čeho utraceni jsme? Bez
lásky.
Co rodiče nám spojilo?
Láska.
Co hýčkalo nás a kojilo? Láska.

Proč rodiče nás chrání? Z
lásky.
Co nás k nim popohání? Láska.
Čím strasti přemáháme?
Láskou.
Čím lásku přivoláme?
Láskou.
Co seje dobrodiní?
Láska.
Co ze dvou jedno činí?
Láska.

A proto zpívejte a
lásku vzývejte,
ať rozmáhá se dále
u paní královny a krále,
co těla teď v rakvích nechali nám, však duše,
ach duše je, žel, už ta tam.

Dá Bůh, že vkrátku se
dočkáme svátku,
kdy jako je lásky obětní síla
tou smrti od sebe odloučila, tak zase
je láska šťastně spojí
a nic je tak snadno už nerozdvojí.

Až rod jim zmnoží budoucnost, pak žalu
dost
se v blaženost
už promění až na věčnost.

Když dozpívaly tu píseň s tak nádherným obsahem i melodií, nedivil jsem se už, proč Odysseus zacpal svým druhům uši; připadal jsem si jako nejnešťastnější ze všech lidí, že mne příroda také nestvořila v podobě tak líbezného stvoření. Panna však se rychle rozloučila a dala příkaz k odplutí. Nymfy dostaly za odměnu dlouhou červenou stuhu, načež se zase rozdělily a zmizely porůznu v moři. Cítil jsem tentokrát, že Cupido začal operovat i u mne; slouží mi to věru k nevelké cti, ale protože by ani jinak nijak neprospělo čtenáři, kdybych ho klamal, zůstanu při tom. Byla to totiž právě ona rána, kterou jsem v první kapitole utřil do hlavy. Chce - li někdo ode mne slyšet varování: necht' se nepřibližuje k Venušině lůžku, nebolí s tím Cupido není ochoten se smířit.

Po několika hodinách, které jsme strávili v přátelském hovoru a za dobré plavby, spatřili jsme věž Olympovu; panna proto nařídila, aby vypálili z několika děl na znamení, že přijíždíme. Stalo se tak, a brzy jsme viděli, že na věži vztyčili velký bílý prapor a že nám pluje vstříc malá pozlacená loďka. Když dorazila až k nám, spatřili jsme v ní starého muže, strážce věže, s četnými průvodci, v bílém odění. Přátelsky nás přivítal a vezl nás k věži. Věž stála na úplně čtvercovém ostrůvku, ten byl obehnán tak pevným a tlustým náspem, že jsem sám napočítal 260 kroků, než jsme jím prošli. Za náspem byla pěkná louka s několika zahrádkami, v

nichž rostlo podivné a mně neznámé ovoce, a pak následovala další hradba kolem věže. Věž sama vypadala, jako by to bylo sedm kulatých věží nad sebou, ale prostřední z nich byla o něco vyšší; uvnitř byly všechny spojeny a tvořily sedm poschodí.

Když jsme dorazili až ke dveřím do věže, vyvedli nás nejprve trochu stranou na hradby, aby – jak jsem si dobře všiml – mohli dopravit rakve bez našeho vědomí do věže; ostatní o tom neměli potuchy.

Když to bylo vykonáno, odvedli nás do nejdolejší části věže. Byla krásně vymalována, ale čekalo nás tam pramálo kratochvíle, neboť to byla pouhopouhá laboratoř a my jsme tam museli roztloukat a práť bylinky, drahé kamení a všelico jiného a získávat z nich šťávu a esenci, tu odlévat do skleniček a předávat jí k úschově. Naše panna byla přitom tak zabrána do práce a tak nás sledovala, že dovedla naložit každému vrchovatě úkolů. Museli jsme se tedy na tomto ostrově řádně tužit, až jsme vykonali všechno, čeho bylo třeba k znovuoživení popravených těl.

Mezitím (jak jsem se doslechl později) byly tři další panny v prvním pokoji a omývaly horlivě mrtvá těla.

Nakonec, když jsme už byli s těmito přípravami skoro hotoví, nepřinesli nám nic víc než polévku s douškem vína. Jak vidno, nebyli jsme tu pro potěšení. Když jsme dokonali svou denní práci, položili také každému na zem jenom houni, s tím že máme vzít zavděk. Co mne se týče, spaní mě ještě příliš neobcházelo, šel jsem se proto projít do zahrad. Nakonec jsem se ocitl až u opevnění, a protože tu noc bylo nebe náramně jasné, mohl jsem si dobře krátit čas observací hvězd. Ani nevím, jak jsem došel až k velkým kamenným schodům, ty vedly nahoru na opevnění. A protože měsíček svítil převelmi jasně, stoupla mi kuráž, vystoupil jsem po nich vzhůru a rozhlížel jsem se také trochu po moři. Bylo tu noc úplně klidné. Měl jsem dobrou příležitost přemítat lépe o astronomii a tu jsem zjistil, že na dnešní noc připadla taková konjunkce planet, jakou jinak nelze tak brzy pozorovat.

Jak jsem se tak delší dobu díval přes moře – a bylo právě okolo půlnoci –, spatřil jsem, jakmile odbila dvanáctá, jak zdálky přes moře se blíží oněch sedm plamenů. Když dorazily až na nejvyšší špici věže, nahnalo mi to trochu strachu – jakmile se totiž usadily, zvedl se pojednou víchř a moře začalo bouřit. Mraky zakryly měsíc a má radost se obrátila v takovou hrůzu, že jsem měl sotva dost času, abych našel zase schody a vrátil se nazpět do věže. Nedovedu říci, zdali se pak plameny zdržely déle nebo zase odletěly, neboť v takové temnotě bych se už nebyl za nic odvážil ven. Lehl jsem si tedy na svou houni, a protože bylo beztak slyšet líbezná a tichá šplouchání fontány, umístěné v naší laboratoři, usnul jsem o to rychleji.

A tak i tento pátý den byl zakončen zázračnou událostí.

1 Tento i další nápis jsou zaznamenány umělou abecedou. Text zní:

hie ligt begraben	zde leží pohřbena
Venus	Venuše
die schon frau, so manchen	ta krásná žena, co mnohého
hoen man	vznešeného muže
umb glück, ehr, segen, und wolfart	o štěstí, čest, požehnání a blahobyt
gebracht hatt	připravila

2

Wan die Frucht meines
baums wyrft vollends
verschmelzen, werde ych
aufwachen und eyn muter
seyn eynes
Kónygs.

Až ovoce mého
stromu se zcela
rozteče,
procitnu a budu
matkou
krále.

Šestý den

Ráno, když jsme jeden druhého probudili, seděli jsme chvíli pohromadě a rozmlouvali o tom, jak se asi všechno ještě vyvine. Někteří měli za to, že tamti všichni, jeden jako druhý, zase ožijou. Někteří tomu odporovali: zánik starých prý musí mladým vrátit nejenom život, ale i schopnost k rozmnožování. Někteří mínili, že nebyli vůbec usmrceni, nýbrž místo nich že kat sřal jiné. Když už jsme o tom rokovali dosti dlouho, objeví se pojednou onen stařec, pozdraví nás a zjišťuje, zdali jsou všechny věci hotové a zdali všem procesům bylo učiněno zadost. Protože jsme si, jak se zdá, počínali tak, že musel být srozuměn s naší pílí, shromáždil všechny skleničky a rozestavil je do zvláštní schránky.

Brzy nato vejde několik mládenců; přinesou několik žebříků, lan a několik párů velkých křídél, složí je před námi na zem a odejdou. Stařec se ujal slova:

„Synáčkové, jednu z těchto tří věcí musíte každý z vás dnes pořád nosit při sobě. Můžete rozhodnout, zdali si chcete každý po svém jednu zvolit, nebo máme - li o ně losovat.“ BR> Řekli jsme, že chceme volit.

„Nikoli,“ odpověděl stařec, „musíte losovat.“

Nato zhotoví tři psaníčka, na jedno napíše „žebřík“, na druhé „lano“, na třetí „křídla“, vloží je do klobouku a každý si musel vytáhnout; co mu vyšlo, to mu zůstalo. Ti, co získali lano, měli za to, že jsou na tom nejlíp. Na mě připadl žebřík; byl jsem z toho převelmi zarmoucen, protože žebřík měřil dvanáct stop a byl dost těžký a já jsem ho měl naložit na sebe, zatímco druzí mohli svá lana omotat obratně okolo těla, a třetím zase stařec upevnil křídla tak způsobně na záda, jako by jim tam byla sama vyrostla. Pak otočil kohoutkem; studna v tu ránu už netekla a my jsme ji museli odtáhnout pryč z prostředka místnosti. Když bylo všechno odklizené, vzal skříňku se skleničkami, rozloučil se a zamkl za sebou dveře tak důrazně, že jsme mysleli nejinak, než že jsme v té věži uvězněni.

Ale netrvalo ani čtvrt hodiny a nahoře nad námi odkryli kulatý otvor. V něm jsme spatřili naši pannu, ta na nás zavolala, popřála nám dobrý den a žádala si, abychom přišli nahoru za ní. Ti s křídly vyletěli rychle otvorem vzhůru. Tu jsme i my ostatní viděli, k čemu nám budou sloužit naše žebříky. Ale ti, co měli lana, byli na tom zle, neboť jakmile některý z nás dorazil nahoru, přikázali mu, aby žebřík hned vytáhl vzhůru. Konečně každému z nich zavěsili jeho lano na železný hák a každý se po něm musel sám vyšplhat nahoru, jak se dalo, což se jim věru nepoštěstilo bez puchýřů. Když jsme tedy byli konečně všichni nahoře, byl otvor opět zakryt a panna nás přívětivě přijala.

Tento sál měl stejné rozměry jako sama věž a bylo v něm šest krásných výklenků, položených o málo výše než sál, takže se do nich muselo vystoupit po třech schodech. Do těchto kapliček jsme byli rozděleni, s tím, abychom tam prosili o život králů a královen. Naše panna mezitím vycházela ven a zase se vracela, dokud jsme neskončili modlitbu. Pak, jakmile

jsme absolvovali potřebné procedury, přineslo dvanáct osob (které předtím tvořily naši hudbu) malými dvířky do středu sálu podivný podlouhlý předmět. Moji druhové jej považovali za pouhou studnu; já jsem si však uvědomoval, že v něm byla uložena ona mrtvá těla. Truhlice, která tvořila jeho dolejší část, měla totiž čtverhrannou podobu a byla tak vysoká, že se do ní dobře vešlo šest těl na sobě. Nato nosiči vyšli opět ven, vzali si nástroje a za líbezné hudby doprovodili do místnosti naši pannu i s jejími služebnicemi. Panna nesla malou skříňku, ostatní samé ratolesti a malé nádoby, některé z nich i planoucí pochodně. Nato nám předaly pochodně do rukou a museli jsme se takto rozestavit kolem dokola kolem studny. Nejbliže k ní stála panna a spolu s ní v kruhu její služebnice s nádobkami a ratolestmi. Pak jsme stáli my s pochodními, nejdále pak muzikanti v rovné řadě a naproti nim, na druhé straně, ostatní panny, také v rovné řadě. Kde se tu vzaly tyto panny, zdali bydlely ve věži, nebo zdali sem byly v noci přivedeny, to nevím; jejich tváře byly vesměs zakryty jemnými bílými rouškami, takže jsem nemohl žádnou rozpoznat.

Nyní panna otevřela svou skříňku; ležela v ní kulatá věc, zavinutá dvojmo do zeleného sametu. Vzala ji, vložila ji do horního kotlíku a pak jej zase zakryla pokličkou, sice plnou dřev, ale s kruhovým okrajem. Potom tam nalila některé z oněch vodiček, jež jsme včera vyrobili. Ty začaly hned vytékat ven ze studny, ale čtyřmi rourkami byly vedeny zase zpět do kotlíku. Pod spodním kotlem bylo umístěno mnoho hrotů, na ně nasadily panny své ampulky, takže žár proudil ke kotli a uváděl kapalinu do varu. Jakmile se začala vařit, nahnula se až k místu **A**, kde bylo mnoho otvorů a těmi padala dovnitř na mrtvá těla; kapalina byla tak horoucí, že rozpustila všechna těla a přeměnila je v liquor. Moji druhové dosud nevědí, co byla ona kulatá zavinutá věc, vložená shora do kotle. Já jsem však vyrozuměl, že to byla hlava mouřenínova a od ní že kapalina získala takový žár.

V místech označených **b**, dokola kolem velkého kotle, bylo opět mnoho otvorů. Do nich panny vetkly své ratolesti. Nevím, zda toto bylo nutné, nebo zdali to bylo jenom z důvodů ceremoniálních; ale na ratolesti vždy čas od času dopadaly kapky ze studně a z nich pak kapala do studně nazpět tekutina o něco žlutější. Tak to trvalo bezmála dvě hodiny; studna běžela stále ještě sama od sebe, ale čím dále tím více slábla.

Mezitím muzikanti odstoupili a my jsme se procházeli sem a tam po sále. Byl tak vybraně zařízen, že jsme měli dostatek příležitosti si ukrátit čas; bylo tu množství soch, obrazů, orlojů, varhan, vodotrysků a podobných věcí, na nic nebylo zapomenuto.

Konečně došlo na to, že se studna zastavila a už nechtěla téci. Panna proto přikázala, aby přinesli velkou zlatou kouli. Docela vespod na studni byl čep. Tím nechala vytéci do koule všechnu materii, která se předtím rozpustila tím horoucím kapáním. Bylo toho pořádných pár měr a bylo to silně rudé. Ostatní tekutinu, která ještě zbyla nahoře v kotli, vylili. Studnu pak,

kteřá teď byla o mnoho lehčí, vynesli zase ven. Zdali ji pak venku otevřeli, nebo zdali bylo použitelné ještě něco dalšího z těch mrtvých těl, to vlastně nemohu říci. Tolik však vím, že tekutina, která byla zachycena do koule, byla mnohem těžší, než aby ji šest nebo ještě více z nás dokázalo unést, ačkoli – posuzováno podle velikosti – by neměla být příliš těžká ani pro jednoho muže. Když byla konečně i koule s námahou dopravena ven ze dveří, zůstali jsme tu opět sedět sami. Protože jsem zaslechl kroky nad námi, o patro výš, začal jsem se ohlížet po svém žebříku.

Tehdy bylo možno slyšet z úst mých druhů podivuhodné domněnky o oné studni. Protože totiž měli za to, že mrtví jsou uloženi v zámecké zahradě, nemohli se myšlenkami nijak vpravit do našeho laborování. Já jsem děkoval Bohu, že jsem byl tehdy v tak příhodnou dobu vzhůru a že jsem viděl, což mi pomohlo lépe chápat všechno počínání naší panny.

Po čtvrtrohodině zvedli nahoře poklop a nám přikázali, abychom přišli nahoru. Stalo se tak jako prve, s pomocí křidel, žebříku a lan. Nemálo mě mrzelo, že panny si šly nahoru jinou cestou, kdežto my jsme se museli tak lopotit. Ale říkal jsem si, že to asi musí mít nějaký zvláštní důvod a že musíme ponechat nějakou zásluhu i tomu starému muži. Ani křídla nebyla oněm jinak k žádnému užítku, jen a jen k tomu, aby mohli otvorem vyletět nahoru. Konečně jsme tedy přestáli i to a otvor byl zase uzavřen.

Uprostřed sálu visela na silném řetěze naše zlatá koule. Stěny se skládaly ze samých oken, mezi dvěma okny pak byly vždycky umístěny dveře. Ty však nesloužily k ničemu jinému, než že zakrývaly velká leštěná zrcadla. Okna a zrcadla byla navzájem opticky tak seřizena, že ačkoli slunce (jež tehdy svítilo nadmíru jasně) vysílalo své paprsky jenom na jedny dveře, stačilo otevřít okna směrem k slunci a dveře před zrcadly, aby v celém sále bylo vidět jedno slunce vedle druhého, a vlivem zvláštní, umné refrakce všechna zasahovala zlatou kouli, jež visela uprostřed. Protože koule byla už sama o sobe blyštivě vyleštěna, vydávala takovou záři, že nikdo z nás nemohl ani otevřít oči. A tak jsme se museli dívat okny ven až do té doby, kdy koule byla dostatečně rozpálena, tak, jak to bylo nutné. Tady snad mohu povědět, že to, co jsem na těchto zrcadlech viděl, byl asi nejpodivuhodnější úkaz, jaký kdy příroda přivedla na světlo neboť jednak byla všude samá slunce, jednak ale koule uprostřed svítila ještě jasněji (takže pohled na ní – podobně jako pohled na slunce – jsme skutečně nemohli snést ani na okamžik). Konečně panna rozkázala, aby zrcadla byla opět uzavřena a okna zakryta, aby koule zase poněkud vychladla; stalo se tak v sedm hodin.

Byli jsme tomu rádi, protože jsme teď mohli mít volno a trochu se posilnit snídaní. Toto pohoštění bylo opět značně filosofické a nebylo nebezpečí, že bychom mohli propadnout nezřízenosti, ale nouzi jsme neměli. A také naděje na budoucí radost (na kterou nás panna ustavičně odkazovala) nás tak rozveselovala, že jsme nedbali žádné námahy nebo nepřijemnosti. I o svých společnících, kteří pocházeli z vysokého stavu, mohu po pravdě dosvědčit, že nikdy nezavzpomínali na svou kuchyni nebo tabuli, nýbrž nacházeli zalíbení jedině v tom, že se mohli účastnit takové dobrodružné fyziky a uvědomovat si při ní moudrost a všemohoucnost Stvořitelovu.

Když jsme pojedli, pustili jsme se zase do práce, neboť koule už sdostatek vychladla. Musili jsme ji pracně a s námahou sejmut s řetězu na zem. Teď vypukla disputace, jak bychom měli kouli nejlépe rozdělit, neboť jsme měli příkaz, abychom ji uprostřed rozřízli vedví. Konečně musel vykonat své špičatý diamant. Když jsme jim tedy otevřeli kouli, nebylo v ní nic jiného kloudného, než krásné, velké, sněhobílé vejce. Nadmíru jsme se radovali, že se tak pěkně vyvedlo; panna měla totiž pořád obavy, že snad skořápka bude ještě příliš měkká. Stáli jsme

okolo toho vajíčka s takovou radostí, jako bychom je byli sami snesli. Ale panna je dala brzy vynést, sama se také zase od nás vzdálila a jako vždy uzamkla dvéře. Jak venku naložili s vejcem, nebo zdali s ním snad neprovedli něco tajného, to nevím, ale ani si to nemyslím.

Zase jsme musili strávit pospolu čtvrt hodinovou přestávku, než byl otevřen třetí otvor a než nás naše pomůcky dopravily do čtvrtého poschodí (či podlaží). V tomto sále jsme našli velký měděný kotel, naplněný žlutým pískem. Ten byl zahříván chatrným ohničkem a my jsme do něho zahrabali vejce, aby tam plně zmaturovalo. Kotel byl čtverhranný. Na jedné straně byly na něm napsány velkými písmeny tyto dva verše:

O.BLI.TO.BIT.M. LI.
KANT.I.VOLT.BIT.TO.GOLT.

Na druhé straně stála tato tři slova: SANITAS.NIX.HASTA¹

Na třetí nebylo nic než toto jediné slovo:

F I A T.²

Ale na zadní straně stál celý velký nápis tohoto znění:³

QUOD
Ignis: Aer: Aqua: Terra:
SANCTIS REGUM ET REGINARUM NOSTR: Cineribus.
Eripere non potuerunt. Fidelis
Chymicorum Turba. IN HANC
URNAM Contulit.
Ad.

Zdali tím byl míněn písek nebo vejce, to předkládám učeným lidem k disputaci; já činím pouze svou povinnost a neponechávám to nezaznamenáno.

Naše vajíčko bylo hotové a vyňali jsme je z kotle. Nebylo však třeba je rozklepávat, neboť pták, který tam byl uvězněn, se ihned sám prodral ven. Projevoval se velmi vesele, byl však ještě tuze krvavý a nevzhledný. Posadili jsme jej nejprve na teplý písek. Potom panna rozkázala, že ho musíme dobře uvázat, než dostane první krmení, jinak by nám prý všem dal náramně zabrat. Zařídili jsme se podle toho. Hned nato mu přinesli jídlo; jistě to nebylo nic jiného než krev popravených, opět zředěná preparovanou vodou. Pták nám tím pokrmem rostl před očima tak velice, že nám bylo zjevné, proč nás panna před ním varovala. Klofal a škrábal kolem sebe tak nepřátelsky, že kdyby mohl s některým z nás naložit podle své vůle, byl by s ním učinil náramně krátký proces.

Byl nyní celý černý a divoký, proto mu přinesli jiný pokrm; snad to byla krev některé jiné královské osoby. Z toho mu zase vypadalo všechno černé peří a místo toho mu vyrostlo jiné, sněhobílé. Také už byl trochu krotší a dalo se s ním lépe vycházet, ale zatím jsme mu

nedůvěřovali. Třetím pokrmem se mu začínalo peří barvit, a to tak krásně, že jsem podobnou nádheru barev neviděl, co jsem živ. Také byl navýsost krotký a tak mile se k nám lichočil, že jsme ho se svolením panny vyprostili z pout.

„Nyní by se slušelo□, tak se ujala panna slova, „protože vaše píle i vůle a pomoc našeho starého daly ptáku život i nejvyšší dokonalost, abychom to vše také s radostí oslavili.“ Poručila tedy prostřít na oběd, abychom se zase zotavili. Nejožehavější práce prý je za námi a je prý také na místě, abychom začali mít užitek a potěšení z vykonaného díla. Tu jsme se museli dát do smíchu sami sobě – seděli jsme tu přece všichni ve svých smutečných šatech a to nám přece jenom připadalo trochu jako výsměch pro nějaké radovánky. Panna se nás v jednom kuse vyptávala, snad aby vyzkoumala, kdo by se nejlépe hodil pro její další úmysly. Nejvíce jí však záleželo na procesu tavení a měla náramně zalíbení v tom, když se někdo vyznal v jemných fortelech, jaké zvlášť vyznačují umělce. Oběd netrval tentokrát déle než tři čtvrtě hodiny. Většinu této doby jsme však strávili s naším ptákem – museli jsme mu stále dávat žrát z jeho krmě; tentokrát si však už zachoval svou velikost. Po obědě nás nenechali dlouho trávit pokrmu, nýbrž když panna se od nás vzdálila a vzala s sebou i ptáka, otevřeli nám pátý sál, kam jsme se opět dostali svrchu uvedeným způsobem, abychom tam nabídli své služby. V tomto sále byla našemu ptáku přichystána lázeň, tu jsme museli obarvit bílým práškem, až se zdálo, jako by to bylo samé mléko. Zprvu, když jsme tam ptáka posadili, bylo studené, což ho velice uspokojovalo, pil z ní a roztomile si tam hrál. Když se ale začala nahřívat od hořáků, které byly umístěny pod kotlem, měli jsme co dělat, abychom ho udrželi v lázni. Přiklopili jsme proto kotel víkem, jen hlavu jsme mu nechali vyčuhovat otvorem; tak nakonec ztratil v té lázni všechno své peří a byl najednou tak hladký jako člověk. Jinak mu žár neuškodil, čemuž jsem se náramně podivil, neboť jeho peří se v té lázni dočista rozpustilo a lázeň se jím zabarvila do modra. Konečně jsme vypustili ptáka na svobodu, i vyskočil sám z kotle, leskle hladounký, že na něho byla radost pohledět. Protože si však přece jen počínal poněkud divoce, musili jsme mu upevnit kolem krku obojek s řetězem. Tak jsme ho nyní vodili sem a tam po sále.

Zatím jsme rozdělali pod kotlem silný oheň, uvedli lázeň do varu a vařili ji tak dlouho, až se proměnila v jediný modrý kámen. Ten jsme vyňali; nejprve jsme jej roztloukli, pak jsme jej museli rozetřít na zvláštním kameni a konečně přetřít takto získanou barvou ptákovi celou jeho kůži. Teď byl na něho pohled ještě roztodivnější, byl totiž celý modrý, s výjimkou hlavy, ta zůstala bílá.

Tím také skončila naše práce v tomto poschodí, a když se panna se svým modrým ptákem s námi rozloučila, byli jsme obesláni otvorem ve stropě do šestého poschodí. Odebrali jsme se tam, ale očekával nás tam převeliký zármutek.

Doprostřed tohoto sálu postavili oltářík, naveskrz takový, jak jsem jej popsal svrchu v královské síni. Stálo na něm uvedených šest věcí a pták sám byl sedmý. Nejprve ho postavili ke studánce, z té se důkladně napil. Nato klofl bílého hada, až mu krev tryskala proudem. Tuto krev jsme musili zachytit do zlaté misky a nalít ji ptákovi, ač se mocí vzpíral, do krku. Pak jsme hadovi ponořili hlavu do studánky, tím zase ožil a hned zalezl do své lebky, takže jsme ho dlouho neviděli. Mezitím se otáčela hvězdná sféra stále dokola, až vytvořila požadovanou konjunkci. V tom okamžení odbily hodiny jednu. Nato nastala další konjunkce, tu udeřil zvoneček dvě. A když jsme konečně zpozorovali třetí konjunkci a zvonek ji opět ohlásil, položil nebohý pták sám pokorně svůj krk na knihu a dal si dobrovolně useknout hlavu od jednoho z nás, kterému tento úkol připadl losem. Ale nevyšla z něho ani kapka krve, dokud mu neotevřeli prsa; tu teprve vytryskla krev a byla tak svěží a jasná, jako by prýštila z rubínové studánky.

Jeho smrt nás převelmi zarmoutila, i když jsme museli mít na paměti, že by nám pouhým ptákem bylo sotva pomůženo. A tak jsme nechali věci pokračovat jejich během. Sklidili jsme z oltáře, co bylo třeba, a pomohli jsme panně spálit na oltáři tělo ptáka i s přivěšenou tabulkou ohněm, rozžatým od svíčky. Popel jsme potom několiknásobně čistili a pečlivě uložili do schránky z cypřišového dřeva. Zde nemohu zamlčet, jaký kousek nyní panna sehrála mně a ještě dalším třem. Když jsme tedy pečlivě uložili popel, ujala se panna zase slova. „Milí a vzácní páni, došli jsme až do šestého sálu a už nás čeká jenom jeden další, aby naše námaha skončila a abychom se mohli navrátit do našeho zámku a vzkřísit naše nejmilostivější pány a paní. Bylo by opravdu mým srdečným přáním, abych mohla potvrdit, že jste si všichni, jak jste tu pohromadě, počínali tak, že bych to našemu nejvznešenějšímu králi a královně mohla ohlásit s vrcholným uznáním a vyzískat pro vás i náležitou odplatu. Protože jsem však proti své vůli shledala, že tito čtyři (při těch slovech ukázala na mne a ještě na tři) se osvědčili jako laboranti leniví a pramálo ochotní k práci, a protože pro svou lásku k jednomu a každému je ani přes to nehodlám volat k plně zaslouženému trestu, rozhodla jsem se učinit aspoň to – aby takováto nesvědomitost nezůstala dočista nepotrestána –, že oni samojedini zůstanou vyloučení z nadcházející sedmé, ze všech nejnádhernější akce a tím pak od nich bude odňata nutnost, aby si ještě něco odpykali u Královského Veličenstva.“ Jak mi po takovéto řeči bylo u srdce, nechť jen kdokoli sám uváží, neboť panna se tvářila tak vážně, že se nám v tu ránu začaly po tvářích koulet slzy a měli jsme za to, že jsme ze všech lidí ti nejubožejší. Nato odeslala panna jednu ze služebných, jichž bylo vždy hojně po ruce) a dala přivolat muzikanty; ti nám museli na potupu a posměch zatroubit k odchodu z místnosti a činili to tak okázale, že byli sami smíchy sotva s to foukat na své cinky. Nejvíc nás však mrzelo, že i panna se tak smála našemu pláči, našemu hněvu a naší nevoli. Snad byli i mezi našimi druhy někteří, kteří nám přáli takovéto neštěstí.

Dopadlo to však jinak. Jakmile jsme totiž vyšli ven před dveře, domlouvali nám hudebníci, že je teď na místě, abychom se jen a jen radovali. Vystoupili jsme za nimi po točitých schodech a ty nás dovedly nad sedmé poschodí až do podkroví. Tam jsme našli onoho starce, kterého jsme mezitím neviděli; stál nad malou kulatou píckou. Přijal nás přátelsky, poblahopřál nám také od srdce, že jsme byli pannou vyvoleni k úkolu, který nás čeká. Když se doslechl o tom, jaké leknutí jsme právě prožili, div že se smíchy nepotrhal nad tím, že jsme se pro takové štěstí oddávali tak zlým pocitům. □Poučte se z toho,“ řekl, „milí synáčkové, že člověk nikdy neví, jak dobře to s ním Pánbůh myslí.“ Zatímco jsme tak rozmlouvali, přiběhla k nám i panna se svou schránkou. Když se nám dosyta vysmála, přesypala popel do jiné nádoby a schránku naplnila čímsi jiným. Poznamenala přitom, že nyní musí těm ostatním umělcům sehrát patřičnou komedii, a my ať zatím dbáme pokynů starého pána a nepolevujeme v dosavadní píli. S tím se s námi rozloučila a odebrala se do sedmého sálu, kam obeslala naše druhy. Co tam s nimi nejprve prováděla, nemohu vědět, jednak protože jim bylo co nejpřísněji zakázáno cokoli prozradit, jednak jsme byli příliš zaměstnáni, než abychom jim mohli přihlížet podlahou. Naše práce spočívala v tomto: Popel jsme museli navlhčit vodou, kterou jsme předtím připravili, takže se z něho stalo jakési řídké těsto. Tuto hmotu jsme pak dali nad oheň, až byla pěkně horká. Takto horkou jsme ji pak nalili do dvou malých formiček - modelů a nechali ji tam trochu vychladnout. (Tady jsme měli chvíli čas, abychom přihlíželi našim druhům několika umělými štěrbinami. Ti se rovněž činili kolem pece, přičemž každý musel sám rozdmýčovat oheň dlouhou rourkou. Tak stáli kolem dokola a foukali, div jim nedocházel dech, ale myslili si, že na tom jsou kdovíjak znamenitě proti nám. To foukání trvalo tak dlouho, dokud nás náš starý pán zase nepovolal k práci; nemohu proto říci, co se dalo potom.)

Otevřeli jsme formičky, a hle, v nich se objevily dvě krásné, světlé a jakoby průsvitné postavičky, že něco podobného lidské oko nikdy nespátřilo, chlapeček a holčička. Každá z nich

měřila pouhé čtyři palce a co mě nejvíc udivovalo, bylo, že nebyly tuhé, ale měkké, z masa jako jiní lidé, jenže jim chyběl život. Proto také věřím, že i postava paní Venuše byla vytvořena takovýmto způsobem. Ta dvě andělsky spanilá děťátka jsme nejprve položili na dvě atlasové podušky a dívali jsme se na ně hodnou chvíli, až jsme z toho přelíbezného divadla byli dočista jako omámeni. Starý pán se však do toho vložil a přikázal nám, abychom vzali krev ptáka, kterou jsme předtím zachytili do zlaté misky a nechali ji padat kapku po kapce do úst postavíček. Obě tím začaly vůči ledně růst, a byli - li předtím už krásní, když byli tak drobouncí, byli teď v proporcích ještě krásnější, takže by věru v té chvíli měli být u toho všichni malíři, aby pocítili nemohoucnost svého umění před těmito výtvy přírody.

Byli teď již tak velcí, že jsme je museli přenést z podušek na dlouhý stůl, pokrytý bílým sametem. Stařec nám přikázal, abychom je přikryli až po prsa jemnou bílou přikrývkou z dvojitého hedvábí. Pro jejich nevýslovnou krásu nám to bylo náramně proti mysli. Ale abych to zkrátil: ještě než jsme takto spotřebovali všechnu krev, dorostly už obě postavy do správné velikosti dospělých lidí. Vlasy měly zlaté a kučeravé. Podoba Venušina, o níž jsem vyprávěl, nebyla ničím ve srovnání s nimi. Ale postrádaly ještě přirozené teplo a nic nevnímaly, byly to mrtvé obrazy, i když měly přirozenou barvu těla. Z obavy, že by mohly vyrůst víc, než bylo třeba, nechtěl už stařec, abychom je dále živili, nýbrž přetáhl jim přikrývku až úplně přes obličej a dal rozmístit kolem dokola stolu hořící pochodně. Čtenáře tady musím varovat, aby snad toto osvětlení nepokládali za cosi nutného; záměr starcův byl pouze ten, abychom nepostřehli, kdy vlastně do obou postav vjede duše. Také bychom to nebyli zpozorovali, kdybych já sám už dvakrát předtím nebyl viděl ony plameny. Ale ostatní tři jsem ponechal v jejich víře, a tak se stařec také nedozvěděl, že jsem pak sám spatřil něco navíc.

Vyzval nás, abychom usedli na lavici naproti stolu. Brzy se dostavila i panna s hudbou a celým svým průvodem. Nesla dvoje krásné bílé šaty, jaké jsem v zámku ještě nikdy nespapřil; také bych je nedovedl popsat, protože jsem myslil nejinak, než že jsou z čirého křišťálu; byly však měkké a nebyly nijak průhledné. Zkrátka, nedovedu vypovědět, jaké vlastně byly. Panna je položila na stůl. Když rozmístila své družky po lavicích kolem dokola, začnou i se starým pánem provádět kolem stolu mnoho všelijakých kejklí, s tím úmyslem, aby nás obalamutili. Všechno se to odehrávalo, jak jsem řekl, pod střešou, která měla podivuhodný tvar. Byla zevnitř sklenuta ze sedmi polokoulí, z nichž prostřední byla poněkud vyšší a ve svém nejvyšším bodě měla malý kulatý otvor. Byl až do této chvíle uzavřen a nikdo z ostatních si ho nepovšiml. Po mnoha ceremoniích vejde do místnosti šest panen, každá z nich nese velikánskou trubu a každá ta trouba je ovinuta kolem dokola jakýmsi věncem ze zeleného listí, připraveného k zapálení. Stařec odklidí několik pochodní, umístěných v hlavách obou postav, odkryje jim tváře, pak vezme do rukou jednu z trub a přiloží ji k ústům jedné z nich. Učiní to tak, že vrchní, rozšířená část trouby přijde právě pod onen otvor, o němž jsem se zmínil. V této chvíli nespouštějí mí druhové oči z obou postav, jen já měl jiné myšlenky. Neboť jakmile zapálili na troubě ono listoví nebo věnec, viděl jsem, že zároveň odkryli nahoře ve střeše otvor, z něhož se vynořil svítivý planoucí pruh a sjel trubicí dolů do neoživeného těla. Potom zase zakryli otvor a trubu odložili. Moji druhové se dali touto komedií ošálit a měli za to, že postava ožila ohněm z listí – jakmile totiž přijala duši, otevřela oči a zase je zavřela; jinak se ještě skoro nehýbala. Pak jí stařec přiložil k ústům druhou trubu, opět ji zažehl a opět spustil trubicí plamen duševního ohně; tak se to opakovalo celkem třikrát u každé z obou postav. Pak uhasili všechny pochodně a odklidili je pryč.

Sametovou pokrývku stolu jsme z obou stran přeložili přes obě oživé postavy, pak jsme rozložili skládací lůžko s nebesy a odnesli je zavinuté do připraveného lůžka; tam jsme je

vybalili z pokrývky a uložili pěkně vedle sebe. Pak jsme zatáhli záclonu a nechali je hodnou chvíli spát.

Byl už čas, aby se panna podívala, jak se činí naši ostatní umělci. Ti byli dobré mysli, neboť – jak mi panna později sdělila – musili pracovat se zlatem. (I to patří k tomuto umění, ale není to jeho nejvznešenější, nejpůsobivější a nejlepší část.) I jim byla předána ke zpracování část popela, takže myslili jinak, než že celý pták tu byl kvůli zlatu a jím že se také popraveným navrátí jejich život.

My jsme tu zatím tiše seděli a čekali, až se naši snoubenci probudí; to trvalo asi půl hodiny. Z ničeho nic se opět dostavil rozverný Cupido, a když nás po radě pozdravil, rozletěl se k nim pod závěsy a dorážel na ně tak dlouho, až procitli. Otevřeli oči s velkým údivem a byli přesvědčeni, že spali od té hodiny, kdy byli popraveni, až do teď. Cupido, když je probudil a když se jeden na druhého opět upamatovali, odlétl trochu stranou, aby se mohli ještě více zotavit, a začal zatím provozovat své šprýmy s námi. Na jeho naléhání musila nakonec spustit hudba, aby se rozhostilo trochu víc veselí.

Nedlouho nato přišla i sama panna. Když vzdala pokorný hold mladému králi a královně, kteří byli dosud trochu zmalátnělí a políbila jim ruce, donesla jim ony dvoje šaty, o nichž jsem se zmínil. Oni je oblékli a předstoupili před nás. Byla tu už přichystána dvě krásná křesla, do nich se posadili a nyní jsme je mohli pozdravit i my s nejuctivější úklonou. Král nám osobně poděkoval co nejmilostivěji a ze své strany nám přislíbil veškeru milost.

Bylo už okolo páté hodiny, nemohli jsme se tedy déle zdržovat; jen co byly naloženy nejvzácnější věci, musili jsme doprovodit mladý královský pár po točitých schodech, všemi branami a kolem všech stráží až k lodi. Nasedli do ní ještě s četnými pannami a s Cupidem. Odjeli tak rychle, že jsme je brzo ztratili z dohledu. Jak jsem se dozvěděl, vyjeli jim vstříc s několika velkými loděmi, a tak se přeplavili během čtyř hodin přes celé moře, což byla hezká řádka mil.

Po páté hodině dostali muzikanti příkaz, aby odnesli všechny věci dolů na loď a připravili se k odplutí. Protože jim to ale šlo poněkud pomalu, přizval k tomu starý pán ještě část svého skrytého vojska. Tito vojáci byli dotud schováni v náspu, takže jsme nikoho z nich neviděli, ale uvědomil jsem si teď, že věž byla dobře vybavena k obraně. Vojáci byli brzo hotovi s našimi věcmi, takže nám už nezbývalo na práci nic než povečeřet.

Když už byly stoly prostřeny, dovedla nás panna konečně k našim druhům. Museli jsme předstírat opravdový žal a potlačovat smích. Oni se však stále na nás mračili, i když někteří měli s námi soucit. Při večeři pobyl s námi i starý pán, a byl to náramně přísný inspektor. Nikdo totiž nedokázal pronést nic tak důvtipného, aby mu to nevyvrátil nebo nepopravil, nebo aspoň k té věci nepřičinil dobré ponaučení. Od něho jsem se přiučil nejvíce. Bylo by asi dobře, kdyby vůbec každý mohl s ním pobýt a poučit se sám o sobě, leccos by pak nemusilo dopadat tak žalostně.

Po večeři nás starý pán zavedl nejprve do komnat se svými uměleckými sbírkami, jež byly rozmístěny porůznu po hradbách. Viděli jsme tam tak podivuhodné výtvořiny přírody i jiné věci, které podle přírody vytvořil lidský důvtip, že bychom tam měli ještě asi celý rok nač se dívat. Prohlíželi jsme si to při světle pochodní ještě dlouho do noci. Konečně, protože jsme už opravdu toužili více po spánku, než abychom viděli mnoho dalších neznámých věcí, zavedli nás do ložnic. Uchystali nám tu uvnitř náspu nejen dobré, skvostné postele, ale navíc i nadmíru

úhledné světničky. Udivilo nás to tím spíše, že jsme si ještě dobře vzpomínali, jak jsme se včera museli uskrovnit. V takové ložnici se mi dobře odpočívalo. A protože už ze mne spadla většina starostí a byl jsem zmožen ustavičnou prací, dopomohlo mi tichouнкé šumění moře k vydatnému a klidnému spánku bez jediného snu. Spal jsem tak od jedenácti hodin až do rána do osmi.

1 Zdraví. Sníh. Kopí.Č

2 Staniž se.Č

3 Co oheň – vzduch – voda – země nemohly vyrvat posvátnému popelu našich králů a královen, snesl věrný zástup chymiků do této schránky. Pokračování znamená patrně: L.P. 1459 P(aracelsus) H(ohenheimensis) M(edicinae) D(octor).Č

Sedmý den

Po osmé hodině jsem se probudil, rychle jsem se oblékl a chtěl jsem se opět odebrat do věže. Jenomže uvnitř v hradbách bylo tolik rozličných temných chodeb, že jsem hodnou chvíli bloudil, než jsem se vymotal ven. Obdobně se vedlo i jiným, až jsme se nakonec všichni zase sešli v nejdolejší, klenuté místnosti věže. Tam nám dali jednobarevné žluté kutny a vrátili nám naše zlatá rouna. Při té příležitosti nám panna vyjevila, že jsme rytíři Zlatého kamene, čehož jsme si do té doby nebyli nikdy vědomi. Když jsme se tedy takto upravili a posnídali, daroval starý pán každému zlatou minci; na jedné straně stála tato slova:

AR. NAT. MI.¹

Na druhé straně stálo:

TEM. NA. F.²

Doprovodil to napomenutím, abychom nejednali jinak, než jak nám ukazuje tato pamětní mince. Nato jsme vyrazili ven k moři.

Naše lodě byly vyzdobeny tak skvostně, že se to nedalo vysvětlit jinak, než že všechny ty krásné věci tam musely být zvlášť dopraveny. Lodí bylo dvanáct, šest našich a šest starého pána. Ten osadil své lodi samými vyparáděnými vojáky, sám se však odebral mezi nás na naši loď, kde jsme byli všichni pohromadě. Do první lodě se posadili muzikanti, jichž starý pán měl také velký počet; pluli před námi, aby nás obveselovali. Na lodních vlajkách bylo 12 nebeských znamení; loď, v níž jsme seděli, nesla znamení vah. Kromě jiných pozoruhodností byly na této lodi také divukrásné hodiny, jež nám ukazovaly každou minutu. Moře bylo tak tiché, že plout po něm působilo obzvláštní potěšení. Ještě větší potěšení nám však poskytoval hovor starcův. Starý pán nám dovedl tak krátit čas podivuhodnými příběhy, že bych byl s ním chtěl plout po celý život.

Mezitím postupovaly lodě velmi rychle kupředu a nebyli jsme ani dvě hodiny na cestě, když nám lodivod už ohlásil, že vidí skoro celé jezero pokryté loďmi. Z toho jsme vyrozuměli, že nám chystají uvítání. Bylo tomu tak. Když jsme se z moře svrchu zmíněným průplavem přiblížili až k jezeru, čekalo tam už na pět set lodí. Jedna z nich se třpytila celá zlatem a drahokamy; v té seděli král a královna a s nimi větší počet urozených pánů, pani a panen. Jakmile jsme se přiblížili na patřičný dohled, začalo se na obou stranách pálit ze všech děl a do toho ještě vpadly větší a menší trouby a bubny takovým burácením, až se z toho lodě na jezeře začaly otřásat. Když jsme konečně připluli až na jezero, obklopily nás všechny ty druhé lodě, takže jsme museli zastavit.

Nastalo ticho. Jménem královým nyní předstoupil starý Atlas a pronesl krátkou, ale

vybroušenou řeč. Vítal nás nazpět a tázal se, zdali je připraven dar pro krále a královnu. Moji kamarádi z druhé skupiny nemohli za nic pochopit, jak prý král mohl vstát z mrtvých; mínili jinak, než ho budou muset křísit k životu. Nechali jsme je při jejich údivu a stavěli jsme se jako že i nám to je divné.

Když Atlas domluvil, předstoupil náš starý. Odpovídal poněkud rozvláčněji. Přál králi a královně mnoho štěstí a potomstva a předal jim malou ozdobnou skříňku. Co v ní bylo, nevím; byla však svěřena do úschovy Cupidovi, který se stále proháněl mezi oběma snoubenci. Když skončily proslovy, začalo se zase radostně střílet a pak jsme se plavili ještě delší dobu společně, až jsme dospěli k pobřeží.

Bylo to nedaleko první brány, té, kterou jsem se nejprve dostat dovnitř. Na tomto prostranství čekal zase veliký zástup králových dvořanů a s nimi několik set koní. Sotva jsme přirazili ke břehu a vystoupili, podávali nám král i královna všem obzvlášť přátelsky ruce a pak jsme museli nasednout na koně. Tady bych rád poprosil čtenáře velmi snažně, aby se snad nedomníval, že to, co bude nyní následovat, uvádím pro nějakou svou slávu nebo z pýchy, nýbrž aby mi věřil, že o poctě, které se mi zde dostalo, bych nejraději zcela pomlčel, kdyby nebylo ze zvláštních důvodů nezbytné se o ní zmínit. Jednoho po druhém nás rozdělili mezi panstvo. Náš stařec však a já nehodný jsme museli jet vedle krále a každý z nás nesl sněhobílou korouhev s červeným křížem. Mne k tomu ovšem potřebovali pro mé stáří, neboť jsme takto oba dva měli dlouhé šedivé vousy a vlasy. Na klobouku jsem měl stále připjaty své známky; mladý král si jich brzo všiml a hned se zeptal, zdali já jsem byl ten, kdo tyto známky dokázal vyzískat při průchodu branou? Velmi pokorně jsem odpověděl; „Ano.“ Tu se dal do smíchu a prohlásil, že už nepotřebuji žádné další ozdoby, neboť jsem prý jeho otcem. Pak se mne tázal, za co jsem ty známky vyměnil. Na to já, že za vodu a sůl. Podivil se, kde že jsem nabral tolik důvtipu. A tak jsem si dodal odvahy a vyprávěl jsem, jak se všechno sběhlo s mým chlebem, holubicí a havranem. Byl spokojen a dodal výslovně, že mi přitom Bůh musel uštedřit obzvlášť mnoho štěstí.

Za takového hovoru jsme přijeli k první bráně, kde stál stále týž strážce v modrých šatech. Držel v ruce jakousi supliku. Sotva mě spatřil vedle krále, předal mi supliku s poníženou prosbou, abych králi připomněl, jak mi tehdy věrně posloužil. Zeptal jsem se krále nejprve, ví - li něco o tomto strážci. Odpověděl mi přívětivě, že to je věhlasný, vynikající astrolog, který se vždy těšil veliké úctě u jeho královského otce. Kdysi však se prý prohřešil proti paní Venuši, neboť ji obhlížel na lůžku, na němž spočívala. Proto mu bylo uloženo za trest, aby hlídal tak dlouho v první bráně, až ho někdo odtamtud vysvobodí. „A je možné ho nějak vysvobodit?“ tázal jsem se. „Ano,“ pravil král. „Najde - li se někdo, kdo se prohřeší stejně jako on, musí se postavit na jeho místo a on bude volný.“ To slovo mi proniklo k srdci, neboť svědomí mě usvědčovalo, že jsem se dopustil právě takového činu jako on; ale mlčel jsem a předal jsem supliku. Jakmile ji král přečetl, ulekl se tak velice, že si toho povšimla i královna, která jela za námi ve společnosti našich panen a ještě jedné královny (té, o které jsem se už zmínil při zavěšování závaží na váhu). Zeptala se ho proto hned, co znamená ten dopis. Král však nechtěl dát na sobě nic znát, zastrčil dopis a začal mluvit o jiných věcech. Kolem třetí hodiny jsme se tak dostali dovnitř do zámku.

Sestoupili jsme s koní a doprovodili jsme krále až do jeho sálu (o němž už byla řeč). Král hned povolal k sobě do malé světničky starého Atlase a ukázal mu dopis; ten neotálel a odjel zase ven ke strážci, aby se o věci dozvěděl poněkud více.

Nato mladý král usedl i se svou chotí a dalšími pány, paními a pannami. Tehdy začala

naše panna vysoko velebit námi vynaloženou píli, námahu i práci, s prosbou, aby král nás královsky odměnil, jí však aby zprostil oné služby, jíž byla až doposud pověřena. Nato povstal i starý pán a dosvědčoval, že všechno, co panna uvedla, je pravda a že je proto spravedlivé, aby obě strany byly uspokojeny. Pak jsme museli na krátký čas odstoupit. Bylo rozhodnuto, že každý z nás bude smět pronést jedno přání a to mu bude splněno, neboť prý není pochyby, že rozumný člověk vysloví to nejlepší možné přání. Dostali jsme lhůtu na rozmyšlenou až do večere. Král a královna se zatím dali do hry, aby si ukrátili chvíli. Trochu se to podobalo šachům, ale mělo to jiná pravidla. Bojovaly tu proti sobě ctnost a neřest a bylo znamenitě vidět, jakými praktikami stroji neřesti úklady proti ctnosti a jak je možno jim čelit, a probíhalo to tak způsobně a umně, že bych si přál, abychom i u nás měli takovouto hru.

Během hry se vrátil Atlas. I když svou zprávu podal v tajnosti, vrazila se mi červeň do tváří i do uší, protože svědomí mi nedalo pokoj. Pak mi král podal supliku, abych si ji sám přečetl. Její obsah byl asi tento: Strážce přál nejprve králi hojně štěstí a potomstva, aby jeho rod se rozmohl široko daleko. Dále oznamoval, že se naplnil den, kdy má být podle královského příslibu zproštěn služby v bráně. Venuše prý byla odkryta jedním z králových hostí, jeho pozorování že ho nemohou klamat. Necht' Královské Veličenstvo provede ostrou a pečlivou inkvizici, aby se přesvědčilo, že jeho odhalení je pravdivé. Neshledá - li král, že tomu tak je, že je ochoten zůstat v bráně až do svého skonání. Prosí dále co nejponiženěji, aby mu Královské Veličenstvo dovolilo zúčastnit se na vlastní nebezpečí dnešní večere, doufá prý, že sám vypátrá pachatele a tak dojde kýženého vysvobození. To vše bylo podáno obšírněji a duchaplněji. Ctil jsem jeho bystrého ducha, ale na mne to bylo příliš ostré, a byl bych býval velmi povděčen, kdybych ten dopis nebyl dostal do ruky. Napadlo mi však, zdali by se mu snad nemohlo pomoci, kdybych to vyslovil jako své přání? Otázal jsem se proto krále, zdali není žádná jiná cesta k jeho vysvobození „Ne,“ odpověděl král, „neboť jsou tu zvláštní okolnosti. Ale tu jeho žádost pro tento večer mu můžeme splnit.“ A vyslal jednoho ze služebníků, aby ho přivedl.

Mezitím byly připraveny stoly v sále, v němž jsme předtím nikdy nebyli. Zde byl vrchol vši nádhery a sál byl zařízen takovým způsobem, že by bylo zbytečné, kdybych i jen začal o tom vyprávět. Uvedli nás tam za obzvlášť velkolepých obřadů.

Cupido tentokrát chyběl. Jak jsem se doslechl, rozhněvala ho pohana, která postihla jeho matku. Zkrátka: můj skutek a suplika předaná králi způsobily mnoho smutku. Králi se zdálo na pováženou, aby vyslychal své hosty, a to zvlášť proto, že by se tak o věci dozvěděli i ti, kteří zatím nic netušili. Dal proto strážci samému, který se dostavil, pokyn, že má všechny ostře pozorovat, a sám se stavěl tak veselým, jak to jen šlo. Ale konečně se všichni zase začali vracet do veselé nálady a vést všelijaké kratochvilné i užitečné hovory. Jak probíhala traktace a jaké přání byly další ceremonie, není třeba vyprávět, protože čtenáři by to nebylo k užitku a ani mému úkolu by to nijak neprospělo. Všechno však bylo nadmíru krásné, a to spíše z hlediska umění a lidské obratnosti, jež se zde uplatnily, než proto, že bychom byli obtíženi pitím. Byla to poslední a nejnádhernější hostina, jíž jsem se zúčastnil.

Po hodu byly rychle odklizeny stoly a rozestavena do kruhu křesla, na něž jsme usedli s králem a královnou, oběma starci, paními a pannami. Nato jeden krásný chlapec otevřel znova onu nádhernou knížku, Atlas se postavil do středu kruhu a začal k nám takto promlouvat:

- I. Vy, páni rytíři, stvrďte přísahou, že svůj řád nebudete odvozovat od ďábla nebo jiného ducha, nýbrž vždy jediné od Boha, vašeho Tvůrce, a jeho služebnice přírody.

- II. Že si budete ošklivit všechno smilstvo, necudnost, nečistotu a že neposkvrníte svůj řád takovými neřestmi.
III. Že tím, co vám bylo dáno, budete mnohonásobně pomáhat těm, kdo to zasluhují a potřebují.
IV. Že netoužíte využívat takovéto cti pro světskou nádheru a vysoké mínění u lidí. V. Že nebudete chtít zůstat naživu déle, než je vůle Boží.

Tomuto poslednímu artikulu jsme se pořádně zasmáli; snad tam byl připojen opravdu jenom ze žertu. Tak nebo tak, museli jsme složit přísahu na žezlo královo. Nato jsme byli za obvyklých slavnostních obřadů vyhlášeni za rytíře; mezi jinými privileji nám bylo dáno i to, že budeme mít moc nad nerozumem, chudobou a nemocí, abychom s nimi jednali, jak uznáme za vhodné. To všechno pak bylo potvrzeno v malé kapli, kam jsme se odebrali v průvodu spolu se všemi ostatními. Tam jsme za to poděkovali Bohu a tam jsem také k poctě Boží zavěsil své zlaté rouno i svůj klobouk a ponechal je tam na věčnou památku. A protože tam každý musel zapsat své jméno, napsal jsem:

Summa scientia nihil scire Fr.
Christianus Rosencreutz Eques
aurei Lapidis:
Anno 1459.³

Jiní napsali něco jiného, každý, co se mu zdálo vhodné.

Pak nás odvedli zase do sálu, usadili nás tam a také nám připomněli, abychom se rychle rozpomněli, co si kdo chce přát. Král se svou družinou se však posadil zase vedle do malé světničky, aby tam vyslechl naše přání. Každý tam byl povolán o samotě, takže nemohu říci nic o přání kohokoli jiného. Sám jsem si pomyslí, že nemůže být nic záslužnějšího, než když k poctě svého řádu prokážu nějakou ušlechtilou ctnost, a usoudil jsem, že žádná by v této chvíli nebyla tak chvályhodná a žádná by mi nepřípadla tak trpká, jako – vděčnost. A tak (i když bych si byl mohl věru přát něco příjemnějšího) jsem se přemohl a rozhodl jsem se – na své nebezpečí – vysvobodit strážce, svého dobrodince. Když mé zavolali dovnitř, obrátili se na mne nejprve s dotazem (protože jsem četl onu supliku), zdali jsem si nevšiml, kdo by mohl být pachatelem, nebo zdali snad nemám na někoho podezření. Tu jsem začal kurážně líčit, jak se všechno sběhlo a jak jsem se tam z nerozumu dostal. Také jsem projevil ochotu vytrpět všechno, co jsem si tím zapříčinil.

Král i ostatní páni se ukrutně podivili takovému nečekanému doznání. Vyzvali mne, abych na chvíli odstoupil. Když mne zase zavolali dovnitř, ohlásil mi Atlas, že pro Královské Veličenstvo to sice je velice bolestné, že taková nehoda postihla právě mne, kterého si nad jiné zamilovalo, protože však nemůže postupovat proti dávnému obyčeji, že neví, jak to rozřešit jinak, než že onen bude volný a já se postavím na jeho místo. Že však doufá, že se brzy někdo další dopustí stejného přečinu, abych se já mohl opět navrátit domů; v žádném případě prý nemohu počítat s vysvobozením dříve než při svatbě jejich budoucího syna.

Tento rozsudek by mne byl málem připravil o život. Nejprve jsem se mrzel na sebe a na svou upovídanou pusu, že jsem to nedokázal zamlčet, nakonec jsem si však dodal srdce, a protože jsem si řekl, že už to jiné nebude, vyprávěl jsem, jak mne tento strážce obdaroval známkou a doporučil u dalších a s jejich pomocí že jsem pak obstál na váze a tak získal podíl na vší té cti a radosti, jíž se mi dostalo. A tak že se nyní přece sluší, abych projevil vůči svému

dobrodinci vděčnost. A protože to, co se stalo, se nedá odestát, přijímám pokorně rozsudek a

rád vykonám něco nepříjemného pro toho, kdo mi dopomohl k mému nynějšímu stavu. Pokud by ale bylo možno něco pořídít tím, že vyslovím přání, tedy že bych si přál, abych se dostal zase domů, takže strážce by byl vysvobozen mnou, já však svým přáním.

Dostalo se mi odpovědi, že právo si přát tak daleko nesahá, jinak že bych si byl také mohl prostě vyprosit, aby strážce byl svobodný. Jinak že si Jeho Královská Výsost dá líbit, jak noblesně jsem se do toho vpravil, má však obavu, že ještě nevím, do jak bídné situace mne má všetečnost uvrhla. Po těch slovech byl ten dobrý muž propuštěn na svobodu a já musil se smutným srdcem odstoupit.

Po mně byli obesláni ke králi i ostatní; všichni vycházeli ven s radostnou tváří, což ještě zvětšovalo mou bolest, neboť jsem byl přesvědčen, že musím dožít svůj život v bráně. Také jsem už rozvažoval, co si tam počnu a jakým způsobem bych tam asi měl trávit čas. Nakonec jsem si říkal, že už jsem starý, že mi přece za přirozených okolností zbývá k životu jenom málo let a tento můj zármutek a truchlivý život že mne snadno postrčí k hrobu a tím že nadejde konec i mému hlídání; popřeji - li si více spánku, budu dokonce o to dříve v hrobě. Takových myšlenek jsem měl plno. Chvillemi mě mrzelo, že jsem viděl tak krásné věci, když jsem teď byl o ně oloupen. Chvillemi mě blažilo, že jsem byl aspoň před skonáním ještě přizván k těm všem radostem a že jsem nemusel odtáhnout zpátky s takovou hanbou. Byla to tedy poslední, ale přece zase ze všech nejlepší rána, kterou jsem utřil.

Zatímco jsem já takto a všelijak přemítal, byli ostatní hotovi, popřáli si dobré noci s králem a pánem a dali se odvést do svých ložnic. Jenom já ubožák jsem pořád neměl nikoho, kdo by mi ukázal cestu, a navíc jsem si musel dát líbit posměch těch druhých. Abych si byl úplně jist svou budoucí funkcí, musel jsem si navléct prsten, který můj předchůdce nosil až do této hodiny. Nakonec mě král, protože ho teď prý vidím naposled v této podobě, znovu napomenul, abych si počínal tak, jak to odpovídá mému úkolu a nejednal proti našemu řádu. Pak mě sevřel do náruče a políbil mě, což jsem všechno chápal v tom smyslu, jako že zítra usednu pod svou bránou. Chvilí ještě všichni se mnou přátelsky rozmlouvali, načež mi podali ruku a poručili mě do Boží ochrany. Oba starci – pán věže a Atlas – mě pak odvedli do nádherné ložnice, kde stály tři postele; každý z nás si lehl do jedné. Tam jsme strávili ještě skoro dvě ...

(Na tomto místě chybí v rukopise asi dva listy; autor, který předpokládal, že ráno bude muset hlídat bránu, se nakonec dostal domů.)

Konec

1 Podle tištěného vydání z r. 1616: Ars naturae ministra – Umění pomocnice přírody.Ď

2 Podle tištěného vydání z r. 1616: Temporis natura filia – Příroda dcera času.Ď

3 Nejvyšší vědění je, že nic nevíme

Br(atr) Christian Rosenkreutz

Rytíř Zlatého kamene

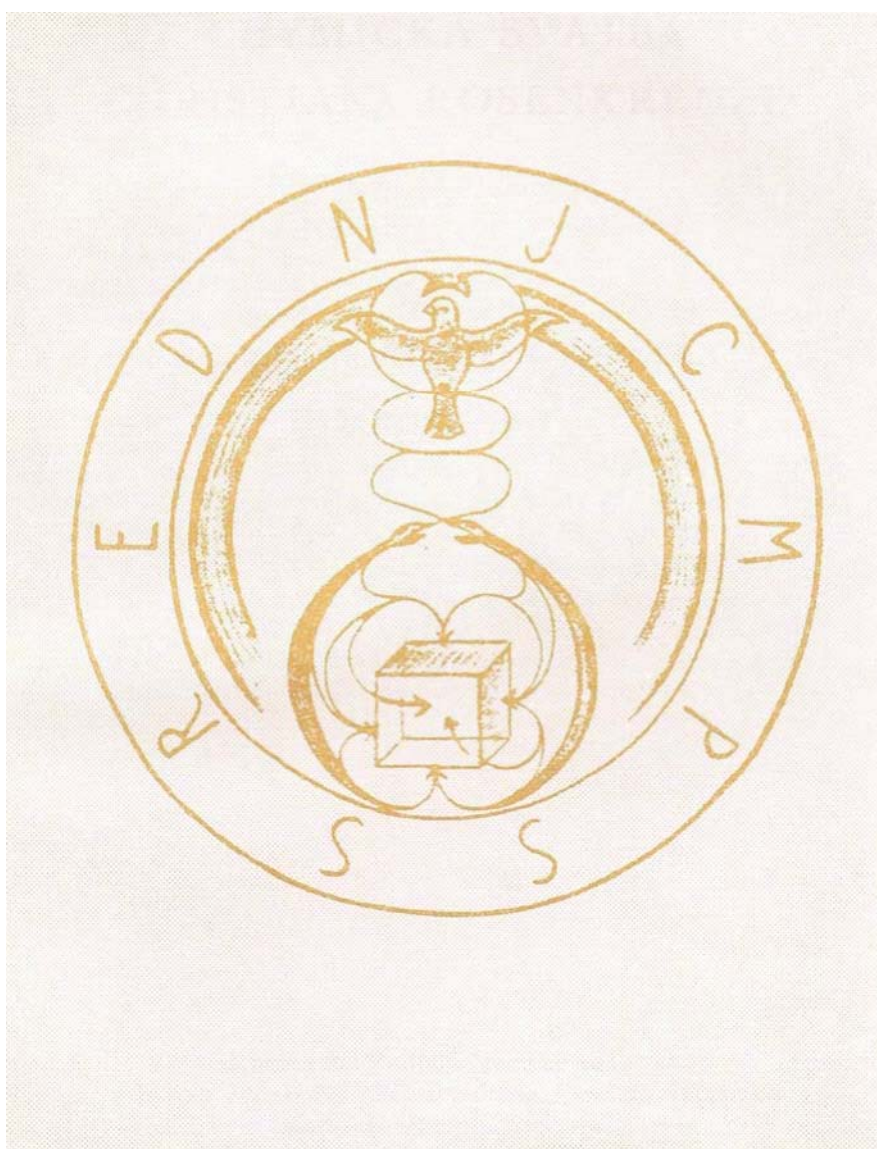
Roku 1459.Ď

CHYMICKÁ SVATBA

CHRISTIANA ROSENKREUZE

KOMENTÁŘ RUDOLFA STEINERA Z ROKU

1917

Sedmá pečeť Rudolfa Steinera k Janově Apokalypse (srovnej s vyobrazením na titulním listu Chymické svatby z roku 1616)

CHYMICKÁ SVATBA CHRISTIANA ROSENKREUZE

Kdo zná povahu prožitků, jimiž prochází duše člověka, když si otevřela vstupní brány do duchového světa, tomu stačí, když si přečte pouze několik stránek «Chymické svatby Christiana Rosenkreuze 27 roku 1459», aby poznal, že to, co tato kniha líčí, se vztahuje na reálné duchové zkušenosti. Subjektivně vymyšlené obrazy prozradí tomu, kdo je schopen nahlížet do skutečnosti duchového světa, svou subjektivnost, protože nemohou této skutečnosti pině odpovídat ani svou vlastní podobou, ani způsobem, jak navazují jeden na druhý. - Zdá se nám, že tím je také dáno hledisko, z něhož by mělo vycházet zamyšlení nad «Chymickou svatbou». Je možné se jakoby ubírat duševně po stopách zážitků, jež tato kniha líčí, zkoumat, co k nim může říci chápající průhled do duchových skutečností. Hledisko, jež jsme takto charakterizovali, bude základním východiskem pro naše zkoumání, aniž bychom zatím brali v úvahu všechno to, co už bylo o této knize napsáno. Co tato kniha chce říci, pokusíme se tedy čerpat přímo z ní samé. Pak teprve bude na místě mluvit o otázkách, jež mnozí, kdo se touto knihou zabývají, kladou dříve, než jsou pro jejich zodpovězení vytvořeny dostatečné předpoklady.

PRVNÍ DEN

Zážitky poutníka k «chymické svatbě» jsou rozčleněny do duševních dějů sedmi dní. První den začíná tím, že před duši nositele těchto zážitků předstupují imaginace, jimiž v něm uzrává rozhodnutí, že se vydá na cestu. Autor to líčí tak, že lze postihnout, jak se snaží přesně rozlišovat mezi tím, co nositel zážitků už v době, kdy má určité «vidění, z něho chápe, a tím, co je jeho chápajícímu porozumění dosud skryto. Stejně tak rozlišuje, co přistupuje z duchového světa k vidoucímu člověku, aniž je na tom zúčastněna jeho vůle, a tím, co je vyvoláno jeho vůlí.28 Hned první zážitek nebyl vyvolán vůlí vidoucího a není toho druhu, že by mu on sám pině rozuměl. Přináší mu možnost vstoupit do duchového světa. Ale nezastihuje ho nepřipraveného. Před sedmi let mu bylo ohlášeno «opravdovým viděním», že bude povolán k účasti na «chymické svatbě». Výraz opravdové vidění nemůže někoho, kdo postihuje celého ducha oné knihy, vést k nedorozumění. Nejde o vizi vzešlou z chorobného nebo utlumeného duševního života, nýbrž o vjem, jehož lze sice dosáhnout pouze duchovým zřením, ale jehož obsah stojí před duší se stejnými rysy skutečnosti jako vjem tělesného oka. Že nositel vylíčených zážitků mohl mít takovéto «vidění», předpokládá u něho jiné duševní rozpoložení, než je rozpoložení obyčejného lidského vědomí. To zná pouze střídající se stavy bdění a spánku a mezi oběma sen, jehož zážitky však nevztahuje na něco skutečného. Duše, jež prožívá sama sebe tímto obyčejným vědomím, ví, že je prostřednictvím smyslů spjata s jistou skutečností; přestane-li však - ve spánku - její spojení se smysly, nemá už vědomě vztah k žádné skutečnosti, rovněž také ne k svému vlastnímu já a jeho vnitřnímu prožívání. A v jakém vztahu je vůbec ve snu k nějaké skutečnosti, to není na daném stupni vědomí schopna prohlédnout. Poutník k «chymické svatbě» měl už v době onoho «opravdového vidění», na něž si vzpomíná, ještě jiné vědomí než toto obyčejné. Zakusil, že duše může vnímat, i když je vůči smyslům v takovém poměru jako jinak ve spánku. Začal mít pro něho platnost pojem duše, jež žije odděleně od těla a přitom ví o jistém druhu skutečnosti. Je si vědom, že duše může natolik posílit svou vlastní bytost, že i když je oddělena od těla, je s to být spojena obdobně s duchovým světem, jako je prostřednictvím tělesných smyslových ústrojí spojena s přírodou. Svým «opravdovým viděním» zvěděl, že k takovému spojení může dojít, že on sám k němu má dospět. Sám zážitek tohoto spojení mu však tímto viděním ještě nemohl vzejít.

Čekal na něj. Jeví se mu v jeho představách jako účast na «chymické svatbě». Tak je připraven na nový život ve světě ducha.

V době povzneseného duševního rozpoložení, v předvečer svátku velikonočního, se dostaví toto obnovené prožívání. Nositel zážitků má pocit, jako by se kolem něho strhla vichřice. Tím se mu ohlašuje, že prožívá skutečnost, jejíž vnímání není zprostředkováno fyzickým tělem. Je vytržen ze stavu rovnováhy vůči vesmírným silám, do něhož je člověk svým fyzickým tělem zasazen. Jeho duše už nespolu-prožívá život tohoto fyzického těla; cítí se spjata pouze s organismem utvářejících sil (s éterným tělem³⁰), prostupujícím tělo fyzické. Avšak tento organismus utvářejících sil není zapojen do rovnováhy vesmírných sil, nýbrž do pohyblivosti onoho nadmyslového světa, jenž je nejbližší světu fyzickému a jenž je člověkem vnímán jako první, když si otevřel brány duchového zření. Jenom ve fyzickém světě tuhnou síly do pevných forem, jež se vyžívají ve stavech vzájemné rovnováhy; v duchovém světě vládne trvalá pohyblivost. To, že je vtažen do této pohyblivosti, se dostává do vědomí nositele oněch zážitků jako vjem burácejícího víchru. - Z neurčitosti tohoto vjemu

se vynořuje zjevení duchové bytosti. K tomuto zjevení dochází prostřednictvím imaginace, jež má přesnou podobu. Duchová bytost se objevuje v modrém šatu posetém hvězdami. Je třeba oprostít toto líčení od jakýchkoli symbolických výkladů, jimiž se diletantští esoterikové tak rádi snaží přispět k «vysvětlování». Jde tady o zážitek jiného než smyslového rázu; ten, kdo

jej má, jej vyjadřuje pro sebe i pro jiné obrazem. Modrý šat posetý hvězdami je právě tak málo symbolickým znázorněním modré noční oblohy nebo něčeho podobného, jako je představa růžového keře v obyčejném vědomí symbolem červánků. Při nadmyslovém vnímání dochází k mnohem čilejší, vědomější činnosti duše než při smyslovém. - V případě poutníka k «chymické svatbě» obstarává tuto činnost tělo utvářejících sil, jako v případě

fyzického vidění je obstarává smyslové tělo prostřednictvím očí. Tuto činnost těla utvářejících sil je možno přirovnat k rozněcování vyzařujícího světla. Toto světlo dopadá na zjevující se duchovou bytost. Od ní se odráží zpět.

Vidoucí tedy vidí světlo vyzařované jím samým a za jeho hranici si uvědomuje přítomnost bytosti, jež vyvolává toto ohraničení. Tímto poměrem duchové bytosti k duchovému světlu vycházejícímu z těla utvářejících sil vzniká «modř»;³¹ hvězdy jsou ony části duchového světla, jež ona bytost neodráží nazpět, nýbrž přijímá do sebe. Duchová bytost je objektivně skutečná; obraz, jímž se zjevuje, je v podstatě modifikací, kterou tato bytost způsobila ve vyzařování těla utvářejících sil. Ani tato imaginace nesmí být zaměňována s vizí. Subjektivní prožívání nositele takové imaginace je naprosto jiné než prožívání vizionářovo. Vizionář žije ve své vizi z vnitřního donucení; nositel imaginace ji připojuje k jím označené duchové bytosti nebo k duchovému ději s touž vědomou vnitřní svobodou, s níž člověk používá slova nebo věty jako výrazu pro smyslový předmět. Někdo, kdo nepoznává podstatu duchového světa, může přijít na myšlenku, že je úplně zbytečné odívat duchový svět, pokud se může zjevovat přímo, v neobrazných zkuše-nostech, do imaginací, ty že právě vyvolávají zdání, že tu mohlo jít o pouhé vizionářské zážitky. Na to lze odpovědět, že imaginace sice není sama onou bytostí, jež je duchově vnímána, že však je prostředkem, jímž se tato bytost nutně musí v duši projevit. Jako člověk nemůže vnímat smyslovou barvu bez určité činnosti oka, tak nemůže prožít něco duchového, nevyskytne-li mu sám z vlastního nitra vstřícnost určitou imaginací. Není nikterak na závadu, že právě dnešní imaginační poznání používá při popisu duchových prožitků, k nimž došlo v podobě

imaginací, obdobných čistých pojmů, jaké jsou běžné v přírodní vědě nebo ve filosofii. I líčení, jež zde podáváme, se pohybuje v takovýchto pojmech, aby reprodukovalo obsah Chymické svatby. Avšak v 17. století, kdy psal J. V. Andreae² svou knihu, nebylo ještě zvykem užívat ve větším rozsahu takové pojmy; tehdy lidé ještě stavěli před čtenáře nebo posluchače přímo ony imaginace, jimiž prožívali nadmyslové bytosti a děje.

V duchově postavě, jež se mu zjevuje, poznává poutník k «chymické svatbě» bytost, jež mu může dát přiměřený, správný impuls k jeho pouti. Tím, že se setkal s touto postavou, cítí,

že stojí vědomě v duchovém světě. Způsob, jak v něm stojí, poukazuje na zvláštní směr jeho cesty za poznáním. Neputuje směrem mystika v užším smyslu, ale směrem alchymisty. Nemáme-li nepochopit líčení, jež bude následovat, je třeba zbavit pojem «alchymie všeho, co na něm ulpělo vlivem pověr, podvodů, touhy po dobrodružství apod. Mějme na mysli jen to, oč usilovali ti poctiví, nepředpojatí hledači pravdy, kteří tento pojem vytvořili. Chtěli poznávat zákonité souvislosti mezi věcmi přírody, pokud nejsou podmíněny činností přírody samé, nýbrž duchově bytostnou působností, jež se navenek projevuje přírodními ději. Hledali nadmyslové síly, působící ve smyslovém světě, ale nepoznatelné smyslovým způsobem. Na cestu takovýchto badatelů se vydává poutník «chymické svatby». V tomto smyslu je představitelem alchymického hledání. Jakožto alchymista je přesvědčen, že se nadmyslové síly přírody skrývají před obyčejným vědomím. A ve vlastním nitru si přivodil zážitky toho druhu, že jejich účinky mohly obdařit jeho duši schopností, aby užívala organismu svých utvářejících sil jako vnímacího ústrojí. Tímto vnímacím ústrojím dospívá k vidoucímu pohledu na nadmyslové přírodní síly. V duchové formě existence, kterou prožívá mimo okruh smyslového vnímání a obyčejné rozumové činnosti, chce nejprve poznat mimolidské nadmyslové síly v přírodě, aby pak, vyzbrojen poznáním těchto sil, pronikl vnímajícím chápáním až k pravé podstatě lidského těla samého. Domnívá se, že člověk může takovýmto poznáním, získaným duší spolu s organismem utvářejících sil (jenž se v tomto případě uplatňuje nezávisle na fyzickém organismu), prohlédnout bytostnou podstatu lidského těla, a tím se přiblížit k tajemství, které vesmír vetkal do této podstaty. Pro obyčejné smyslové vnímání je toto tajemství zastřeno; člověk v něm žije, avšak neprohlédá to, v čem žije. Vycházeje z nadmyslného poznání přírody, chtěl poutník k «chymické svatbě» nakonec dospět k nazírání na nadmyslovou bytost člověka. Tato cesta bádání z něho činí alchymistu, v protikladu k mystikovi v užším smyslu. Také mystik usiluje o jiné prožívání lidské bytosti, než je umožňováno obyčejným vědomím. Nevolí však cestu, která by ho vedla k používání organismu utvářejících sil nezávisle na fyzickém těle. Vychází z neurčitého pocitu, že těsnější, důvěrnější prolnutí fyzického těla organismem utvářejících sil, než k jakému dochází za obyčejného bdělého života, odvádí od společenství s tím, co je smyslové podstaty, a vede k sblížení s duchovou bytostí člověka. Alchymista se snaží, aby se vymanil svou vědomou bytostí z obyčejné souvislosti s tělesností a mohl vejít do světa, který leží jakožto «duchový základ přírody» za oblastí světa smyslového vnímání. Mystik se pokouší, aby svou vědomou duší zavedl do hlubší souvislosti s tělesností, aby se - se zachováním svého vědomí o sobě - pohroužil do oné oblasti tělesnosti, která jinak zůstává jeho vědomí o sobě skryta, pokud je naplněno smyslovými vjemy. Mystik nedbá vždy na to, aby o tomto svém vnitřním úsilí správně soudil; až příliš často se asi bude snažit charakterizovat svou cestu jiným způsobem. Ale ve většině případů bývá mystik špatným vykladačem sebe sama. Souvisí to s tím, že k duchovému hledání se připojují i určité pocity. Protože mystikova duše chce překonat onen druh společenství s tělem, které člověk prožívá v běžném vědomí, Zmocňuje se jí v jakémsi sebeklamu nejen jisté pohrdání tímto společenstvím, ale i pohrdání tělem samým. Proto si nechce přiznat, že právě mystické prožívání jeho duše je založeno na ještě těsnější souvislosti s tělem, než je souvislost vytvářející jeho běžné vědomí. - Mystik v sobě pozoruje v důsledku této těsnější spojitosti změnu svého představování, cítění a vůle. Tomuto pozorování se oddává, aniž by přitom vyvíjel sklon, aby si ujasňoval příčinu oné změny. Ačkoli sestoupil hlouběji do tělesnosti, jeví se mu tato změna jako zduchovení jeho vnitřního života. A může na ni takto pohlížet právem. Smyslovost totiž není nic jiného než ona forma existence, kterou duše prožívá, když má takovou spojitost s tělem, jaká je základem obyčejného bdělého vědomí. Jestliže se duše spojí s tělem těsněji, než jak je tomu při oné formě existence, pak člověk prožívá duchovější vztah k světu, než je vztah vytvářený smysly. Představy, jež potom vznikají, se zhušťují v imaginace. A tyto imaginace jsou zjevením sil, jimiž organismus utvářejících sil působí na fyzické tělo a jež pro obyčejné vědomí zůstávají skryty. Mystikovo

cítění nabývá takové síly, že nyní prožívá jako jakýmsi vnitřním dotykem ony étherně- duchové síly, jež tvořivě vzařují z kosmu do člověka. O své vůli pak ví jeho duše, že se touto vůlí nyní odevzdává duchovému působení, které člověka včleňuje do téže nadmyslové vesmírné souvislosti, z níž se při obyčejném druhu vědomí vylučuje svým subjektivním chtěním. Skutečná mystika vzniká pouze tehdy, kdy člověk vnáší do naznačeného důvěrnějšího sepětí s tělem svou pině uvědomělou duševní bytost, a není proto nátlakem své tělesné organizace hnán k vědomí chorobně vizionářskému nebo utlumenému. Pravá mystika se snaží prožívat onen duchový bytostný živel v člověku, jež je třeba hledat směrem do lidského nitra a je pro běžné vědomí překrýván smyslovým vnímáním. Pravá alchymie usiluje o nezávislost na smyslovém vnímání, aby mohla patřit na duchový bytostný živel světa, uplatňující se mimo lidskou bytost, ale rovněž zakrytý smyslovým vnímáním. Mystik, nežli vstoupí do svého nitra, musí svou duši uvést do takového rozpoložení, aby při zvýšeném protitlaku, který na ni doléhá vlivem jejího těsnějšího sepětí s tělem, její vědomí nebylo utlumené nebo úpině vyřazeno. Alchymista, než vstoupí do duchového světa ležícího za smyslovou oblastí, potřebuje, aby jeho duše nabyla dostatečné síly, aby sama sebe neztratila v

bytostech a dějích tohoto duchového světa. Badatelské cesty mystika a alchymisty se rozbíhají do protilehlých směrů. Mystik vstupuje bezprostředně do vlastní duchové bytosti člověka, jeho cílem je něco, co lze nazvat «mystickou svatbou, sjednocení vědomé duše s vlastní duchovou bytostí. Alchymista chce putovat duchovou oblastí přírody, aby pak, po tomto putování, s po znávacími silami vydobytými v této oblasti, mohl užít duchovou bytost člověka. Jeho cílem je «chymická svatba, sjednocení s duchovou oblastí přírody. A teprve po tomto sjednocení chce prožít hlubší pohled na lidskou bytost.

Jak mystik, tak alchymista prožívají už na počátku svých cest jedno z tajemství, jež nelze v jeho podstatě prohlédnout v mezích obyčejného vědomí. Týká se poměru lidského těla a lidské duše. Člověk sice žije jakožto duševní bytost vpravdě v duchovém světě, ale na přítomném stupni svého vývoje, který mu přísluší v rámci vývoje vesmíru, nemá, jakoukoli schopnost vlastní orientace v duchové oblasti. Silami svého obyčejného vědomí může svůj poměr k sobě samému i k mimolidskému. světu realizovat ve smyslu pravdy pouze tím, že jeho tělo mu přiděluje potřebné směry pro jeho duševní činnost. Tělo je včleněno do světa tak, že toto včlenění odpovídá kosmické harmonii. Dokud duše žije v okruhu daném smyslovým vnímáním a obyčejnou činností rozumu, odevzdávám se tělu právě v takové míře, že tělo na ni může přenést svou harmonii s vesmírem. Vymaní-li se duše z tohoto prožívání směrem mystickým nebo alchymickým, musí učinit předem opatření, aby neztratila tuto harmonii s vesmírem, získávanou jinak tělem. Kdyby neučinila tato opatření, hrozilo by jí na mystické cestě, že ztratí svou. duchovou souvislost s vesmírem; na alchymické stezce by jí hrozilo, že pozbyde schopnost rozlišování mezi pravdou a omylem. Mystik by bez oněch opatření zhustil svým těsnějším sepětím s tělem do té míry i sílu svého vědomí o sobě, že by ho tato síla přemohla; prožíval by pak už pouze sebe sama, aniž by mohl prožívat současně vesmírný život. Takto by svým vědomím vstoupil do okruhu jiného duchového světa, než je svět odpovídající člověku. (Ve svých duchovědných spisech jsem nazval tento svět «luciferským».) Alchymista by bez potřebných opatření dospěl k oslabení své rozlišovací schopnosti vůči pravdě a klamu. Ve veliké souvislosti všehomíra je klam něčím nezbytným. Člověk mu však nemůže na současném stupni vývoje propadnout, protože ho chrání jeho oblast smyslového vnímání. Kdyby se na pozadí lidského prožívání světa nevyskytoval klam, nemohl by člověk rozvíjet různé stupně svého vědomí. Neboť klam je hybnou silou vývoje vědomí. Na současném. vývojovém stupni lidského vědomí musí klam sice působit na vznik vědomí, musí však sám zůstat v nevědomí. Neboť kdyby vstoupil do vědomí, přemohl by pravdu. Jakmile duše vstoupí alchymickou cestou do duchové oblasti ležící za smyslovým vnímáním, octne se ve vírech klamu, v nichž může uchovat svou vlastní bytost správným způsobem jenom tehdy, když si z prožívání ve smyslovém světě přinese dostatečné velkou

rozišovací schopnost pro pravdu a klam. Kdyby se předem nevybavila takovou rozlišovací schopností, zahnl by ji víry klamu do světa, v němž by musela ztratit samu sebe. Ve svých duchovnědých spisech jsem nazval tento svět ahrimanským. - Pro mystika je třeba, aby před nastoupením své cesty uvedl duši do takového rozpoložení, aby v ní prožívání sebe sama nemohlo narůst do té míry, že by ji přemohlo; alchymista musí posílit smysl pro pravdu, aby se mu neztratil, ani když už nebude podpírán smyslovým vnímáním a rozumem na ně vázaným.

Nositel zážitků, jež jsou vylíčeny v «Chymické svatbě», je si jakožto alchymista vědom, že na své cestě potřebuje zesílenou rozlišovací schopnost pro pravdu a klam. Podle životních poměrů, z nichž vykročil na svou alchymickou stezku, snaží se získat si oporu z křesťanské pravdy. Ví to, co ho spojuje s Kristem, způsobilo, že se už za jeho života ve smyslovém světě rozvinula v jeho duši síla vedoucí k pravdě, a to síla, jež nepotřebuje smyslový podklad, jež se tedy může osvědčit, i když zde tento smyslový podklad není. S takovým smýšlením stojí jeho duše před bytostí v modrém šatu, která ho povolává na cestu k «chymické svatbě». Tato bytost - tak, jak se mu zjevuje - mohla by náležet právě tak do světa klamu a bludu, jako do světa pravdy. Poutník k «chymické svatbě» musí rozlišit mezi oběma možnostmi. Ale jeho rozlišovací schopnost by byla ztracena, blud by nad ním musel získat vrch, kdyby nebyl schopen se v nadsmyslovém prožívání rozpomenout na to, co ho ve smyslovém prožívání váže s vnitřní silou k pravdě. Z vlastní duše se mu vynořuje, co v ní uzrálo skrze Krista. A jako organismus jeho utvářejících sil vyzařuje své ostatní světlo, tak nyní vyšle i toto Kristem rozžaté světlo směrem k zjevující se bytosti. Vytvoří se správná imaginace. Dopis, který ho povolává na cestu k «chymické svatbě», obsahuje znamení Kristovo a slova: in hoc signo vinces (viz. str. 8). - Poutník ví: s bytostí, jež se mu zjevuje, je spjat silou, jež ukazuje k pravdě. Kdyby ona síla, jež ho zavedla do nadsmyslového světa, byla měla sklon ke klamu, stál by před bytostí, jež by byla ochromila jeho schopnost rozpomenout se na Kristův impuls, jenž v něm žil. Byl by pak následoval pouze svůdnou moc, která přitahuje člověka k sobě i tehdy, když mu nadsmyslový svět přivádí vstříc síly, jež jsou zhoubné pro jeho bytost i pro jeho chtění.

Obsah dopisu, jež zjevující se bytost předává poutníkovi k «chymické svatbě», vyznačuje (způsobem vyjadřování odpovídajícím 15. století) jeho poměr k duchovému světu, pokud mu o tom už na počátku prvního dne jeho duchových zážitků vzešlo vědomí. Znamení, připojené ke slovům, vyjadřuje jaké podoby u něho nabyly vzájemný poměr fyzického těla, těla utvářejících sil a duševně-duchové bytosti. Významné pro něho je, že si smí říci, že tato konfigurace jeho lidské bytosti je v souladu s poměry ve vesmíru. Při «pečlivém propočítání a kalkulaci» svých «hvězdářských tabulek zjistil, že tato konfigurace smí u něho nadejít právě v tom časovém rozmezí, v němž nyní také nastala. Kdo by na to, oč zde ve skutečnosti jde, chtěl pohlížet ve smyslu bláhovostí leckterých «astrologů», upadne do nedorozumění, bez ohledu

na to, zdali se k tomu bude stavět souhlasně jako «věřící», nebo posměšně jako člověk osvícený. Ten, jenž zaznamenal událost «chymické svatby», připojil z dobrých důvodů k titulu své knihy i letopočet 1459. Byl si vědom, že duševní konfigurace musí u nositele těchto zážitků souhlasit s konfigurací, k níž v určitém časovém bodě dospěl vývoj světa, nemají-li se vnitřní duševní rozpoložení a zevní obsah světa dostat do disharmonie. Duši, jež se stala nezávislou na obyčejném smyslovém vnímání, musí vnější nadsmyslový obsah světa

vystoupit vstříc harmonickým způsobem, má-li souzvukem obou vzniknout onen stav vědomí, jehož výrazem je «chymická svatba». Kdo věří, že konstelace oněch «vyznačených planet» obsahuje tajemnou sílu, jež může určovat stav lidského prožívání, podobal by se člověku domnívajícimu se, že postavení ručiček na jeho hodinách má sílu pohnout ho k odchodu, jež by musel v určitou hodinu podniknout podle svých životních poměrů.

Dopis obsahuje poukaz na tři chrámy. Co je jimi míněno, tomu nositel zážitků ve chvíli, kdy se mu tento poukaz zjevuje, nerozumí. Kdo vnímá v duchovním světě, musí vědět, že se mu

občas dostane imaginací, u nichž se zpočátku bude muset smířit s tím, že jim nebude rozumět. Musí je přijmout jako imaginace a nechat je jako takové v duši dozrát. Během svého zrání vyvolají v lidském nitru sílu, která bude s to přivodit porozumění. Kdyby si je pozorovatel chtěl vysvětlit hned v okamžiku, kdy se mu zjevují, pokoušel by se o to s rozumovou schopností, jež se k tomu dosud nehodí, a dospěl by k myšlenkám nepřiměřeným a zmateným. V duchové zkušenosti záleží mnoho na tom, zdali člověk bude mít trpělivost, aby jen pozoroval a bral přitom svého pozorování zprvu prostě na vědomí a dovedl vyčkat, až nadejde vhodná chvíle, aby jim porozuměl. To, co prožije poutník k «chymické svatbě» prvního dne svých duchových zážitků, o tom sám říká, že mu to bylo ohlášeno před «sedmi lety». V té

době si nesměl tvořit o svém tehdejší <vidění> rozumové mínění, nýbrž musel čekat, až ono «vidění» zapůsobí v jeho duši dostatečně dlouho, aby mohl s porozuměním zakusit něco dalšího.

Zjevení duchové bytosti v modrém, hvězdami posetém šatu a předání dopisu jsou zážitky, jež potkávají poutníka k chymické svatbě, aniž by ho k tomu vedlo vlastní svobodné rozhodnutí jeho duše. V dalším průběhu přechází k tomu, aby přivodil jisté zážitky takovýmto svobodným rozhodnutím. Vstoupí do stavu podobajícího se spánku; tento spánek mu přináší nové zkušenosti, jejichž obsah má hodnotu skutečnosti. Může vstoupit do tohoto druhu

spánku, protože po zážitcích, jimiž prošel, vstupuje spánkem do jiného vztahu k duchovému světu, než jak tomu bývá obvykle. Při obyčejném prožívání není lidská duše během stavu spánku spjata s duchovým světem takovými pouty, která by jí mohla poskytnout představy s hodnotou skutečnosti. Duše poutníka k chymické svatbě je však proměněna. Zesílila vnitřně natolik, že může přijmout do snové zkušenosti něco, co má v jejím prožívání spojitost s duchovým světem, v němž se octla. A prožívá v takové zkušenosti nejprve svůj vlastní, nově získaný poměr k smyslovému tělu. Prožívá tento poměr v imaginaci věže, v níž je snící uzavřen a z níž je pak vysvobozen. Tak prožívá vědomě něco, co člověk prožívá v obyčejném životě nevědomky, kdykoli duše při usnutí přejde z oblasti smyslové zkušenosti do oblasti nadmyslové formy existence. Tísň a strážně ve věži jsou výrazem pro smyslové prožitky pronikající k nitru duše ve chvíli, kdy se nitro duše vyprošuje z oblasti takovýchto prožitků. Co duši spíná s tělem tak, že výsledkem sepětí je smyslová zkušenost, jsou životní síly, podporující růst. Pod samojediným vlivem těchto sil by nikdy nemohlo povstat vědomí.

Pouhé životní děje se vymykají vědomí. Ke vzniku vědomí vedou - společně s klamem - ony síly, které ničí život. Kdyby člověk nenesl v sobě to, co ho vede vstříc fyzické smrti, pak by sice mohl žít ve fyzickém těle, ale nemohl by v něm vyvíjet vědomí. Pro běžné vědomí zůstává spojitost mezi smrtícími silami a tímto vědomím utajena. Kdo - jako nositel zážitků v

«Chymické svatbě» - má vyvíjet vědomí pro duchový svět, tomu musí tato spojitost vystoupit před duchový zrak. Musí zakusit, že s jeho existencí je spjat šedivý stařec, bytost, jež svou povahou nese v sobě sílu stárnutí. V duchové oblasti se může dostat proctilého pohledu jenom té duši, jež během pobytu v této oblasti vidí, jak na ni působí síla, která v obyčejném životě stojí za stárnutím. Tato síla je s to vytrhnout duši z oblasti smyslové zkušenosti. Skutečnostní hodnota onoho snového zážitku tkví v tom, že poutník k «chymické svatbě» si jím uvědomuje, že může nyní předstoupit před přírodu i před lidský svět s duševním rozpoložením, jež mu dovoluje zřít, co je v obou skryto před obyčejným vědomím. Tím dozrál pro zkušenosti dalších dní.

DRUHÝ DEN

Na počátku líčení druhého dne nacházíme také ihned poukaz na to, jak se poutníkovi zjevuje příroda novým způsobem. Ale nemá pronikat pohledem jenom do skrytých základů přírody; i do pohnutek lidského chtění a jednání má nahlédnout hlouběji, než je možné obyčejnému vědomí. Ten, jenž nám vylíčil chymickou svatbu, chce říci, že toto obyčejné vědomí se seznamuje pouze s vnější stranou chtění a jednání a že si lidé tímto vědomím všímají také u svého vlastního chtění a jednání pouze této vnější strany. Hlouběji zakotvené duchové impulsy, které se vlévají do tohoto chtění a jednání z nadmyslového světa a jež také utvářejí sociální lidské soužití, zůstávají tomuto vědomí neznámé. Člověk může žít ve víře, že ho k nějakému skutku vede určitá pohnutka; ve skutečnosti je tato pohnutka jen vědomou maskou pro jinou pohnutku, jež setrvává v nevědomí. Pokud lidé pořádají své sociální soužití podle obyčejného vědomí, zasahují do tohoto soužití síly, jež nejsou v souladu se smyslem vývoje směřujícím k dobru lidstva. Proti nim by bylo třeba postavit jiné, odkrývané a včleňované do sociální působnosti nadmyslovým vědomím. K poznání takovýchto sil má být doveden poutník Chymické svatby. Má proto prohlédat lidi podle podstaty, jež v nich skutečně žije a je úpině jiná než ta, která se vyskytuje v jejich vlastních domněnkách o sobě, nebo která

odpovídá postavení, jaké zaujímají v sociálním řádu určeném obyčejným vědomím. - Obraz přírody, jenž se zjevuje obyčejnému vědomí, se velmi liší od jakékoli představy o sociálním uspořádání lidského života.

Nadmyslové přírodní síly, s nimiž se seznamuje duchové

vědomí, jsou však příbuzné nadmyslovým silám tohoto lidského sociálního řádu. Alchymista usiluje o vědění o přírodě, které se mu má stát podkladem opravdového poznání lidí. Poutník

k «chymické svatbě» musí hledat cestu k takovému vědění. Neukazuje se mu však jediná taková cesta, nýbrž několik. První ho vede do oblasti, v níž do průběhu nadmyslové zkušenosti zasahuje působnost rozumových představ obyčejného vědomí, získávaných při smyslovém vnímání, takže společnou působností obou okruhů zkušenosti je umrtvován vidoucí průhled do skutečnosti. Na druhé cestě je třeba počítat s možností, že duše ztratí trpělivost, když se po duchových zjeveních musí pokaždé podrobit dlouhým dobám čekání, aby v ní mohlo teprve dozrát, co zprvu měla přijmout jenom jako nepochopené zjevení. Třetí si žádá lidi, kteří díky nevědomky získané vývojové zralosti smějí spatřit už v krátké době, co jiní musí získat dlouhým usilovným zápasem. Čtvrtá vede člověka k setkání se všemi oněmi silami, které z nadmyslového světa zamířují jeho vědomí a svírají je úzkostí, jakmile se chce vytrhnout ze smyslové zkušenosti. - Kterou cestou se má dát ta nebo ona lidská duše, to závisí na rozpoložení, do něhož se dostala zkušenostmi obyčejného vědomí, než nastoupila své duchové putování. «Volit si» v obvyklém smyslu nemůže, neboť její volba by vycházela ze smyslového vědomí, jemuž nepřísluší rozhodování ve věcech nadmyslových. Poutník za

«chymickou svatbou» uznává nemožnost takové volby. Ví však také, že jeho duše již získala potřebnou sílu pro aktivní pobyt v nadmyslovém světě, takže může být podnícena k správnému rozhodnutí, jestliže takovýto podnět vyjde přímo z duchového světa. K tomuto vědění dospěl imaginací svého vysvobození z «věže». Imaginace «černého havrana», který vyrve «bílé holubici» darovaný pokrm, vyvolává v poutníkovi duši jistý pocit; a tento pocit, jenž se vytvořil z nadmyslového, imaginativního vnímání, vede na cestu, na níž by nebyla směla vést volba obyčejného vědomí. - Po této cestě dorazí poutník tam, kde se jeho vidoucímu pohledu mají ukázat lidé a lidské souvislosti ve světle, které není dostupné prožitkům ve smyslovém těle. Branou vstupuje do příbytku, v němž se lidé chovají tak, jak to odpovídá nadmyslovým silám, vlévajícím se do jejich duší. Zkušenostmi, jimiž projde v tomto příbytku, má procitnout k novému životu a jeho úkolem bude vést tento nový život, až jeho nadmyslové vědomí obsáhne dostatečně velkou oblast těchto zkušeností. - Mnozí, kdo posuzovali «Chymickou svatbu Christiana Rosenkreuze», vyslovili mínění, že to není nic jiného než satirický román na počínání jistých sektářů nebo alchymistických dobrodruhů nebo

na něco podobného. Ale už ze skutečně správného názoru o zážitcích, jimiž autor nechává projít svého poutníka «před branou», snad vyplyne, že satirická nálada, kterou dílo jeví v dalších částech, pochází z duševních zkušeností, jejichž vážnost se odívá do podoby, jež bude připadat jako pouhá satira tomu, kdo chce setrvat jenom v oblasti smyslového prožívání. Bylo by snad dobře, kdyby čtenář při uvažování o dalších zážitcích poutníka k «chymické svatbě» měl toto na paměti.

Sled duševních úkolů druhého dne vede hledače ducha, jehož zkušenosti líčí Johann Valentin Andreae, k zážitkům, jimiž se rozhodne, zdali může získat schopnost pravého duchového zření, nebo zdali jeho duši obemkne svět ošidného duchového bloudění. Pro jeho vnímavost se tyto zážitky halí do imaginací vstupu do zámku, v němž je uchovávan a spravován svět duchové zkušenosti. Takovéto imaginace může mít nejen pravý hledatel ducha, ale i nepravý. Duše k nim dospěje, když sleduje jisté myšlenkové směry a způsoby citového prožívání, jimiž si může představit okolí, které jí není zprostředkováváno smyslovými dojmy. - Podle způsobu, jak Andreae znázorňuje společnost nepravých hledačů ducha, kterou je bratr z Růžového kříže ještě během druhého dne obklopen, je možno poznat, že si je dobře vědom tajemství rozdílu mezi pravým a nepravým hledačem ducha. Kdo má možnost správně posoudit taková vnitřní svědectví o duchovém vědění pisatele Chymické svatby, nebude moci pochybovat o pravé povaze tohoto spisu, ani o Andreaeovu záměru. Byl zcela zjevně napsán proto, aby dal lidem vážně usilujícím objasňující poučení o poměru světa smyslového k duchovému a o silách, které mohou vyrůst v lidské dni pro sociální a mravní život z poznání duchového světa. Nesentimentální, humoristicko-satirický ráz Andreaeova líčení nemluví proti jeho hluboce vážnému záměru, nýbrž pro něj. Nejenže čtenář může snadno vycítit vážnost, prolínající i scénami zdánlivě lehkovážnými; bude mít navíc pocit, že Andreae líčí jako někdo, kdo nechce zamlžit jeho mysl sentimentalitou vůči tajemství duchového světa, nýbrž chce v něm vytvořit náladu duševně svobodného, sebevědomě- rozumného vztahu k němu.

Jestliže někdo myšlenkovými úkony a způsoby citového prožívání dosáhl schopnosti, aby si imaginacemi zpřítomnil nadmyslový svět, není s touto schopností ještě spojena záruka, že jeho imaginace se hodí k tomu, aby ho uvedly do skutečného vztahu k duchovému světu.

Bratr z Růžového kříže vidí, jak je na poli imaginativního prožívání obklopen četnými dušemi, které sice žijí v představách o duchovém světě, avšak svým vnitřním rozpoložením nemohou dospět až do skutečného dotyku s tímto světem. Možnost takového skutečného dotyku závisí na tom, jaký postoj hledač ducha zaujme ve své duši vůči smyslovému světu, než přistoupí ku prahu světa duchového. Tento postoj vyvolává v duši rozpoložení, které si člověk přenáší přes práh a které se v duchovém světě projevuje tak, že tento svět buď hledajícího přijme nebo odmítne. Náležité duševní rozpoložení může hledající získat tím, že bude ochoten odložit před prahem všechno, co v okruhu smyslové skutečnosti určovalo jeho poměr k světu. Pro pobyt v duchovém světě musí ztratit účinnost ony citové podněty, jejichž vlivem člověk pociťuje charakter a platnost - váhu - své osobnosti podle své vnější životní situace a svého vnějšího životního osudu. Jestliže je obtížné splnit už tuto nezbytnost, jež člověka přesazuje do jakéhosi duševního dětství, pak se ještě více přičiní obyčejnému citění druhá nezbytnost: potlačit i ten druh usuzování, jímž se člověk orientuje ve smyslovém světě.

Člověk musí dojít k pochopení, že se tento druh úsudku získává ze smyslového světa, že proto může mít platnost jenom v tomto okruhu a on sám že musí být ochoten dovidat se o způsobu, jak usuzovat v duchovém světě přímo z něho samého. V duši bratra z Růžového kříže se při vstupu do zámku vyvíjí nálada, jež vyvěrá z pocitu o těchto nezbytnostech. Když má strávit první noc v zámku, nenechává se odvést do komnaty, nýbrž zůstává v tom sále, kam až se dostal svou účastí na všem, co se dalo druhého dne. Tak se uchrání toho, aby svou duši zanesl do některé oblasti duchového světa, s níž se síly působící v jeho nitru ještě nemohou důstojným způsobem spojit. Ona duševní nálada, která ho zdrží před tím, aby pronikal na

tomto duchovém místě dále, než kam ho dovedl druhý den, působí v jeho duši po celou noc a vyzbrojuje ho schopností vnímací i volní, jež bude potřebovat další den. Větřelci, kteří přišli současně s ním, ale bez předpokladů k podobné duševní náladě, musí být následujícího dne zase vypuzeni z duchového světa, neboť nemohou v sobě přivést k zralosti plod uvedené nálady. Bez tohoto plodu by pro ně bylo nemožné spojit svou duši skutečnými vnitřními silami s oním světem, jímž byli jaksi obemknuti pouze zvnějšku.

Události u bran, setkání se lvem, čtení nápisů na dvou sloupech u vchodu a další příhody druhého dne prožívá bratr z Růžového kříže tak, že je zřejmé, že jeho duše je pohřížena do charakterizované nálady. Všechno to zakouší tak, že mu zůstává utajena ta část oněch zážitků, která promlouvá k obyčejnému rozumu, vázanému na smyslový svět a že vnímá a přijímá do sebe pouze to, co vstupuje do duchově názorného vztahu k hlubším citovým silám duše. -

Setkání s ukrutným lvem u druhé brány je článkem v sebepoznání hledače ducha. Bratr z Růžového kříže je prožívá tak, že setkání působí jakožto imaginace na jeho hlubší citové síly, že mu však zůstává utajeno, co znamená pro jeho postavení uvnitř duchového světa. Tento jemu utajený úsudek pronáší «strážce», který dlí u lva, utiší ho a - podle obsahu dopisu, .jež vstupující rovněž nezná - promlouvá k vstupujícímu slova: «Buď mi vítán, ve jménu Božím, hle, člověk, kterého bych už dávno byl rád viděl.» Duchový pohled na «ukrutného lva» je výsledkem duševního rozpoložení bratra z Růžového kříže. Toto rozpoložení se zrcadlí v části duchového světa složené z utvářejících sil a vytváří tak imaginaci lva. V tomto zrcadlení je tedy dán obraz vlastního divákovy já. Na poli duchové skutečnosti je tento divák jinou bytostí než v oblasti smyslové existence. Síly působící v oblasti smyslového světa ho formují do lidské smyslové podoby. V okruhu duchovna není dosud člověkem; je bytostí, která se dá imaginativně vyjádřit podobnou zvířecí. Pudy, afekty, podněty citové a volní, které se projevují ve smyslovém bytí člověka, jsou v tomto bytí drženy v poutech představování a vnímáním, jež jsou vázány na smyslové tělo a jsou samy výsledkem smyslového světa. Chce-li člověk vystoupit ze světa smyslů, musí si uvědomit, co v něm samém už mimo tento svět nebude poutáno dary smyslového světa a musí být přivedeno na správnou cestu novými dary ze světa duchového. Člověk musí spatřit sám sebe, jaký je, než se z něho stane smysly vnímatelný člověk. Tohoto zření se dostává bratru z Růžového kříže setkáním se lvem, obrazem jeho vlastní bytosti, než se z ní stane člověk. - Jenom aby snad nedošlo k nedorozuměním, poznamenejme zde, že forma existence, v níž bytost, jež je základem lidské jsoucnosti, spatřil duchovým způsobem samu sebe takovou, jaká byla, než nabyla

člověčenství, nemá nic společného se zvířecostí, o níž se běžný darwinismus domnívá, že je s ní spjat lidský druh svým původem. Neboť zvířecí podoba, jak se naskytuje duchovému pohledu, je toho druhu, že svou podstatou může náležet pouze světu utvářejících sil. Uvnitř smyslového světa může existovat jenom jako podvědomý článek lidské přirozenosti. - To, že částí své bytosti, jež je smyslovým tělem držena v poutech, ještě nedospěl až k lidské podobě, se pak zračí v duševní náladě, v níž se ocitá bratr z Růžového kříže při vstupu do zámku. Tomu, co ho čeká, se staví nezaujatě tváří v tvář a nezamlžuje si to úsudky, které pocházejí ještě z rozumu spjatého se světem smyslů. Takovéto zamíření pozoruje později na těch, kteří nepřišli s náležitou duševní náladou. I oni museli projít kolem ukrutného lva a viděli ho, neboť to závisí pouze na tom, že přijali do duše příslušné myšlenkové směry a způsoby citového prožívání. Ale účinek tohoto duchového pohledu nemohl být u nich dostatečně silný, aby je pohnul k odložení způsobu usuzování, na který si zvykli pro potřeby smyslového světa. Jejich způsob usuzování se duchovému oku bratra z Růžového kříže jeví v oblasti duchového světa jako bohaprázdne chlubilství. Vidí prý Platónovy ideje, počítají Démokritovy atomy, předstírají, že vidí neviditelné, zatímco ve skutečnosti nevidí nic. Na těchto věcech se ukazuje, že nejsou s to spojovat vnitřní síly duše se světem, který je obklopol. Chybí jim vědomí o skutečných nárocích, jež duchový svět klade na člověka, který jej chce zřít. Bratr z

Růžového kříže může v následujících dnech spojit své duševní síly s duchovým světem proto, že si druhého dne podle pravdy přiznává, že nevidí a nedovede všechno to, o čem druzí vetřelci tvrdí, že oni nebo jiní to vidí nebo dovedou. Procítění vlastní bezmoci se mu později změní v moc duchového prožívání. Na konci druhého dne se musí nechat spoutat, protože má pocítit pouta duševní bezmoci vůči duchovému světu do té doby, než tato bezmoc bude jako taková vystavena světlu vědomí tak dlouho, kolik je jí třeba, aby se mohla proměnit v moc.

TŘETÍ DEN

Andreae chce ukázat, jak sedm «věd a svobodných umění» do nichž se ve středověku členily poznatky získávané ve smyslovém světě, má působit jako příprava k duchovému poznání. Za těchto sedm článků poznání byly obvykle považovány: gramatika, dialektika, rétorika, aritmetika, geometrie, hudba a astronomie. Z líčení v Chymické svatbě poznáváme, že Andreae si představuje, že jak bratr z Růžového kříže a jeho právoplatní druhové, tak i nenáležití vetřelci jsou vyzbrojeni věděním, které lze získat z těchto článků poznání. Jenomže způsob a hodnota toho, jak si přichozí osvojili toto věděním, jsou různé. Právoplatní, přede všemi bratr z Růžového kříže, jehož zážitky jsou popisovány, si osvojili toto věděním tak, že jeho nabytím dali ve své duši vyrůst síle, která by přijala z duchového světa ono neznámé, co těmto svobodným uměním ještě musí zůstat skryto. Jejich duše je těmito změnami

připravena tak, že ví nejen to, co je na jejich základě možné vědět, ale že toto věděním jí dává váhu, jejímž prostřednictvím může získávat zkušenosti ve světě ducha. Nenáležitým přichozím se váha těchto umění nestala duševní vahou. Nemají ve své duši onen pravý vesmírný obsah, který obsahuje těchto sedm svobodných umění. Třetího dne se bratr z Růžového kříže účastní vážení duší. To je líčeno imaginací váhy, na níž jsou duše váženy, aby se zjistilo, zdali si k své vlastní, lidské váze přivydobyli i onu váhu, jež se rovná sedmi dalším závažím. Těchto sedm závaží představuje v imaginaci «sedm svobodných umění».

Bratr z Růžového kříže má v duši nejenom obsah, který vyváží sedm závaží, ale navíc ještě přebytek váhy. Ten přichází k dobru jiné osobnosti, která sama o sobě nebyla shledána zralou, avšak pravým hledačem ducha je uchráněna před vypuzením z duchového světa. Tím, že uvádí tento děj, ukazuje Andreae, jak dobře je obeznámen s tajemstvím duchového světa. Mezi všemi silami duše, které se rozvíjejí už ve smyslovém světě, je láska jediná, jež může zůstat neproměněna při přechodu duše do duchového světa. Pomáhat slabším lidem podle síly, kterou sami máme, to je možné ve smyslovém světě, a stejně je to možné s tím, co člověk nabyt v oblasti ducha.

Ve způsobu, jak Andreae líčí vyhnání neoprávněných vetřelců z duchového světa, je vidět, že svým spisem chce vzbudit u svých současníků vědomí o tom, jak velice vzdálen od duchového světa - a tím od pravé skutečnosti - může být člověk, který se sice seznámil s tím nebo oním popisem cesty do tohoto světa, jemuž ale zůstalo cizí vědomí o skutečné vnitřní proměně duše. Nezaújatá četba Chymické svatby prozradí, že jedním z cílů jejího autora je povědět svým současníkům, jak zhoubní jsou pro pravý vývoj lidstva ti, kdo zasahují do života na základě podnětů, jež navozují nenáležitým způsobem vztah k duchovému světu. Andreae očekává správné sociální, mravní i jiné lidské společenské cíle právě pro svou dobu od právoplatného poznání duchových základů existence. Proto nechává ve svém líčení dopadat jasné světlo na všechno, co se stává škodlivým pro pokrok lidstva tím, že si vytyčuje takové cíle z nenáležitého vztahu k duchovému světu.

Třetího dne, když prožil vypuzení neoprávněných přichozích, pocítuje bratr z Růžového kříže, že pro něho začíná možnost používat rozumové schopnosti způsobem, jenž je vhodný pro svět ducha. Nabytí této schopnosti se staví před duši jako imaginace jednorozce,

uklánějícího se před lvem. Lev nato svým řevem přivolává holubičku, jež mu přináší olivovou ratolest. Tu pohlíží. Kdo by s takovým obrazem chtěl zacházet jako se symbolem a ne jako se skutečnou imaginací, ten by mohl říci, že tento výjev zobrazuje děj, odehrávající se v duši hledače ducha, jímž se cítí uschnout, aby mohl duchové skutečnosti. Avšak taková abstraktní idea by nevyjádřila duševní děj, o němž tu skutečně jde, v jeho bytostné pinosti. Neboť tento děj je prožíván tak, že okruh osobního prožívání, který se pro smyslovou existenci rozprostírá až k tělesné hranici, se šíří i přes tuto hranici. Vidoucí prožívá v duchové oblasti bytosti a děje mimo svou vlastní bytost tak, jak při obyčejném bdělém vědomí prožívá člověk děje ve vlastním těle. Dojde-li k takovému rozšíření vědomí, pak přestává pouhé abstraktní představování a dostává se imaginace jako nezbytná forma pro vyjádření toho, co je prožíváno. Chce-li se někdo vyjadřovat o takovém prožívání přece jenom v abstraktních idejích, což je jmenovitě v naší době do značné míry nutné pro sdělování duchově vědeckých poznatků, pak musí nejprve převést imaginace věcným způsobem do formy idejí. Andreae toto v Chymické svatbě nečiní, protože chce vyličít beze změny zážitky hledače ducha z poloviny patnáctého století; v této době nebylo zvykem převádět prožité imaginace na ideje a pojmy.

Když imaginativní poznání uzrálo tak jako třetího dne u bratra z Růžového kříže, pak může duše sama vstoupit se svým vnitřním životem do oblasti skutečnosti, z níž pocházejí imaginace. Teprve touto schopností dospěje člověk k tomu, aby viděl bytosti a děje smyslového světa novým způsobem, z hlediska spočívajícího v duchovém světě. Spatřuje, v jakém smyslu tyto děje vyplývají ze svých skutečných zdrojů, ležících v nadmyslové oblasti. Andreae dává poznat, že bratr z Růžového kříže si vydobyl tuto schopnost v silnější míře než jeho druhové. Dospěl k tomu, že vidí z hlediska duchového světa zámeckou knihovnu a královské hrobky. Že toho je schopen, závisí na tom, že v imaginativním světě dovede vysokou měrou uplatňovat svou vlastní vůli. Jeho druhové mohou spatřit pouze to, co k nim přistupuje vlivem cizí síly, bez takového silného uplatnění vlastní vůle. Bratr z Růžového kříže se poučí z královských hrodek více, než stojí ve všech knihách. Pohled do těchto hrodek se uvádí do souvislosti s pohledem na nádherného «fénixe». V tom, co se zde naskýtá vidoucímu pohledu, se odhaluje tajemství smrti a zrození. Oba tyto hraniční děje života mají platnost pouze ve smyslovém světě. V duchovně odpovídá zrození a smrti nikoli vznikání a zanikání, nýbrž proměna jedné formy života ve druhou. Podstatu zrození a smrti je možné poznat jenom tehdy, když ji zříme z hlediska, které je mimo smyslový svět, v oblasti, v níž samy neexistují.

To, že bratr z Růžového kříže pronikne k hrodkám králů a v obraze fénixe spatří, jak se rodí mladá královská síla ze síly starých králů, jež propadla smrti, zaznamenává Andreae proto, že chce vyličít zvláštní duchovní cestu hledače poznání z poloviny 15. století. Toto období je dobou obratu v dějinách, pokud jde o duchové prožívání lidstva. Formy, jimiž se do té doby mohla po staletí lidská duše blížit duchovnému světu, se na tomto časovém rozmezí změnily v jiné. V oblasti vnějšího lidského života se tato proměna v tomto období projevila rozbřeskem novodobého přírodovědeckého způsobu myšlení a ostatními převraty v životě národů na zemi. V okruhu toho světa, v němž hledači ducha pátrají po tajemstvích existence, je možné v takových dobách obratu pozorovat zánik určitého směru lidských duševních sil a vynořování jiného směru. Přes všechny převratné události v dějinném vývoji lidstva zůstával ráz duchového zření od dob života řecko-římského v podstatě až do patnáctého století stejný. Hledač ducha si měl přinášet do pole duchové skutečnosti instinktivní rozum, zakořeněný v citově prožívající složce duše, který byl nejpodstatnější duševní silou onoho věku, a tam jej proměnit v sílu duchového zření. Od poloviny 15. století nastupuje na místo této duševní síly rozum působící ve světle plného vědomí o sobě a osvobozující se od instinktivních sil. Povznést jej ve vidoucí vědomí se stává úlohou hledače ducha nové doby.

V Christianu Rosenkreuzovi, jakožto vedoucím mezi bratry z Růžového kříže, charakterizuje Andreae osobnost, jež vstoupila do duchového světa způsobem, který se v patnáctém století chýlil ke konci. Zážitky «chymické svatby» mu staví před duševní oko tento zánik a příchod nového způsobu. Musí proto proniknout do tajnosti, jež mu chtěli zakrýt vládci zámku, kteří by rádi dále spravovali duchový život nezměněným způsobem. Andreae zde tedy chce vykreslit svým současníkům největšího duchového badatele z konce oné již uplynulé epochy, jenž však prohlédá její smrt a úsvit nové epochy na duchovním poli. Shledal, že jeho současníci se spokojovali s tradicemi oné staré epochy, že chtěli pronikat k tajemství duchového světa ve smyslu těchto tradic. Chtěl jim proto říci: vaše cesta je neplodná; onen největší, jenž po ní šel jako poslední, prohlédl její neplodnost. Poznejte to, co on prohlédl, a osvojíte si cit pro novou cestu. Duchovní cestu Christiana Rosenkreuze jakožto odkaz duchového bádání v patnáctém století chtěl Andreae postavit do své doby, aby ukázal, že je třeba se ujmout iniciativy k novému druhu duchového bádání. V sledování snah, jež začaly skrze Johanna Valentina Andreae, pokračuje ještě i v současné době duchový badatel, který rozumí znamením své doby. Nejsilnější odpor proti němu vyvstává ze strany oněch hledačů ducha, kteří chtějí razit cestu do nadsmyslového světa z obnovy nebo ze znovuoživení starých duchovědných tradic.

Jemnými náznaky mluví Andreae o výhledech poznání, které musí pro lidstvo vyplynout prostřednictvím vidoucího vědomí v onom vývojovém období, které začalo uprostřed patnáctého století. Christian Rosenkreuz se dostává k velkému globusu, jímž mu proniká před duši závislost pozemských událostí na mimozemských, kosmických impulsích. Je tím charakterizován první průhled do «nauky o hvězdné obloze», jejíž začátek je dán koperníkovským názorem na svět, jež však spatřuje v tomto názoru právě jenom začátek, který může poskytnout pouze to, co platí pro smyslový svět. Ve smyslu tohoto začátku zaměřuje novější přírodovědecká představa svá bádání až dodnes. Ve své představě o světě vidí zemi obklopenou «nebeskými ději», které chce uchopit jenom pomocí rozumových pojmů. Pro všechny podstatné pochody pozemského dění hledá síly v oblasti země samé. Když zkoumá podmínky, za jakých v mateřské bytosti vzniká zárodek k nové bytosti, hledí výhradně na síly, jež je třeba hledat v proudu dědičnosti u pozemských předků. Nemá vědomí o tom, že při vzniku zárodku působí do pozemského dění «nebeský okruh» země, že v mateřské bytosti je pouze místo, na němž si pozemský vesmír může vytvářet zárodek. Příčiny pro historické události hledá tento způsob myšlení výlučně mezi skutečnostmi, které těmto událostem předcházely v pozemském životě. Nevzhlíží k mimozemským impulsům, které oplodňují pozemské skutečnosti, aby z dění jedné epochy vzešlo dění další epochy. Ovlivnění mimozemskými činiteli připouští tento způsob myšlení pouze u neživých dějů na zemi. Před Christianem Rosenkreuzem se tu otvírá výhled na organickou, zduchovělou «nauku o hvězdné obloze», na nauku, která už nemůže mít nic společného se způsobem staré astrologie, nýbrž která pro oblast nadsmyslna spočívá na stejných základech jako Koperníkovy představy pro oblast smyslovou.

Je možné si povšimnout, jak se Andreae v «Chymické svatbě» zabývá imaginativním životem naprosto věcně. Všechno zjevující vědění, jež přistupuje ke Christianu Rosenkreuzovi, aniž by k tomu přispívala jeho vlastní vůle, blíží se k němu v podobě sil představovaných obrazy ženských bytostí. K čemu si razí cestu vlastní vůle hledače duchového světa, je znázorněno obrazy doprovázejících chlapců, tedy mužskými podobami. V člověku - bez ohledu na to, zdali je jako smyslová bytost mužem nebo ženou - působí prvek mužský i ženský jako polární protiklady. Z takového názoru o člověku vyplývají Andreaeho charakteristiky. Můžeme si zde uvědomit, že poměr zážitků, jež mají ráz představ, k zážitkům podněcovaným vůlí je vystižen věcně správně, jestliže je znázorněn obrazy upomínajícími na polaritu živlu mužského a ženského ve smyslovém světě. - Opět připomeneme, abychom čelili nedorozuměním, že imaginace halící se do podob mužských

nebo ženských nesmějí být směřovány se vztahy mezi mužem a ženou ve smyslovém světě; právě tak jako imaginace zvířecí formy, která se naskytne vidoucímu vědomí, nemá nic společného s živočišnou přirozeností, z níž běžný darwinismus vyvozuje lidství. V současné době se objevuje dosti těch, kdo se domnívají, že se jim pomocí sexuální fyziologie podaří proniknout k skrytým tajemstvím existence. Letmé seznámení se skutečným duchovým poznáním by je mohlo přesvědčit, že takto zaměřeným úsilím se nemohou přiblížit k tajemství existence, nýbrž leda se od nich stále více vzdalovat. V každém případě je to nešvar, chce-li někdo uvádět mínění takových osobností, jako je Andreae, do jakékoli souvislosti s představami, jež mají cokoli společného se sexuální fyziologií.

Zřetelně poukazuje Andreae na důležitá tajemství, ukrytá pod povrchem děje «Chymické svatby», všude tam, kde charakterizuje onu «pannu», kterou uvádí do zvlášti blízkého vztahu k hledači duchového světa. Tato «panna» je imaginativní představitelkou jistého druhu nad smyslového vědění, které musí být - v protikladu k «sedmi svobodným uměním»,

získávaným na smyslovém poli - čerpáno z duchové oblasti. «Panna» prozrazuje poněkud záhadným způsobem své jméno, jež zní «Alchymia». Andreae chce tedy říci, že pravá alchymie je vědou jiného druhu než vědy pocházející z obyčejného vědomí. Podle jeho mínění neprovádí alchymista své úkony s různými smyslově vnímatelnými látkami a silami proto, aby se seznámil s působností těchto látek a sil v oblasti smyslového světa, nýbrž proto,

že chce, aby se mu smyslovým dějem zjevilo něco nadsmyslového. Smyslovým dějem si chce otevřít průhled na děj nadsmyslový. Co činí, liší se od výzkumů obyčejného přírodovědce právě způsobem, kterým se dívá na onen děj.

K zážitkům «třetího dne» patří úplné překonání víry, že by onen druh úsudku, jemuž člověk přivykl ve smyslovém světě, mohl ve své neproměněné podobě být vůdčí silou i v nadsmyslovém světě. Ve společnosti, v níž dlí Christian Rosenkruz, jsou předkládány otázky, které vedou všechny k tomu, že se člověk musí zdržet rozhodnutí pro určitou odpověď. Autor tím chce poukázat na omezenost obyčejného úsudku. Skutečnost je bohatší než možnosti rozhodování spočívající v rozumu, vypěstovaném stykem se smyslovým světem. - Po vylíčení těchto zážitků se objevuje před Christianem Rosenkreuzem ještě bytost označená za «vévodkyni» Andreae jej tedy uvádí do vztahu k jistému okruhu nadsmyslového vědění, jenž je představován právě touto bytostí: k teologii. A zároveň přitom také blíže určuje, jak by měla teologie působit na lidskou mysl. - Zvláštní význam má, že hledač ducha je po všech těchto zážitcích přece ještě během následující noci postižen snem, v němž se před ním ukážou dveře, které mu dlouho kladou odpor, když je chce otevřít. Právě takovýto obraz je vyvoláván v jeho duši míněním, že by měl považovat všechny předchozí zážitky za něco, co nemá hodnotu svým bezprostředním obsahem, nýbrž pouze tím, že probouzí jistou sílu, jež se bude muset podrobit dalším namáhavým zkouškám.

ČTVRTÝ DEN

Čtvrtý den se stává rozhodujícím pro postavení hledače ducha v nadsmyslovém světě. Hledatel ducha se opět setkává se lvem. Starý lópis, jež mu lev nese vstříc, obsahuje v podstatě výzvu, aby přistoupil k prameni, z něhož tryskají inspirace duchového světa. Duše, jež by chtěla setrvat při pouhém imaginativním prožívání, nemohla by nakonec činit nic jiného, než se jaksí nechat oslovovat duchovým světem a síly vlastní vůle používat k tomu, aby tato zjevení přiblížila svému porozumění. Má-li do nadsmyslového světa vstoupit plná síla lidského «já», pak musí toto «já» vnést do tohoto světa své vlastní vědomí. Duše musí v duchovém světě najít své «já» i s jeho smyslovými zážitky. V oblasti nadsmyslna se musí jakoby vynořit vzpomínka na způsob, jímž «já» prožívá smyslový svět. Andreae toto

ozřejmuje tím, že zařazuje mezi zkušenosti «čtvrtého dne» «komedii», tedy zdánlivý obraz dějů ve smyslovém světě. Pohledem na tento zdánlivý obraz smyslového světa, ovšem pohledem získaným v okruhu nadmyslna, získává «já» hledatele ducha potřebnou sílu, aby mohl pocítit, že je pevná souvislost mezi oním článkem duše, jenž prožívá v nadmyslnu, a oním, jenž je činný ve smyslovém světě prostřednictvím těla.

Když pochopíme, jak způsob Andreaeho líčení věčně odpovídá zkušenostem, jimiž prochází duše překračující práh do nadmyslna, můžeme dospět k přesvědčení, že autor «Chymické svatby» chtěl promluvit k svým současníkům s velkou vážností o cestě do duchového světa, kde Tá by byla přiměřená nové epoše ve vývoji lidstva, nastupující s šestnáctým stoletím, epoše, do jejíhož začátku se sám cítil zasazen. To, že uskutečnění ideálních požadavků, jež Andreae postavil před své současníky, narazilo zprvu na těžké překážky, má důvod v tom, že se tu ničivě uplatnily zmatky třicetileté války a všechno to, co postihlo novou dobu v důsledku těchto zmatků³⁷. Pokrok ve vývoji lidstva je však možný jenom tehdy, postaví-li osobnosti obdobného smýšlení jako Johann Valentin Andreae proti brzdicím silám jistého kosmického proudu síly, jež mohou vpravdě napomáhat vývoji. Zdali se Andreaemu podařilo vykreslit v Christianu Rosenkreuzovi hledače ducha, který se sice vydal na svou cestu ještě na základě duchovních zkušeností již uplynulé epochy, ale přesto je schopen účinně poukázat na novou cestu, odpovídající novému časovému úseku, to ovšem budeme moci prohlásit teprve tehdy, podaří-li se nám ukázat, že poslední «dni» «Chymické svatby» podávají zprávu o zážitcích, které otevírají perspektivu do prostoru tohoto nového časového úseku; tj. podaří-li se Christianu Rosenkreuzovi přenést své «já» už do tohoto odlišného časového období.

Nejvýznamnějším zážitkem čtvrtého dne je pro Christiana Rosenkreuze jeho uvedení před krále a jejich poprava, následující brzy nato. Pisatel «Chymické svatby» naznačuje podstatu tohoto prožitku symboly, umístěnými na malém oltáři. V těchto symbolech může chápající pohled lidské duše spatřit, jaký má sama poměr k vesmíru a jeho vývoji. Hledači ducha se odedávna snažili takovými symboly vzbudit porozumění duše pro to, jak její vlastní podstata žije v podstatě kosmu. Kniha na oltáři poukazuje na lidský myšlenkový obsah, který představuje - tak, jak to je dáno lidskou organizací - vplývání objektivních myšlenek, vytvářejících svět, do duše. Světlo «svíčky» naznačuje, jak tyto tvůrčí myšlenky působí ve vesmíru jakožto světelný éter a v člověku vyvolávají poznání, tj. stávají se činitelem osvěťujícím. Zasahování Cupidovo, který fouká do plamene, se vztahuje na názor hledače ducha, jenž rozpoznává v bytostné podstatě, která je étherným základem veškeré existence a veškerého vývoje, působnost dvou sil, stojících vůči sobě polárně: světla a lásky. Avšak správně posoudíme tento názor jenom tehdy, budeme-li ve fyzickém světle a v lásce uplatňující se ve fyzickém světě spatřovat pouhá pozemská, hmotně působící zjevení hlubších duchových sil. V základní duchové síle světla žije tvůrčí myšlenkový živel světa, kdežto v lásce tvůrčí život volní. Mezi symboly je dále «sféra», jako náznak, že lidské prožívání je zakotveno jako jeden článek ve všeobslhlém prožívání veškerenstva. Hodiny mluví o tom, jak duše je vetkána do časového průběhu vesmíru, tak jako sféra mluví o jejím zapojení do existence prostorové. Fontána, z níž prýští krvavě červená voda, a lebka s hadem poukazují na způsob, jak ten, kdo poznává svět ducha, smýšlí o původu zrození a smrti ve vesmírné existenci. Valentin Andreae používá těchto symbolů pro své líčení obdobně, jako se jich užívalo už od šerého dávnověku na shromážděních, sloužících společnostem, jež měly za úkol zasvěcovat ty z lidí, kteří k nim měli přístup, do tajemství života. Tím, že jich takto používá, dává najevo, že jsou to podle jeho mínění skutečné imaginace, jež vyplývají z vývoje lidské duše a jež ji mohou podněcovat, aby pociťovala tajemství života.

Vnucuje se otázka: co představuje «královský sál», do něhož je Christian Rosenkreuz uveden, a co pro jeho prožívání znamená přítomnost králů a jejich poprava? Obrazy samy poukazují na odpověď, na svůj pravý smysl. Hledač ducha má spatřit, jak svou vlastní bytostí

tkví v podstatě vesmíru. Co je v něm, to má zřít ve světě, co je ve světě, má zřít sám v sobě. To může jenom tehdy, bude-li ve věcech a dějích světa vidět obrazy toho, co působí a tvoří v něm samém. Dospívá k tomu, že se už nedívá na to, co se děje v něm, pouze představami vzatými z duše samé; nýbrž vidí zážitky své duše prostřednictvím obrazů, které znázorňují vývoj vesmíru. Králové se staví před Christiana Rosenkreuze, aby snu ukázali: tak žiji tvé duševní síly ve tvém vlastním nitru; a v zážitcích králů se zrcadlí, co se za jistých podmínek musí odehrát v duši. Christian Rosenkreuz stojí před výjevy v královské síni tak, že v nich jeho duše spatřuje samu sebe. Poprava králů je událostí, k níž dochází v jeho vlastním duševním vývoji. Do královského sálu přišel s poznávacími schopnostmi: které mají dosud stále jen onu povahu, kterou si osvojily před vstupem do duchového světa. Avšak tím, že se vžívají do tohoto světa, procházejí tyto poznávací schopnosti zkušenostmi. Jež se vztahují i na hmotný svět. Před duší nezaznačuje pouze duchový svět, nýbrž ukazuje se i hmotný, v podobách, jaké nemůže spatřit v jejich plném významu ten, kdo se zastavil se svým pozorováním v hmotné oblasti. K těmto zkušenostem patří, že se odhaluje podvojně uzpůsobení lidské bytosti. Ukazuje se, jak síly, jež jsou základem fyzického světa působí i v jevech, které zpravidla označujeme za duševní. Vychází zde najevo, že podkladem pro sílu paměti, pro impulsy vyvolávající v duši představy, jsou fyzické podmínky stejného druhu jako pro růst. S tím rozdílem, že síly růstu působí v člověku tak, že v době dětství a mládí jsou ve vývoji vzestupném, později že jejich vliv slábne, až svým vlastním vnitřním rozpadem podmiňují smrt, kdežto síly vytvářející paměť a představy přijímají možnost vnitřního rozpadu už od jistého velmi raného okamžiku života. V každém údobí bdění podstupují tyto síly onen sestupný vývoj, sahající až k rozpadu, tedy vývoj, jež celek organismu podstupuje od druhé poloviny života až do smrti. V každém spánkovém údobí se tento rozpad opět vyrovnává a síly paměti a představování se tu dožívají jakéhosi vzkříšení. Duševní organismus je nasazen na celek organismu člověka jako parazit, který může poskytovat podmínky pro paměť a představování právě proto, že už v průběhu dne prochází cestou ke smrti, kterou celek organismu absolvuje v průběhu pozemského života. Tak se pro hledače ducha stává duševní organismus metamorfózou celku lidského organismu. Jeví se mu jako ta část celkového organismu, která dává intenzivněji kolovat silám, jež v organismu podmiňují jevy života od zrození až do smrti, tak, aby se zde mohly stát podkladem pro život představový. Do každodenního rozpadu síl duševního organismu se vlévá tvůrčí myšlenková podstata světa a stává se tak v člověku představovým životem. Podstatné je, že hledač ducha poznává v hmotném podkladu duševních dějů proměněnou podobu všeobecných hmotných dějů celého organismu. Narážíme tu na paradoxní skutečnost, že na cestě k duchu člověk spatřuje nejprve hmotné podmínky duševního života. Tato skutečnost se může stát východiskem pokušení. Můžeme se totiž spokojit s objevem, že duševní děje se nám zjevují ve svých hmotných souvztažnostech. Pak můžeme právě proto, že hledáme ducha, být hnáni do materialistického chápání světa. Prohlédneme-li však opravdu, co se tu vlastně odehrává, nastane opak. V hmotném podkladu duševního života poznáme působící duchové mocnosti, jež se zjevují hmotnými ději, a tím si připravujeme možnost, abychom poznali prvotní duchovou působnost i v celku organismu a v průběhu jeho života.

Christian Rosenkreuz stojí tedy před důležitou zkušeností, jež mu odhaluje onu alchymii, k níž dochází v jistém přírodním procesu. Hmotné děje probíhající v celku organismu se před jeho duchovým okem proměňují. Stávají se z nich děje, z nichž se rozzaňují děje duševní, asi tak, jako se při zevním procesu spalování zjevuje světlo. Ale tím - se mu také ukazuje hranice těchto duševních dějů. Jsou to děje odpovídající tomu, co v celku organismu vede k smrti. Christian Rosenkreuz je veden před postavy králů své vlastní duševní bytosti - před své poznávací schopnosti. Zjevují se mu jako ta složka jeho bytosti, jež vzniká metamorfózou z celku jeho organismu. Ale životní síly růstu se přetvářejí v síly poznání jenom tím, že do sebe přijímají smrt. A proto v sobě mohou chovat jenom vědění o tom, co je mrtvé.

Smrt je včleněna do všech přírodních dějů v souvislosti s tím, že ve všem žije i něco neživého. Obyčejný proces poznání je zaměřen jenom na toto neživé. Chápe to, co je anorganické, protože je to něco mrtvého; ale rostlinu nebo cokoli živého je s to obsáhnout jenom potud, pokud mají něco společného s neživým světem. Každá rostlina obsahuje kromě toho, čím je sama jakožto živá bytost, i anorganické procesy. V obyčejném pohledu na svět zaměřují se poznávací schopnosti na tyto anorganické procesy; to, co je živé, nejsou s to uchopit. Živé se lidskému nazírání stává přístupným, jen pokud se jeho život projevuje v něčem neživém. Christian Rosenkruz zřít na smrt svých duševních králů, svých poznávacích schopností, tak jak tyto schopnosti vyplynuly z metamorfózy hmotných sil celkového organismu, pokud člověk ještě nepostoupit z přírodní alchymie k vyšší alchymii, k alchymickému umění. To musí pozůstat v tom, že člověk dá svým poznávacím schopnostem přímo v duševním prožívání nový ráz, takový, jaký nemohou mít vlivem pouhých organických vývojových procesů. V poznávacích schopnostech musí být probuzeno to, co je podstatou vzestupného růstu, něco, co ještě není nahodáno smrtí. Přírodní alchymie musí postoupit o další, nový krok.

PÁTÝ DEN

Toto posunutí přírodní alchymie o nový krok je obsahem činnosti vyplňující pátý den «Chymické svatby». Hledač ducha musí při vytváření rostoucího života proniknout vidoucím pohledem do dějů vyvolávaných přírodou. A tuto tvořivou činnost přírody musí převést: do okruhu poznávacích schopností, aniž by při přechodu od dějů růstových k dějům duševním nechal zasáhnout smrt. Poznávací schopnosti přijal z rukou přírody jako mrtvé bytosti; musí je oživit, tj. dát jim, co jim příroda vzala, když s nimi uskutečnila alchymickou proměnu v poznávací schopnosti. Jakmile nastoupí cestu k takovému cíli, blíží se k němu pokušení. Musí sestoupit do oblasti, v níž působí příroda, když silou lásky kouzlí život z něčeho, co svou podstatou tíhne k smrti. vystavuje se přitom nebezpečí, že jeho vidoucí pohled bude zachvácen pudy, působícími v nižší oblasti hmotného bytí. Musí se totiž seznámit s tím, že ve hmotě, jež nese znaky smrti, žije prvek spřízněný s láskou, který je podkladem každé obnovy života. Tento duševní děj, vystavený pokušení, líčí Andreae významným způsobem, když nechává Christiana Rosenkreuze předstoupit před Venuši a nechává při tom Cupida, aby se po svém projevoval. A je tu i zřetelný poukaz na to, že se tu uplatnila nejen jeho vlastní duševní síla, ale ještě působnost jiných mocností, jestliže takto charakterizovaný hledač ducha nebyl pokušením zdržen od své další pouti. Kdyby Christian Rosenkruz měl pouze za úkol putovat po cestě svého vlastního poznání, pak by tato cesta mohla tímto pokušením také skončit. Že se tak nestalo, to je opět poukaz na to, co chce Andreae vyličit. Christian Rosenkruz má svou duchovní cestou uskutečnit přechod z uplynulé epochy do epochy nadcházející. Jsou to mocnosti působící v běhu času, jež mu dopomohly k tomu, aby prodchl své «já» poznávacími schopnostmi, odpovídajícími novému časovému období. Tak může nastoupit plavbu k «věži» a zúčastnit se alchymického procesu, jímž se mrtvé poznávací schopnosti dožijí svého vzkříšení. Vlivem toho, čím prošel, osvojil si pro tuto plavbu i sílu, aby mohl vyslechnout zpěv sirén o lásce, aniž by propadl jeho svodům. Je třeba, aby na něho zapůsobila prvotní duchová síla lásky; podobou, jíž se láska projevuje na poli smyslového prožívání, se však nesmí nechat na své cestě zmást. Ve věži Olympově se uskuteční prostoupení mrtvých poznávacích schopností těmi impulsy, které v obyčejném lidském organismu působí pouze v procesech růstu. V závěru líčení pátého dne najdeme poukaz na to, že Christianu Rosenkreuzovi je umožněno zúčastnit se tohoto děje proto, že jeho duševní vývoj má probíhat ve smyslu proměňujících se sil, působících v koloběhu času. Zatímco by měl spát, vyjde si do

zahrady, zadívá se na hvězdnou oblohu a říká si: Měl jsem vhodnou příležitost přemítat více o astronomii a tu jsem zjistil, že na dnešní noc připadla taková konjunkce planet, jakou tak hned není možné pozorovat.

ŠESTÝ DEN

V zážitcích šestého dne se jednotlivě popisují ony imaginace, které v duši Christiana Rosenkreuze znázorňují, jak se mrtvé poznávací schopnosti (jak je vytváří organismus, pokud se jeho životní běh vyvíjí obyčejným způsobem) mění ve schopnosti k nadsmyslovému zření. Každá z těchto imaginací odpovídá jednomu ze zážitků, jimiž duše, pokud jde o její vlastní síly, prochází, když zakouší, jak to, co se v ní doposud mohlo prostupovat pouze něčím mrtvým, nabývá schopnosti, aby v sobě při poznávání světa nechávalo ožít i něco živoucího. Jednotlivé obrazy by jiný hledač ducha třeba popsal jiným způsobem než Andreae. Ale nejde tu o obsah jednotlivých obrazů, nýbrž o to, že se v člověku uskutečňuje proměna duševních sil takovým způsobem, že má před sebou jako odraz této proměny sled imaginací, které lze vyjádřit právě řadou takovýchto obrazů.

Christiana Rosenkreuze líčí Chymická svatba jako hledače ducha, jenž cítí blížící se nový věk, v němž lidstvo zaměří svůj pohled na přírodní děje jinak než ve věku, který se uzavíral s patnáctým stoletím; bude-li pozorovat přírodu, nebude už současně hledět i na duchové obsahy přírodních věcí a dějů, ale bude moci dospět až k pojetí duchového světa, neuzná-li možností takové cesty za poznáním, na níž lze prohlédnout hmotný základ dnešního života a přece přijmout do svého poznání duchovou podstatu. Aby to někdo mohl, musí umět ozářit tento hmotný základ duchovým světlem. Musí proniknout svým pohledem až tam, kde spatří, jak si počíná příroda, když své působící síly utváří v duševní organismus, jímž se zjevuje to, co je mrtvé; a pak musí z podstaty přírody samé vyslouchat tajemství, jak duch může stanout tvář v tvář duchu, jestliže tvůrčí působnost přírody je zaměřována na probouzení mrtvých poznávacích schopností k vyššímu životu. Tím se rozvíjí druh poznání, který se - jakožto duchové poznání - zařazuje do skutečnosti. Neboť takovéto poznání je dalším výhonkem na živoucí bytosti světa; je samo pokračováním ve vývoji skutečnosti, jak působí od prvopočátků bytí až po život člověka. V podobě vyšších poznávacích schopností se tu pouze rozvíjí něco, co bylo už založeno v přírodě jako zárodek a co v působnosti přírody samé se nedostává dál než k bodu, kde v průběhu metamorfózy bytí se mají vyvinout poznávací schopnosti pro to, co je mrtvé.

Námítku, že snad takovéto další rozvíjení přírodní působnosti až za stupeň, jehož sama dosahuje v lidské organizaci, vede ven ze skutečnosti a do prázdné fantastiky, nemůže vznést někdo, kdo se pozorně a s porozuměním zahleděl na vývoj přírody samé. Neboť v tomto vývoji můžeme všude pozorovat, jak se plynulý rozvoj sil růstu na určitých bodech zastavuje, aby se tím na určitých stupních mohlo zjevit něco z nekonečného bohatství tvarových možností. Tak se i v lidské organizaci zachovala jedna z jejích tvarových možností. Ale jako je v zeleném listu rostliny uchována jedna taková možnost, a utvářející síly rostlinného růstu pak přece zase postupují dál za tento útvar, aby daly zelenému listu vyvstat nově na vyšším stupni v barevném květním plátku, tak může člověk postoupit dál od oné podoby svých poznávacích schopností, jež se zaměřuje na mrtvé, k vyššímu stupni těchto schopností. Může zjistit jak je tento postup zakotven ve skutečnosti, když si uvědomí, jak jím přijal do sebe duševní orgán, jímž může postihovat ducha v jeho nadsmyslovém projevu, tak jako proměna zeleného listu v barevný květní orgán rostliny připravuje schopnost, jež se viditelně projeví v utváření jejího plodu.

SEDMÝ DEN

Po dokončení děje, v němž alchymické umění vystřídalo přírodní alchymii, je Christian Rosenkreuz jmenován rytířem zlatého kamene. Musili bychom pojednat o věci obšírně z ryze historického hlediska, kdybychom chtěli prokázat výskyt názvu «zlatý kámen» a poukázat na jeho užití v příslušné literatuře, ať již takové, kterou je třeba brát vážně, anebo v mnohem rozsáhlejší literatuře podvodné. To však nepatří k záměru, který sledujeme v této stati. Pokusíme se však aspoň poukázat na to, co ze studia této literatury vyplývá jako výsledek, pokud jde o užití onoho výrazu. Ony osobnosti, jež je třeba brát vážně a jež používaly tohoto výrazu, chtěly jím naznačit něco, co sice obsahuje mrtvou nerostnou přirozenost, ale takovým způsobem, že při jejím zkoumání lze zjistit její souvislost s živým vývojem. Alchymista (z počtu těch, jež je třeba brát vážně) věřil, že je možné vyvolat uměle přírodní procesy, pro něž se používá mrtvých, nerostných substancí, v nichž se ale při správném způsobu nazírání na ně dá rozpoznat něco z toho, co se odehrává, když sama příroda vetkává něco mrvého do živého vývoje. Zkoumajícím nazíráním docela určitých jevů v neživé hmotě chtěl alchymista zachytit stopy tvořivé činnosti přírody, a tím pochopit ducha, působícího v jevech. A symbolem pro mrtvé, jež je poznáváno jakožto zjevení ducha, je «zlatý kámen». - Kdo zkoumá mrtvé tělo v podobě, kterou teď právě má, zjistí, jak je mrtvé zapojeno do všeobecného přírodního

procesu. S tímto všeobecným přírodním procesem je však tvar, jež má mrtvé tělo, v rozporu. Tento tvar mohl být pouze výsledkem života prostoupeného duchem. Všeobecný přírodní proces musí nyní zničit, co vytvořil život prostoupený duchem. Alchymista je toho názoru, že obyčejné lidské poznání má v celku přírody před sebou něco, z čeho chápe jenom tolik, kolik chápe z člověka, dívá-li se leda na jeho mrtvé tělo. Vyšší poznání by mělo najít pro oblast přírodních jevů něco, co se k nim má tak, jako se má k mrtvému tělu život prostoupený duchem. Toto je úsilí o «zlatý kámen». Andreae mluví o tomto symbolu tak, že je možno zpozorovat, co má na mysli; domnívá se, že jenom někdo, kdo sám prošel zážitky jím vylíčených šesti dní, může pochopit, jak je třeba zacházet se zlatým kamenem. Chce naznačit, že každý, kdo mluví o tomto symbolu, aniž ví, v čem spočívá podstata proměny poznávacích schopností, může mít před očima leda klamný obraz. V Christianu Rosenkreuzovi chce načrtnout osobnost, jež je s to mluvit oprávněně o něčem, o čem mluví mnozí bez oprávnění. Proti klamným a matoucím řečem o hledání duchového světa chce hájit pravdu.

Christian Rosenkreuz a jeho druhové, když získali schopnost skutečné práce se «zlatým kamenem», dostanou pamětní minci s oběma průpověďmi «Umění pomocnice přírody» a «Příroda dcera času». Ve smyslu těchto směrnic mají působit ze svého duchového poznání. Těmito větami se dají ve zkratce charakterizovat zážitky všech šesti dní. Příroda odhaluje své tajemství tomu, kdo si osvojí schopnost, aby svým uměním pokračoval v její tvorbě. Ale toto pokračování se nemůže zdařit někomu, kdo od ní napřed neodposlouchal pro svoje umění smysl jejího chtění, kdo nepoznal, jak její projevy vznikají tím, že se její nekonečné vývojové možnosti rodí z lůna času v konečných útvech.

V poměru, do něhož se sedmého dne Christian Rosenkreuz dostane vůči králi, nacházíme charakteristiku poměru, jaký má nyní hledatel ducha k svým proměněným poznávacím schopnostem. Je tam výslovný poukaz na to, jak on sám je «otcem», který je zrodil. A také jeho vztah k «prvnímu vrátnému se jeví jako vztah k jedné části jeho vlastní bytosti, a to k té, která před proměnou jeho poznávacích schopností sice jako «astrologus» pátrala po zákonech určujících lidský život, ale nestačila obstát v onom pokušení, které vyplývá z toho, že hledač ducha se dostane do situace, v jaké se octl Christian Rosenkreuz na počátku pátého dne, když stanul tváří v tvář Venuši. Kdo propadne tomuto pokušení, nemůže být vpuštěn do duchového světa. Ví příliš mnoho, než aby z něho mohl být úplně odstraněn, ale nemůže také vstoupit. Musí stát na strážní před branou, dokud nepřijde někdo jiný, kdo propadne stejnému pokušení. Christian Rosenkreuz se zprvu domnívá, že mu propadl a že je proto odsouzen převzít úřad

strážce. Ale tento strážce je přece částí jeho vlastní osobnosti, a tím, že jeho proměněné já má přehled i přes onu část, dosahuje možnosti, aby ji přemohl. Stává se strážcem svého vlastního duševního života; ale tato strážní služba mu nebrání, aby si vytvořil svůj vlastní, svobodný vztah k duchovému světu.

Zážitky sedmi dnů učinily z Christiana Rosenkreuze člověka poznávajícího svět ducha, člověka, který smí působit ve světě ze síly, kterou jeho duše nabyla z těchto zážitků. Co on a jeho druhové vykonají ve vnějším životě, to bude vyplývat z onoho ducha, z něhož vyplývají díla přírody samé. Svou prací vnesou do lidského života harmonii, jež bude obrazem harmonie působící v přírodě, harmonie, která překonává disharmonie vyvstávající proti ní. Přítomnost takových lidí v sociálním řádu má být pro tento řád trvale působícím podnětem k tomu, aby život zůstal zdravý. Na Christiana Rosenkreuze a jeho druhy odkazuje Valentin Andreae všechny ty, kdo přicházejí s otázkou: jaké by byly nejlepší zákony pro lidské spoluzití na zemi? Andreae odpovídá: Tomuto společnému životu nelze dát vhodné

uspořádání tím, že vyjádříme myšlenkově, co a jak by se mělo dít, nýbrž tím, co mohou sdělit lidé usilující sami žít v onom duchu, jenž se chce vyslovit v souhrnu všeho bytí.

Do pěti vět je shrnuto, co může dát směr duším, jež by chtěly působit v lidském životě ve smyslu Christiana Rosenkreuze. Má jim být cizí, aby uvažovali z jiného ducha než z toho, který se projevuje v tvořivé působnosti přírody, a cíle své lidské činnosti mají nacházet tím, že budou navazovat na činnost přírody. Nemají svou činnost stavět do služeb lidských pudů, nýbrž učinit z těchto pudů zprostředkovatele činností duchových. S láskou mají sloužit lidem, aby se ve vztahu člověka k člověku mohl zjevovat působící duch. Žádnou hodnotou, kterou jim může propůjčit svět, se nemají nechat mást v úsilí po hodnotě, kterou duch může propůjčovat každé lidské práci. Nemají - tak jako špatní alchymisté - propadat omylu, aby směšovali fyzické s duchovým. Takoví alchymisté se domnívají, že fyzický prostředek k prodloužení života nebo něco podobného je jakýmsi nejvyšším statkem. a zapomínají přitom, že všechno fyzické má hodnotu pouze tak dlouho, pokud se může svou existencí prokázat jako oprávněný zjevovatel duchových skutečností, jež jsou jeho základem.

V závěru svého líčení Chymické svatby naznačuje Andreae, jak se Christian Rosenkreuz dostal domů. Ve všem tom, co svět může zvnějška sledovat, zůstává pak jistě tímž člověkem, jímž byl před svými prožitky. Jeho nová životní situace se bude lišit od staré jenom tím, že v sobě nadále ponese svého vyššího člověka jakožto vládce svého vědomí, a že pokud bude jednat, bude moci konat to, co se tento «vyšší člověk» rozhodl uskutečňovat skrze něho. Přechod od posledních zážitků sedmého dne k znovunalezení sebe sama v obvyklém okolí už není v líčení obsažen. Zde chybí asi dva listy. Je možné si představit, že někteří lidé by byli obzvlášť zvědaví na to, co vlastně mělo stát na těchto chybějících stránkách. Jenomže to je právě něco, co může zvědět jenom někdo, kdo poznal podstatu duševní proměny jako svůj individuální zážitek. Takový člověk ví, že všechno, co vede k tomuto zážitku, má obecně lidský význam, který lze sdělit, jako se sdělují zážitky pozemské cesty. Naproti tomu přijetí prožitého do obyčejného lidství je něco ryze osobního, je také u každého člověka jiné a nemůže být chápáno nikým ve stejném smyslu jako příslušným příjemcem. To, že Valentin Andreae vypustil líčení tohoto přechodu do dřívější, obvyklé životní situace, je dalším důkazem, že «Chymickou svatbou» promlouvá právě znalectví toho, co v ní má být popisováno.

Tyto vývody jsou pokusem charakterizovat, co vyjadřuje «Chymická svatba» a to pouze na základě sledování jejího obsahu, tak jak se tento obsah jeví pisateli těchto řádků. Mají odůvodnit úsudek, že spis, uveřejněný Andreaem chce ukázat směr, jehož je třeba se držet, chceme-li se něco dozvědět o pravém rázu vyššího poznání. A chtěly by napomoci k přesvědčení, že «Chymická svatba» skutečně líčí zvláštní způsob duchového poznání, jak je požadován vývojem lidského vědomí od 15. století. Kdo chápe obsah tohoto spisu obdobně

jako pisatel těchto řádků, pro toho je Chymická svatba historickou zprávou o duchovním proudu v Evropě, sahajícím nazpět a do patnáctého století a zaměřeném na získání poznatků o souvislosti věcí, jež leží za vnějšími jevy světa.

Existuje ovšem dosti rozsáhlá literatura o působnosti Johanna Valentina Andreae, kde se mluví o otázce, zdali spisy jím uveřejněné mohou být uznány za skutečný důkaz existence takového duchovního proudu. Tyto spisy se zmiňují o takovém proudu a nazývají jej rosekruciánským. Jsou badatelé, kteří zastávají mínění, že si Andreae svými rosekruciánskými spisy pouze dovolil jakýsi literární žert, satiru na blouznivce, kteří se objevují všude, kde se mluví tajnůstkářsky o vyšších poznacích. Podle toho by rosekruciánství bylo výtvorem Andreaeho fantazie, určeným, aby zesměšnil zmatené řeči blouznivých nebo podvodných mystiků. Pisatel těchto vývodů se domnívá, že s mnohým, co bylo v tomto smyslu uvedeno proti vážnosti úmyslů Andreaeho, nemá důvod předstupovat před své čtenáře, protože si

myslí, že správné zvážení obsahu «Chymické svatby» umožňuje dostatečně odůvodněný názor o tom, co tímto spisem bylo zamýšleno. Na tomto názoru nemohou nic změnit svědectví čerpaná z oblasti, jež leží mimo tento obsah. Kdo má za to, že rozpoznává plnou váhu vnitřních důvodů, bude i toho názoru, že cenu vnějších dokumentů je třeba hodnotit podle těchto důvodů, a ne vnitřní podle vnějšího. Jestliže se proto tyto vývody staví mimo

rámec ryze historické literatury o rosekruciánství, nemá to být náznakem odmítavého soudu o tomto historickém bádání samém. Je to pouze výraz přesvědčení, že z hlediska, z něhož zde pohlížíme na «Chymickou svatbu», se nezdá nutné zabývat se obšírně literaturou o rosekruciánském hnutí.

Jen několik málo poznámek dodáme ještě k této otázce. Je známo, že rukopis «Chymické svatby» byl dokončen už roku 1603. Vyšla teprve až v roce 1616, když Andreae předtím, roku 1614, zveřejnil svůj druhý rosekruciánský spis «Fama Fraternitatis R. C.». Zejména tento spis dal podnět k domněnku, že Andreae mluvil pouze žertem o existenci jakési rosekruciánské společnosti. Toto domnění se opírá o to, že Andreae sám patrně v pozdější době označoval rosekruciánství za něco, co by nechtěl hájit. O mnohém v jeho pozdějších spisech a poznámkách, roztroušených v jeho dopisech, se sk: ečě zda, že to ani není možné vykládat jinak, než že se rozhodl bájit: o takovémto duchovním hnutí jen proto, aby «napálil zvědavce a blouznivce. Ale ti, kdo těží z takových svědectví, obyčejně neberou v úvahu, jakým nedorozuměním jsou vystaveny spisy toho druhu jako spisy Andreaeho. Jak se sám o nich později vyslovoval, můžeme správně posoudit, teprve když uvážíme, že byl nucen mluvit

poté, co vystoupili odpůrci, kteří nejhorším způsobem zatracovali charakterizovaný duchovní směr a že se dostavili i «přivrženci», kteří byli pouze blouznivci nebo alchymističtí podvodníci podvodníci a vzbuzovali karikovanou představu o všem, co bylo míněno rosekruciánstvím. Ale i když přihlédneme k tomu všemu, i když budeme dokonce předpokládat, že Andreae, který se později projevoval spíše jako pietistický spisovatel, se už brzy po vydání svých rosekruciánských spisů ostýchal platit za vyznavače toho, co je v nich vyjádřeno, nezískáme takovými úvahami dostatečně podložený názor o vztahu této osobnosti k rosekruciánství. Dokonce i kdybychom chtěli jít tak daleko, že bychom chtěli popřít autorství Andreaeho, pokud jde o Famu, u «Chymické svatby» se o to z historick'ch důvodů sotva někdo pokusí.

Ale i historicky je třeba se na věc podívat ještě z jiného hlediska. «Fama Fraternitatis» vyšla roku 1614. Ponechme zatím stranou otázku, zdali se tímto spisem chtěl Andreae obrátit na vážné čtenáře, aby k nim mluvil o duchovním směru označovaném za rosekruciánství. Ale dva roky po vydání «Famy» je zveřejněna «Chymická svatba», dokončená už před třinácti lety. Roku 1603 byl Andreae ještě mladík (bylo mu sedmáct let). Že by už tehdy měl takovou životní zralost, aby se rozhodl zmást hlavy blouznivcům své doby tím, že by jim byl nastavil zesměšňující zrcadlo smyšleného rosekruciánského bratrstva, vytvořeného silou jeho vlastní obrazotvornosti? I v případě, že by naopak zamýšlel mluvit ve «Famě» (která ostatně

už také byla čtena jako rukopis roku 1610 v Tyrolsku³⁹ o rosekruciánství ve smyslu jím vážně míněného duchovního hnutí, jak mohlo dojít k tomu, že jako docela mladý muž vytvořil v «Chymické svatbě» spis, který pak zveřejnil až dva roky po «Famě» jako sdělení o pravém rosekruciánství? Zdá se, že se otázky kolem Andreaeho vskutku zauzlují do té míry, že je obtížné hledat východisko ryze historickou cestou. Sotva bychom asi mohli mnoho namítat badateli výlučně historickému, který by se nám pokusil vážně namluvit, že Andreae objevil - třeba v majetku své rodiny - rukopisy «Chymické svatby» i «Famy», že je za mlada z jakýchsi důvodů zveřejnil, ale že sám později nechtěl mít nic společného s duchovním směrem v nich uvedeným. Kdyby tomu ale mělo být tak, proč tedy o tom Andreae vůbec nic nesdělil?

Z hlediska duchového poznání je možné dojít k úplně jinému výsledku. Obsah «Chymické svatby» nebylo třeba odvozovat z vlastní soudnosti a životní zralosti Andreaeho v době, kdy ji vytvořil. Její obsah lze chápat jako obsah spisu zaznamenaného z intuice. Něco takového mohou napsat lidé, kteří mají předpoklady určitého druhu, aniž se jejich vlastní soudnost a životní zralost mísí do toho, co je jimi zaznamenáváno. A jejich záznam může být přesto sdělením o něčem skutečném. K tomu, abychom chápali «Chymickou svatbu» ve smyslu, který jsme zde naznačili, jako sdělení o skutečně existujícím duchovním proudu, vybízí velmi naléhavě její obsah. Myšlenka, že Valentin Andreae ji napsal z intuice, vrhá světlo na postoj, jež on sám později zaujímal vůči rosekruciánství. Jako mladý muž měl předpoklady, aby přímo z tohoto duchovního proudu mohl vykreslit jeho obraz, aniž na tom měl účast. Jeho vlastní přístup k poznání se však rozvinul v pozdějším pietistickém teologovi Andreaem. Duchovní uzpůsobení přístupné intuicím ustoupilo v jeho duši do pozadí. Sám později filosofoval o tom, co sepsal v době svého mládí. Už 1619 si tak počíná ve spise «Turris Babel». Souvislost mezi pozdějším Andreaem a tím, jenž psal za mlada z intuic, mu nevystoupila zcela jasně před duši. Pohlížíme-li způsobem zde naznačeným na postoj Andreaeho k obsahu «Chymické svatby», uznáme i nutnost zabývat se obsahem tohoto spisu bez vztahu k tomu, jak se sám jako autor vyjadřoval v té nebo jiné době o svém poměru k rosekruciánství. Co se v době Andreaeho mohlo zjevit z tohoto duchovního proudu, to se zjevilo prostřednictvím osobnosti, jež k tomu byla uzpůsobena. Ten, kdo už předem lpí na víře, že je nemožné, aby se duchový život působící v jevech světa projevoval tímto způsobem, bude ovšem muset odmítnout, co tu bylo řečeno. Ale mohli by se přece vyskytnout i lidé, kteří - aniž by vycházeli z nějakých pověrečných předpokladů - právě klidnou úvahou o «Andreaeho případu» dojdou k přesvědčení o možnosti takového druhu zjevení.

POZNÁMKY K CHYMICKĚ SVATBĚ

- 1 V tomto znamení zvítězíš.
 - 2 Ženich a Nevěsta.
 - 3 Podle okrajových poznámek ve vydání z r. 1781: Deus Lux Sous, nebo De@ Laus Semper (Bůh Světlo Slunce, nebo Bohu Ustavičná Chvála).
 - 4 Pryč odtud, pryč odejděte, neposvěcení.
 - 5 Vytrvalost ve Svatosti, Drahý Ženich, Víra Láska.
 - 6 Dejte, a bude vám dáno.
 - 7 Za úsilí toho, kdo to zasluhuje, Sůl vlhkost, Vyslanec k Ženichovi, Nerostná sůl, Očistná sůl. -
- Vysvětlení Sal humor pro písmena S. M. není jasné.
- 8 Blahopřeji, nebo: Sdílím tvé štěstí.
 - 9 Sdílím tvou bolest.
 - 10 Spása mocí přírody, Účastníci svatby Ženichovy.
 - 11 Znetvořené označení, patrně: kámen mudrců.
 - 12 Obřad zavěšení závaží.
 - 13 Zeměkoule.
 - 14 Jde v zásadě o číselnou abecedu, kde jedničky odpovídá písmeno A atd. CH je rozděleno na 2 písmena: C + H. Písmena M a N jsou v abecedě prohozena (autor je častěji v textu nerozlišuje).

Jméno panny: ALCHIMIA = 1 - 11 - 3 - 8 - 9 - 13 - 9 - 1. Počet hostů: 9.

15 Já nejvznešenější Hermés,
když lidskému rodu
bylo už způsobeno tolik škod,
jsa uzdravujícím lékem,

Ať ze mne pije, kdo může;
ať se omyje, kdo chce;
ať mne rozbouří, kdo se odváží. učiněn
Pijte, bratři, a buďte živi. tryskám zde
(Na konci jde patrně o
zašifovaný letopočet,
podle R. Kienasta: 1378.)

z úradku Božího
a za pomoci umění,

16 Ať žije ženich! Ať žije nevěsta!
17 „doušek mlčení“.

18 (Zde chybí několik řádků, jež není dovoleno libovolně doplnit. Proto vydavatel ustoupil od toho, aby je nahradil podle svého rozumu. Což značí: to, co chybí, je zcela zjevné tomu, kdo prohlédá.)

19 Tento i další nápis jsou zaznamenány umělou abecedou. Text zní:

hie ligt begraben

zde leží pohřbena

Venus

Venuše

dle schön frau, so manchen
man

ta krásná žena, co mnohého hoen
vznešeného muže

umb glück, ehr, segen, und wolfart
gebracht hatt.

o štěstí, čest, požehnání a blahobyt
připravila.

20 Wan die Frucht meines
baums wyrt voliends
-verschmelzen, werde ych
und eyn

až ovoce mého
stromu se zcela
rozteče, aufwachen
procitnu a budu
matkou krále

muter seyn eynes Könygs

21 Zdraví. Sníh. Kopí.

22 Staniž se.

23 Co oheň - vzduch - voda - země nemohly vyrvat posvátnému popelu našich králů a královen, snesl věrný zástup chymiků do této schránky. Pokračování znamená patrně: L. P.
1459 Paracelsus H(ohenheimensis) M(edicinae) D(ocor).

24 Podle tištěného vydání z r. 1616: Ars naturae ministra - Umění pomocnice přírody.

25 Podle tištěného vydání z r. 1616: Temporis natura filia - Příroda dcera času.

26 Nejvyšší vědění je, že nic nevíme. Br(atr)
Christian Rosenkež,
rytíř Zlatého kamene.
Roku 1459.

POZNÁMKY KE KOMENTÁŘI RUDOLFA STEINERA

27 Christian Rosenkruz (1378-1484) je znám především z tzv. rosekruziánských manifestů 14. a 15. století. Rudolf Steiner popisuje tuto osobnost ve svém spise „Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit“ (Esoterní křesťanství a duchovní vedení lidstva), GA bibl. č. 130.

28 Srovnej dále na str. 111.

29 V německém originále: „leibliches Gesicht“.

30 První nadsmyslový článek lidské bytosti, souhrn oživujících sil, působící v růstu organismu, v dechu, v udržování tělesné podoby atd. Srovnej: Rudolf Steiner, „Theosofie“ (GA bibl. č. 9), nakl. Baltazar, 2. vydání, Praha 1992.

31 Vznik duchové «barvy» (o jejíž podstatě viz např. Rudolf Steiner: «Theosofie», kap. VI., 98 a «0 poznávání vyšších světů» (GA 10), poznámka v kapitole „O některých účincích zasvěcení“, vyd. Baltazar, Praha 1992, zde odpovídá zákooitosti barev ve fyzickém světě, jak ji objevil a formuloval Goethe: «Modř vzniká tehdy, když se na temný předmět díváme prosvětleným prostředím.»

32 Johann Valentin Andreae, (1586-1554), luterský teolog a spisovatel. Po návratu ze studijních cest po evropských univerzitách se stal roku 1614 diakonem (jáhnem) ve Vaihingen, v rodném Württembersku. V letech 1620-1639 byl farářem a superintendentem v Kalvu (Calvu), kde za válečného požáru přišel o jmění, knihovnu i výsledky badatelské práce. V Heidelbergu se seznámil s J. A. Komenským a stal se jeho poradcem. Dnes již téměř nikdo nepochybuje o tom, že J. V. Andreae je původcem spisu «Chymická svatba Christiana Rosenkreutze». Naproti tomu se názory liší v tom, zda-li je původním autorem tzv. rosekruziánských manifestů «Fama Fraternitatis», Cassel, 1614 a «Confessio Fraternitatis», Cassel, 1615. Taktéž je autorem spisů: «Vita ipso conscripta» (k vydání upraveno F. H. Rheinwaldem), Berlín, 1849; «Turris Babel sive Judiciorum de Fraternitate Rosaceae Crucis Chaos», Štrasburk, 1619 a «Chymická svatba Christiana Rosenkreutze roku 1459», Štrasburk, 1616. O životě a díle J. V. Andreae vypovídá obširně Frances A. Yates v knize «Aufklärung im Zeichen des Rosenkreuzes», Stuttgart, 1975. J. V. Andreae zemřel jako superintendent ve Stuttgartu.

33 V německém originále: «Bruder vom roten Rosenkreutz», přibližně tedy: «bratr od kříže s rudými růžemi».

34 Podle Devátého klíče Basilia Valentina si navzájem odpovídají: Gramatika - Slunce - Justitia (spravedlnost)

Dialektika - Jupiter - Prudentia (moudrost)

Rétorika - Merkur - Spes (naděje)

Aritmetika - Saturn - Temperantia (umírněnost)

Geometrie - Měsíc - Fortitudo (odvaha, síla) Hudba -

Mars - Charitas (dobročinnost)

Astronomie - Venuše - Fides (věrnost víry)

35 Narážka na MUDr. F. Maacka, vydavatele a komentátora čtyř pravých rosekruziánských spisů (H. Barsdorf Verlag, Berlín).

36 Ve vlastním textu se neobjevuje výraz «vévodkyně». Avšak vydání «Chymické svatby» z roku 1781, jež dal Rudolf Steiner přetisknout roku 1916 v časopise «Das Reich», obsahuje po stranách textu záhlaví, zachycující základní sled zážitků. V těchto záhlavích je příchod panny s korunkou na hlavě zaznamenán slovy «cine Herzogin» (vévodkyně). Konec 18. století byla doba, kdy stupně vyšší šlechty byly už zřetelněji rozlišeny než v době vzniku «Chymické svatby». Původní text označuje tuto postavu jako královnu, což v pozdějších dobách mohlo skutečně působit na čtenáře matoucím dojmem.

37 Historické souvislosti mezi rosekruciány a událostmi třicetileté války, obzvláště však se zřetelem k roli Jakuba I. Anglického, Fridricha V. Falckého (Zimního krále) a jeho manželky Alžběty – (dcery Jakuba I.), popisuje obšírně Frances A. Yates v knize «Aufklärung im Zeichen des Rosenkreuzes. Smraar, 1975.

38 Výrazem poznávací schopnosti překládáme německý výraz «Erkenntniskräfte», a to ve smyslu poněkud odlišném, než jak používá v moderní psychologické terminologii.

39 Ještě před svým vytištěním roku 1614 musela být Fama čtena v rukopise, protože již v roce 1612 píše Adam Haselmayer, že ji roku 1510 četl v Tyrolsku. Jeho «Odpověď na Famu» byla samostatně zveřejněna již v roce 1612. V předmluvě prvního vydání Famy je obsažena Haselmayerova replika znovu. V ní se mimo jiné praví, že jezuité Haselmayera za jeho souhlasnou odpověď na Famu uvrhli do oken a vsadili na galérii.
Srovnej: F. Yates. str. 51-52.